

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

**LOUTKOVÉ DIVADLO V OLOMOUCI
V LETECH 1918–1939**

The puppet theatre in Olomouc in the years 1918–1939

Magisterská diplomová práce

Vypracovala: Radka Chalupníková

(Teorie a dějiny dramatických umění)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Štefanides

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 24. dubna 2012

Radka Chalupníková

Děkuji doc. PhDr. Jiřímu Štefanidesovi za odborné vedení a cenné připomínky při vzniku mé magisterské diplomové práce. Děkuji loutkovému divadlu Kašpárkova říše, loutkovému divadlu Sokola v Olomouci-Chválkovicích, členům Husova sboru církve československé husitské a pamětníkovi Lubomíru Touškovi za ochotu a poskytnutí studijního materiálu.

Obsah

1. Úvod	6
2. Olomouc	16
2. 1. Od bramborového divadla k loutkářským odborům	16
2. 2. Velká Olomouc	19
3. Loutková divadla náboženských organizací	21
3. 1. Husův sbor církve československé husitské	21
3. 2. Tělovýchovná jednota Orel	24
3. 2. 1. Orel, Wilsonovo náměstí	25
3. 2. 2. Sezony 1922–1939	26
3. 3. YMCA	31
4. Spolková loutková divadla	35
4. 1. Národní jednota	35
4. 1. 1. František Čech – loutkář	35
4. 1. 2. Sezony 1920–1922	38
4. 2. Kašpárkova říše-Hejčín	41
4. 2. 1. Sezony 1922–1928	41
4. 2. 2. Sezony 1929–1934	46
4. 2. 3. František Štěrba	49
4. 2. 4. Sezony 1935–1939	52
4. 3. Tělovýchovná jednota Sokol	55
4. 3. 1. Bělidla	56
4. 3. 2. Černovír	59
4. 3. 3. Chválkovice	61
4. 3. 4. Olomouc	62
4. 4. Spolek pro prázdninovou péči o děti a mládež	68
4. 5. Úřední čtvrť	72
4. 5. 1. Vesmír	73
4. 5. 2. Vzdělávací spolek Havlíček	74
5. Školní loutkové divadlo	76
5. 1. Obecné školy	76
5. 1. 1. Neředín	76
5. 1. 2. Nová Ulice	79

5. 1. 3. Povel	80
5. 2. Učitelství v Komeniu	81
6. Dramaturgie loutkářských ochotnických spolků	83
6. 1. Obecné charakteristické prvky	83
6. 2. Postav Kašpárka	86
6. 2. 1. Vojtěška Baldessari-Plumlovská	88
6. 2. 2. František Čech – dramatik	91
7. Scénografie loutkářských ochotnických spolků	93
7. 1. Obecné charakteristické prvky	93
7. 1. 1. Alšovo rodinné divadlo	95
7. 2. Edmund Žižka	96
8. Shrnutí	98
9. Závěr	101
10. Resumé	103
11. Přílohy	105
11. 1. Abecední přehled loutkových divadel Olomouc-město	105
11. 2. Abecední přehled loutkových divadel Olomouc-venkov	106
11. 3. Soupis repertoáru	107
11. 4. Obrazová příloha	132
12. Prameny	149
13. Literatura	152
14. Elektronické zdroje	153

1. Úvod

Loutkové divadlo provází člověka od nepaměti. Od svého prapůvodu v magických obřadech a pohanských zvycích se transformovalo ve vítanou zábavu na hradech a zámcích, v rodinách bohaté aristokracie a měšťanstva i chudších vrstev na jarmarcích a poutích. Z figurálních model se staly pohyblivé loutky a později marionety, s nimiž putovali napříč českými zeměmi kočovní (lidoví) loutkáři od 18. do 20. století. Doposud se všechny loutkářské produkce pořádaly pro dospělé obecnstvo, ovšem přibližně od 80. let 19. století nastal výrazný obrat. Do středu zájmu se dostalo dítě, které loutkové pohádky vnímalo jako vítanou zábavu. Pedagogické sbory začaly pro žactvo pořizovat rodinná loutková divadla, sloužící k osvětové a kulturní činnosti. Ze školních budov se loutkářské hnutí šířilo do spolkových, tělovýchovných a náboženských organizací, kde vznikaly ochotnické loutkové scény. Toto období od začátku 20. století přibližně do první světové války je též označováno jako loutkářská renesance.¹

Přirozený vývoj loutkových divadel na českém území byl první světovou válkou pozastaven. Teprve 28. října roku 1918 se vznikem Československé republiky zaznamenalo loutkářství v Čechách a na Moravě významný rozkvět. Od konce války až do počátku třicátých let ještě vzrůstal počet zakládaných spolkových loutkových scén. Hrál se téměř všude: ve velkých městech, městysích, na vesnici, v osadách. Každá větší organizace (Sokol, Orel, národní jednota) vlastnila loutkové jeviště. Jedná se o vrcholnou epochu ochotnického loutkového divadla,² která trvala až do roku 1949, kdy lze vysledovat vznik a postupný nárůst profesionálních loutkových scén.³

Zájem o loutkové divadlo a historii obecně mě přivedl k tématu diplomové práce. Tím je loutkové divadlo v Olomouci v letech 1918–1939 v období, které je někdy též označováno jako první republika. Jedná se o etapu ochotnického

---

¹ DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. Století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: AMU, 2004. s. 170. ISBN 80-7331-008-2.

² Výjimku tvoří Loutkové divadlo Feriálních osad, z něhož se na jaře roku 1914 stalo ve své době jediné poloprofesionální loutkové divadlo, neboť ke spolupráci přizvalo lidového loutkáře Karla Nováka, jemuž nabídlo placené angažmá. Tamtéž, s. 165.

³ MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví. Část 1*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. s. 16.

loutkového divadla, jež v rámci olomoucké historiografie nebyla podrobněji zmapována. Cílem práce je podat ucelený obraz loutkových divadel vzniklých na území tehdejší Velké Olomouce, místo zrodu jednotlivých scén či dobu působení. Podrobněji nahlédneme i do jednotlivých sezon některých souborů, kde nám to umožní dohledané prameny, a provedeme soupis repertoáru. Dále se zaměříme na výraznější osobnosti, působící v loutkových souborech (režiséry, dramatiky, výtvarníky) a díky informacím z dobových periodik zohledníme k danému divadlu i účast a reakce publika či případné recenze. Budeme se zabývat také scénografií a dramaturgií jednotlivých ansámbľů, jež jsou pro nás přínosné i z toho důvodu, že zde můžeme zmínit dvě významná jména: Vojtěška Baldessari-Plumlovská a František Čech. Oba autoři loutkových her pro malé obcenstvo byli úzce spjati s prvorepublikovou Olomoucí. V současné době jsou již bohužel opomíjeni, stejně tak jako olomoucký scénograf Edmund Žižka, jemuž jsme také jednu podkapitulu věnovali.

Na počátku práce nahlédneme do Olomouce přelomu 19. a 20. století, abychom zjistili, kde je zakotvena tradice olomouckého ochotnického loutkářství. Stručně popíšeme vůbec první ochotnickou produkci s bramborovým divadlem a provedeme výčet olomouckých loutkářských souborů, které se staly předchůdci loutkoherců z ochoty ve 20. letech 20. století.

Poté se přeneseme do Olomouce po roce 1918. Soudobá společenská a politická situace byla poněkud rozjitřená, neboť po dlouhých letech německé nadvlády se český národ osamostatnil. Všechna námi zkoumaná loutková divadla založená v poválečných letech hrála výhradně česky a vznikala z podnětu ryze českých vlasteneckých organizací. Nejvíce loutkových scén v Olomouci zakládaly národní jednoty,⁴ Tělovýchovná jednota Sokol či Tělovýchovná jednota Orel. Dalšími byly organizace, zabývající se péčí a výchovou mládeže: YMCA, Učitelský ústav v Komeniu, Spolek pro prázdninovou péči o děti a mládež a v neposlední řadě také náboženské společenství Husův sbor Církve československé husitské.

---

⁴ Národní jednoty byly české nevládní organizace zakládány zejména v 80. letech 19. století s cílem podporovat rozvoj českého jazyka a posilovat národní uvědomění. Národní jednota pro východní Moravu se zasazovala o podporu průmyslu, zakládání a obnovu českých škol, zřizování českých knihoven, pořádání národních slavností a výletů, zřizování loutkových divadel, především v obecných školách. V roce 1930 měla Národní jednota pro východní Moravu 542 odborů s téměř 65 000 členy. TRAPL, Miloš. V republice. In Schulz, Jindřich (ed.). *Dějiny Olomouce 2. sv.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 136. ISBN 978-80-244-2369-2.

Vznik loutkových souborů nabyl svého vrcholu v letech 1927–1928, kdy Olomouc-město (Velká Olomouc) registrovalo dle seznamu Jindřicha Veselého 30 a Olomouc-venkov 18 loutkových divadel.⁵ Je důležité zmínit, že rozsah práce umožňuje postihnout pouze divadla vzniklá na území Velké Olomouce. Loutkové scény na venkově jsou uvedeny pouze pro orientační představu o tom, jak bylo loutkové divadlo rozšířeným fenoménem.

Stěžejními body práce jsou pak samotné soupisy loutkových scén, rozdělené do tří základních skupin dle zaměření: náboženská, spolková a školní loutková divadla. Toto dělení bylo nutné pro větší přehlednost práce, i když školní a náboženská loutková divadla lze též považovat za divadla spolková. Uvnitř kapitol jsme zvolili řazení loutkových scén dle abecedy (vyjma kapitoly 4. 1. Národní jednota a 4. 2. Kašpárkova říše, které bylo nutné seřadit po sobě dle roku vzniku). Chronologické řazení podle roku vzniku se nabízelo i u ostatních loutkových divadel, což by ovšem nebylo tak přehledné, neboť valná většina jich vznikla ve stejných letech.

Mnoho prvorepublikových principálů se snažilo ve své činnosti nenavazovat na předválečné tradiční loutkářství a zcela se diferencovat od zastaralých, přežitých forem. Následkem toho se zaměřovali především na dvě složky divadla, o jejichž obecných zákonitostech budeme pojednávat v posledních dvou kapitolách práce.

První je dramaturgie meziválečných loutkových divadel. Těžiště repertoáru se nacházelo v pohádkových hrách. Hlavní roli tvořila figurka Kašpárka, kde se pozastavíme. Popíšeme vývoj hrdiny napříč českým ochotnickým loutkářstvím od jeho pojetí lidovými marionetáři až do roku 1939. Stručně analyzujeme ambivalentní charakter Kašpárkovy postavy, který uvedeme do kontextu děl Vojtěšky Baldessari-Plumlovské a Františka Čecha. Oba autoři jsou s loutkovým divadlem úzce spjati i coby praktikové, neboť František Čech je zakladatelem Kašpárkovy říše a Vojtěška Baldessari-Plumlovská ustavila loutkářský soubor Vzdělávacího spolku Havlíček.

Druhou složku představuje scénografie. Pozornost loutkářů se soustřeďovala na prostorové řešení jeviště, dekorace, rekvizity, loutky a kostýmy. Zároveň vytvářeli prostor pro manipulaci s loutkami, které již neovládal jediný principál jako před první světovou válkou, ale několik loutkoherců, tzv. vodičů. Důležité bylo nalézt

---

⁵ VESELÝ, Jindřich. Loutkářství na Olomoucku. *Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 14, 1927–1928, č. 14, s. 146.

řešení místa pro herce propůjčující loutkám hlas, tzv. mluviče.⁶ Bohužel se nedochovalo tolik fotografických dokumentů, abychom mohli popsat scénografii konkrétních loutkových divadel, a tak je třeba spokojit se s obecnými prvky, díky nimž si lze výtvarnou stránku olomouckých marionetových scén dotvořit. Při zkoumání vizuální podoby loutkových divadel v období první republiky nesmíme opomenout Alšovo rodinné divadlo, na němž loutkoherci z ochoty začínaly svoji činnost. Jako stěžejní osobnost olomoucké loutkářské scénografie jsme vybrali Edmunda Žižku, zakladatele loutkového divadla při Učitelském ústavu v Komeniu.

V neposlední řadě je třeba zmínit přílohy. Nachází se zde kromě fotografií z inventáře sokolského chválkovického divadla, Kašpárkovy říše a Husova sboru v Olomouci i ucelený soupis repertoáru jednotlivých souborů tak, jak nám jej umožnily sestavit dochované prameny a dobový tisk, dále seznam všech loutkových divadel registrovaných v Olomouci městě a venkově v letech 1927–1928.

Diplomová práce primárně vychází z vyhledávání a shromažďování pramenů, jejich následné kritiky a interpretace, zároveň čerpá ze soudobého denního tisku a odborné literatury. Zprávy z novin jsme využili převážně k vytvoření soupisu repertoáru olomouckých loutkových scén. Problematickým se však stala identifikace jmen herců, režisérů a dramatiků či jejich her. Redakce tisku často uváděla jména neúplná, zkomolená, nebo ve špatném znění. Některé osobnosti ani názvy titulů se nám nepodařilo ověřit, ani řádně dohledat, a z toho důvodu jsou zaznamenány nekompletně.

K získání informací o vývoji loutkářství na území Československa v letech 1918–1939 a funkci Alšova rodinného divadélka se stala nápomocná kniha Jaroslava Blechy *Česká loutka*,⁷ publikace Alice Dubské *Dvě století českého loutkářství*,⁸ *Cesty českého amatérského divadla Jana Císaře*⁹ a monografie Jana Malíka *České a slovenské loutkové divadelnictví*, část první.¹⁰ Ač se věnují loutkářství za první

---

⁶ Odloučení pohybové a hlasové složky je označováno termínem „rozdělená interpretace“, již poprvé užilo Loutkové divadlo Umělecké výchovy v Praze, při nastudování hry *Dráteník*, v roce 1914.

DUBSKÁ, Alice, cit. 1, s. 162.

⁷ BLECHA, Jaroslav, JIRÁSEK, Pavel. *Česká loutka*. 1. vyd. Praha: KANT, 2008. 355 s. ISBN 978-80-86970-23-3.

⁸ DUBSKÁ, Alice, cit. 1.

⁹ DUBSKÁ, Alice. *České ochotnické loutkářství v letech 1918–1945*. In CÍSAŘ, Jan (ed.). *Cesty českého amatérského divadla*. 1. vyd. Praha: Ipos, 1998. 444 s. ISBN 80-7068-129-2.

¹⁰ MALÍK, Jan, cit. 3.

republiky obecně, umožnily získat podrobný přehled o soudobé situaci. *Místopis českého amatérského divadla N-Ž* autorů Vítězslavy Šrámkové a Jiřího Valenty¹¹ poskytl zprávy o loutkovém olomouckém divadle přínosné, ovšem svým obsahem spíše orientační.

Zprávy o kulturních a politických poměrech za první republiky, stejně tak jako o soudobé situaci a rozdělení města Olomouce, jsou čerpány z knihy *Dějiny Olomouce*, druhý svazek od Miloše Trapla.¹² Poznatky o dramaturgii loutkových divadel čerpáme z publikace Zdeňka Bezděka *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*.¹³ Ve vědecké knihovně jsme pátrali po dramatech Františka Čecha či Vojtěšky Baldessari-Plumlovské, ovšem s výsledkem asi pouze jediného titulu od každého z autorů. Jejich hry lze nalézt snad již pouze v muzeích či soukromých archivech. Také proto jsme navštívili archiv Kašpárkovy říše a vypůjčili si zde nemnoho loutkových her obou dramatiků, z nichž jsme použili v práci několik ukázek. Informace o pojetí postavy Kašpárka poskytl článek loutkáře Jana Malíka *Tradiční loutkový Kašpárek – legenda a skutečnost*¹⁴ a *Komedie a hry podle loutkářských tradic, starých rukopisů a Matěje Kopeckého*, redigované přední osobností českého loutkářství, Jindřichem Veselým.¹⁵

Nejnovější monografii *Loutka a moderna* Marie a Pavla Jiráskových,¹⁶ mapující vizuální podobu loutkových divadel první poloviny 20. století, jsme využili při získávání obecných informací o scénografii loutkových scén. O osobnosti Edmunda Žižky se zmiňuje kniha Milana Knížáka: *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku: od vystopovatelné minulosti do roku 1950*.¹⁷

---

¹¹ ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla*. 2. sv. 1. vyd. Praha: IPOS, 2002. 780 s. ISBN 80-7068-155-1.

¹² TRAPL, Miloš, cit. 4.

¹³ BEZDĚK, Zdeněk: *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 1983. 174 s.

¹⁴ MALÍK, Jan. Tradiční loutkový Kašpárek – legenda a skutečnost. *Československý loutkář* 4, 1954, č. 12, s. 265.

¹⁵ VESELÝ, Jindřich (ed.). *Komedie a hry podle loutkářských tradic, starých rukopisů a Matěje Kopeckého 3. Díl*. Praha: A. Storch syn, 1929, s. 333.

¹⁶ JIRÁSKOVÁ, Marie, JIRÁSEK, Pavel. *Loutka a moderna: vizualita českého loutkového rodinného divadla, spolkového divadla a uměleckých scén v první polovině 20. století jako osobitý odraz avantgardních a modernistických snah českých výtvarných umělců*. 1. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2011. 451 s. ISBN 978-80-87164-85-3.

¹⁷ KNÍŽÁK, Milan. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích: od vystopovatelné minulosti do roku 1950*. 2. sv. 1. vyd. Hradec Králové: Nucleus, 2005. 1174 s. ISBN 80-86225-88-7.

Aby se stal soupis loutkových divadel kompletní, využili jsme *Kalendárium dějin divadla v Olomouci* Jiřího Štefanidese a kolektivu¹⁸ a dále internetový zdroj *Databáze českého amatérského divadla*, který sloužil zároveň jako pomůcka při vyhledávání údajů o osobnostech ochotnického loutkářství, stejně tak jako *Lexikon české literatury, osobnosti, díla, instituce* první svazek od Vladimíra Forsta a kolektivu.¹⁹

Jak již bylo zmíněno výše, studie o loutkových divadlech v Olomouci v letech 1918–1939 téměř neexistují. Výjimku tvoří pouze článek Aleny Štěrbové a Jany Spáčilové *Tradice olomouckého loutkářství*,²⁰ zabývající se zejména prvními produkcemi loutkářů v Olomouci a stručným popisem nejstaršího doposud fungujícího loutkového souboru Kašpárkova říše, založeného roku 1920 Františkem Čechem.²¹ Nicméně nám tato práce poskytla obecný vhled do problematiky loutkových divadel a upozornila na dobová periodika, z jejichž článků či stručných zmínek jsme získávali další informace o dětských scénách.

Zprávy z tiskovin tvoří jednu část pramenné základny naší práce. Jedná se o deník *Našince*, jedno z nejstarších a nejrozšířenějších olomouckých periodik, vycházející v letech 1869–19458. Zde pravidelně dvakrát týdně (pokud v daném týdnu divadlo hrálo) najdeme pozvánky k návštěvě loutkového divadla v Orlovně. Každou neděli pak bylo sepsáno krátké resumé o odehraném představení a ohlasech publika. Všechny články však bohužel postrádají podpis či iniciály autora.

Dalším olomouckým listem, vycházejícím v letech 1872–1938, je *Pozor. Periodikum*, které není orientováno pouze na jedno divadlo jako v případě *Našince*, ale mapuje kulturní dění v celé Velké Olomouci. O zviditelnění loutkových scén se zde staral především František Čech. Upozorňoval na vznikající loutkové scény, pravidelně přispíval krátkými recenzemi a hodnoceními zabývajícími se výběrem repertoáru či kvalitou odehraného představení. Díky jeho článkům jsme mohli přibližně zmapovat produkce Spolku pro prázdninovou péči o děti a mládež či černovířského Sokola.

---

¹⁸ ŠTEFANIDES, Jiří a kol. *Kalendárium dějin divadla v Olomouci*. 1. vyd. Praha: Pražská scéna, 2008. 271 s. ISBN 978-80-86102-40-5.

¹⁹ FORST, Vladimír, MERHAUT, Luboš, OPELÍK, Jiří. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, 1. svazek*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. ISBN 80-200-0797-0.

²⁰ ŠTĚRBOVÁ, Alena, SPÁČILOVÁ, Jana. *Tradice olomouckého loutkářství*. In *Historická Olomouc a její současné problémy: Sborník referátů z celostát. symposia*. Olomouc 1989, s. 351- 363.

²¹ ČECH, František. *Naše začátky. Loutkář měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 19, 1932-1933, č. 12, s. 152.

František Čech byl také jedním z redaktorů Hlídky národní výchovy a osvěty, přílohy politického hospodářského a kulturního týdeníku Stráž Moravy, vycházejícího v letech 1923–1937. Autor zde tvořil statě o loutkovém divadle obecně, upozorňoval na různorodé divadelní akce, výstavy a loutkářská soustředění. Dále byly uváděny v každém ročníku této přílohy od roku 1923 do roku 1938 statistické údaje o kulturní činnosti jednotlivých částí Velké Olomouce při Národní jednotě pro východní Moravu, se zprávami o počtu odehraných divadelních představení.

Zakladatel Kašpárkovy říše publikoval rovněž ve Věstníku sokolské župy olomoucké. Tento list byl orientován na loutková divadla zakládaná tělovýchovným svazem Sokol, proto je zde možné nalézt množství zmínek o sokolských představeních v jednotlivých olomouckých jednotách.

Z odborných periodik se stal nepřínosnějším časopis Loutkář. Původně byl vydáván pod názvem Český loutkář v letech 1912–1913 a stal se prvním loutkářským periodikem na světě. V roce 1914 jej přejmenovali na Loutkáře a pod tímto názvem vycházel až do roku 1939, kdy byl nahrazen bulletinem Zprávy loutkářského soustředění a v letech 1940–1941 a 1945–1951 časopisem Loutková scéna. Od roku 1951 vychází opět bez přerušení jako specializovaný měsíčník Československý loutkář, po rozdělení Československé republiky od roku 1993 opět pod názvem Loutkář. Ve funkci šéfredaktora se vystřídal řada významných osobností českého loutkářského života, např. Jindřich Veselý, zakladatel časopisu Loutkář či Jan Malík.²² Pravidelnými příspěvky obohacoval Loutkáře i František Čech, zejména psal o divadle Kašpárkova říše a o stavu loutkářství na Moravě. Z Olomouce dále v časopise publikovali např. Josef Krajíček či Edmund Žižka, zakladatelé malých loutkových scén. Právě z těchto článků jsme čerpali podrobnosti o vzniku loutkového divadla při Učitelském ústavu v Komeniu a Tělovýchovné jednotě Orel. Dále se nám z časopisu Loutkář podařilo získat kompletní soupis loutkových scén v Olomouci městě a venkově, existujících v letech 1927 – 1928.

Ovšem samotné zprávy z tisku jako podklad pro práci nestačily. Bylo nutné navštívit Státní okresní archiv v Olomouci. Nejvíce materiálů poskytl fond Tělocvičné jednoty Sokol v Olomouci. Zde se podařilo nalézt záznamy ze schůzí (o činnosti loutkového divadla pravidelně informoval bratr vzdělavatel), plakáty na

---

²² DUBSKÁ, Alice, cit. 1, s. 159.

loutková představení, kroniku jednoty Sokol Olomouc se statistickými údaji odehraných představení za uplynulé roky, ročenku za rok 1930, obsahující informace o práci loutkářského odboru. Dále jsme objevili výroční zprávy z let 1935 a 1937, v číslech zpravující o uváděných produkcích všech jednot sokolské župy. Ve fondu Jednoty Sokola Černovír se taktéž nachází kronika, ovšem o loutkovém divadle se zmiňuje pouze sporadicky.

Státní okresní archiv poskytl informace i k obecným školám, kde se badatelská činnost stávala poněkud složitější. Řídili jsme se seznamem loutkových divadel v Olomouci v letech 1927–1928, pocházejícím z časopisu Loutkář, podle něhož se loutková divadla hrála v následujících obecných školách: Břuchotín, Bystrovany, Neředín, Nová Ulice, Povel, v mateřské škole v Sokolské ulici 15 a Pavlovicích. Jednotlivé české ústavy bylo třeba pozorně vybírat, neboť v Nové Ulici, Neředíně a Povelu fungovaly obecné školy české i německé. Požadovaný materiál tří výše zmíněných čtvrtí jsme našli ve fondu Základní devítileté školy v Nové Ulici, Neředíně a Povelu. V podstatě se staly prospěšné pouze kroniky, obsahující zmínky o odehraných loutkových představeních, většinou iniciovaných místními pedagogy. Probádali jsme i školní inventární knihy ve snaze nalézt data pořízení loutkových divadel či soupis marionet a kulis, bohužel bez výsledku. Spisy obecných škol v Břuchotíně a Bystrovanech obsahují pouze třídní výkazy, katalogy, indexy normálií, inventární knihy, nikoliv však kroniky. Údaje o jejich loutkových divadlech se nepodařilo dohledat stejně tak, jako zprávy o loutkářské činnosti mateřských škol, neboť se veškeré materiály ztratily.

Výroční zprávu sdružení YMCA za rok 1923 se podařilo náhodně nalézt v kartonu Správní komise Obchodní a živnostenské komory Olomouc. Bohužel samostatný fond této asociace ve Státním okresním archivu v Olomouci neexistuje. Kontaktovali jsme proto současnou olomouckou YMCU a dotazovali se na další staré ročenky. Odkázali nás na archiv v pražském ústředí, ovšem bezvýsledně.

Neúspěchem skončilo i studium pramenů z fondu Národní jednoty pro východní Moravu a jejich přílehlých poboček: Odbor Olomouc Lazce, Olomouc Nové sady a Olomouc Holic. V protokolech ze schůzí, v pokladních knihách, korespondenci a plakátech na jednotlivé akce, se nepodařilo dohledat žádné zprávy o loutkářské činnosti těchto jednot.

Nezdařené bádání jsme absolvovali také ve fondu Církve československé, Husově sboru. Záznamy ze schůzí ani korespondence neposkytovaly kýžený

materiál. Rozhodli jsme se proto navštívit Husův sbor v Hejčíně osobně. Díky ochotě pana faráře Křivánka a jeho asistentky, toho času režisérky v Kašpárkově říši paní Hornišerové, disponujeme množstvím pramenů. Zejména se jedná o dokumenty z let 1922–1927: příjmy a výdaje loutkového divadla, kompletní soupis repertoáru, účtenky a stvrzenky za marionety či kulisy. Zároveň se podařilo ve skladu nalézt zbytky starých loutek, tzv. alšovek, vyráběných firmou Münzberg, jejichž fotografie jsou obsaženy v příloze.

Osobní návštěva proběhla také v doposud existující Kašpárkově říši. Zde je k dispozici množství pramenů: kronika divadla z let 1920–1954, obsahující staré fotografie ze stavby divadla, loutkářské výstavy a některých představení, sešit se soupisem repertoáru z let 1920–1939, pokladní kniha (1920–1939) a šest knih s výstřižky z tiskovin (1924–1937), týkajících se bezprostředně Kašpárkovy říše, ale také ostatních malých loutkových scén v Olomouci. V průběhu výzkumu se podařilo kontaktovat Alenu Štěrbovou, která zapůjčila ke zpracování pozůstalost po svém zesnulém tchánovi Františku Štěrbovi, význačné osobnosti Kašpárkovy říše. Na základě získaných podkladů jsme dodatečně zařadili postavu Františka Štěrby do jedné z podkapitol o souboru, neboť se nesmazatelně zapsal do jeho historie a v současnosti je neprávem opomíjen.

Současný principál Kašpárkovy říše Aleš Pop poskytl množství zajímavých informací, mezi něž patřila i ta, že v Olomouci se vyskytuje jedno loutkové divadlo, které dvakrát ročně provozuje při Tělovýchovné jednotě Sokola ve Chválkovicích představení s marionetami z období první republiky. Zkontaktovali jsme vedoucí ansámblu a získali zde cenné fotografie zcela původního inventáře loutek (viz příloha). V neposlední řadě jsme čerpali zprávy z chválkovického almanachu,²³ vydaného ke stému výročí vzniku Sokola ve Chválkovicích.

Po této zkušenosti jsme se pokoušeli kontaktovat další tělocvičné jednoty v Hodolanech, Černovíře a Bělidlech (zmíněné v seznamu loutkových divadel z časopisu *Loutkář*), nevlastní-li starou kroniku výroční zprávy, popřípadě dobové fotografie, přínosné pro práci. Úspěch se dostavil pouze u Tělovýchovné jednoty Sokola na Bělidlech. Bývalý náčelník jednoty Luboš Toušek poskytl k nahlédnutí kroniku z let 1931–1945. Absolvoval s námi i krátký rozhovor, neboť je sám

---

²³ VÁCLAVKOVÁ, Zdenka (ed.). *100 let T. J. Sokol Olomouc – Chválkovice*. Olomouc: Magistrát města Olomouce, 2007, str. 35. Nemá ISBN.

pravděpodobně již jediným pamětníkem loutkového divadla na Bělidlech. Ač jej navštěvoval již v letech válečných (od roku 1941), pomohl svými vzpomínkami utvořit o bělidelském loutkovém divadle ucelený obraz.

Ve snaze nalézt další podrobnosti o činnosti olomouckých loutkářů, obrátili jsme se na Moravské zemské muzeum v Brně, konkrétně na Jaroslava Blechu, toho času vedoucího oddělení dějin divadla se specializací na české loutkové divadlo. S politováním oznámil, že žádné autentické materiály k olomouckým divadlům první republiky nejsou v muzeu k dispozici. Dále doporučil kontaktovat Sylvu Pracnou. Ovšem ani kurátorka divadelního pracoviště ve Slezském zemském muzeu v Opavě nemohla být nápomocná, neboť zde se také žádné prameny k naší práci nevyskytují. S negativním výsledkem nám odpovědělo i Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi.

V neposlední řadě je třeba se zmínit o bezvýsledném pokusu navázat spojení s Vlastivědným muzeem v Olomouci. Přes veškeré prosby a urgování nám nebyl umožněn přístup do sbírky hraček ani do muzejního katalogu. Toto pole zůstává i nadále neprobádáno.

2. Olomouc

2. 1. Od bramborového divadla k loutkářským odborům

V této kapitole se budeme zabývat průřezem ochotnické loutkové činnosti na území města Olomouce, o níž se zachovaly podrobnější zprávy: produkcemi kočovného loutkáře Karla Kopeckého juniora, prvním doloženým představením v roce 1885 a vznikem stálých loutkových scén v letech 1903–1904 a 1915–1916 se zmínkami o jejich představeních. Bohužel v rozmezí let 1904–1915 se vyskytuje časová prodleva, kdy nejsou o loutkářské činnosti na území Olomouce žádné zprávy.

Od druhé poloviny 18. století se početně rozrůstají loutkářské rody pohybující se na území Čech, Moravy a Slezska. Ze žádostí o koncese je však zřejmé, že loutkářství v Čechách je rozšířenější než loutkářství na Moravě. O putování kočovných loutkářů v oblasti města Olomouce se dochovalo pouze malé množství konkrétních zpráv. Zřejmě zde působil Karel Kopecký junior, jeden z potomků rozvětveného rodu lidového loutkáře Matěje Kopeckého. Své hry uváděl v pojízdné maringotce (otevřená zadní stěna za obytným prostorem) a repertoár čerpal z rodových divadelních tradic. Uváděl především známé mezinárodní činoherní kusy jako byl **Faust**, **Don Juan**, **Jenovefa**, **Herkules**, **Kníže Maxmilián** aj. Dále je známo, že disponoval kolekcí tradičních vyřezávaných marionet s několika technicky zmodernizovanými figurami v kombinaci dřeva a textilu.²⁴

Nejstarší potvrzené zprávy o činnosti ochotnických loutkářů v Olomouci pocházejí z roku 1885 ze Svatého Kopečku, kam podnikl výlet Slovanský dělnický spolek a na pořadu programu předvedl vystoupení herců s bramborovým divadlem s názvem **Hacafán nebo Kecafán**. Loutkářské produkci byl jako novinář přítomen i český spisovatel Karel Matěj Čapek-Chod,²⁵ jenž představení popsal ve své povídce Němák:²⁶

„přišli na malou mýtinu, kdež z houští vynořovalo se malé loutkové jeviště. Svrchu na oponě bylo přilepeno následující oznámení: Bramborové divadlo/Za ředitelství světoznámého kunštýře obrpantomimie Hornuliini/ bude se dnes na výletě s povolením hajného ze Sv. Kopečka provozovati přeukrutná historie, nazvaná

²⁴ ŠTĚRBOVÁ, Alice, SPÁČILOVÁ, Jana, cit. 20, s. 351.

²⁵ Spisovatel, dramatik a novinář (1860–1927), působící v Olomouci v letech 1884–1888 jako redaktor deníku Našinec. FORST, Vladimír, MERHAUT, cit. Luboš, OPELÍK, Jiří, cit. 17, s. 388.

²⁶ SÝKORA, Otto. Z historie olomouckého loutkářství. *Československý loutkář* 4, 1954 č. 2, s. 65.

a přezvaná >Hacafán a Kecafán<neboli>Láska není žádný špás<, tuze smutná historie z bramborového života.²⁷

Není zcela zřejmé, do jaké míry je spisovatelovo dílo nadnesené, ovšem vzhledem k tomu, že se Čapek-Chod představení osobně zúčastnil, slouží povídka pro ilustraci dané akce jako přínosný materiál, neboť alespoň z části staví na reálných základech. Autor dále pokračuje:

„Když se opona dvoupídového jeviště „vysunula“, stála na něm pouze svíčka. Ale hned vynořil se první rek bramborového dramatu - král. Byla to vlastně Hornychova pěst. Seřízl syrové zemče, ponechav značný výstupek jako nos, vpíchl do něho dvě pepřová zrnka jako oči a ústa namaloval, přilepil z bavlnky knír, plnovous, šediny, zlatou papírovou korunku, do dírky vespod vydlobané strčil ukazováček, sousední prst a palec byly ruce královny, přehodil brokátový pláštík bohatýrsky drapovaný, a bramborový majestát byl hotov.(...)Sedě za jevištěm odříkával Hornych fňukavým hlasem z knížky srdcelomný králův nárek na nezbednost princezny, jeho dcery Tintěry, která oblíbila si, hluboko pod svým stavem, loupežného rytíře Kecafána. Vtipy na zkaženost mravů tohoto století byly tak masné a veselost obecnstva tak bouřlivá, že král na konec svého monologu prosil, aby mu „jedno slavné obecnstvo královský palác rozbořiti neráčilo.“²⁸

Tuto frašku údajně přivezl z rodné Prahy na Moravu Karel Sojka,²⁹ jeden ze zakladatelů Slovanského dělnického spolku a aktivní činitel kulturního dění v Olomouci ke konci 19. století.

Sojka působil jako režisér a aktér činoherní i loutkoherecký. Především díky jeho přičinění byla Olomouc jedním z prvních měst, kde se začalo veřejně v rámci spolku hrát bramborové (maňáskové) divadlo. Dle dalších ústních zpráv se obdobná loutková produkce jako na Svatém Kopečku opakovala v Olomouci v roce 1888 v nově otevřeném Národním domě. Hrála skupinka členů Slovanského dělnického spolku právě v čele s Karlem Sojkou. Roku 1903 založil spolek první stálé loutkové divadlo v Olomouci. Zahajovací představení bylo uspořádáno v neděli 29. listopadu 1903 ve dvě hodiny odpoledne v České besedě Národního domu, bohužel bez

---

²⁷ CHOD-ČAPEK, Karel, Matěj. Němák. In HRUBÝ, Antonín (ed.). *Povídky 1884–1890*. 3. vyd. Praha: František Borový, 1922, s. 154.

²⁸ Tamtéž, s. 155.

²⁹ O Karlu Sojkovi se nepodařilo dohledat žádné podrobnější informace, či osobní údaje.

uvedení názvu hry. Ovšem o týden později proběhla další produkce loutkového divadla v Národním domě, **Honza málem králem**.³⁰

Ve studii Tradice olomouckého loutkářství autorky informují o loutkovém divadle Národní jednoty v Úřední čtvrti, založeném 8. listopadu 1902.

„Loutkové divadlo Národní jednoty uvedlo v hostinci U města Prahy 13. března 1904 rytířskou hru Don Šajn a 8. května 1904 tradiční hru Oldřich a Božena, která je známější pod názvem Posvícení v Hudlicích a jako jediná hra starých loutkářů, je připisována Prokopu Konipáskovi, se objevovala příležitostně v repertoáru nově vznikajících souborů. Zároveň byl uveden méně známý text Duch na Orlí skále.“³¹

Roku 1906 začala s loutkovým odborem Národní jednoty spolupracovat autorka loutkových her Vojtěška Baldessari-Plumlovská (viz kapitola 6. 2. 1.). Její členství v odboru podstatně zvýšilo dramaturgickou úroveň divadla.³²

Posledním souborem, o němž se dochovaly zprávy a hrál ještě před vznikem samostatné Československé republiky, je loutkářské sdružení Mužského odboru Národní jednoty v Olomouci-Nové Ulici, složeném ze čtyř profesorů (zachovala se pouze dvě jména Roupart a Bílý) a jejich manželek. Spolek se zrodil během první světové války v letech 1915–1916 v domácnosti blíže nejmenované rodiny, která pro pobavení svých dětí pořídila Alšovo rodinné divadlo. Představení prováděli v domě Zádruhy u sudů a jako první produkci uvedli titul **Pražský Žid**, jež později prezentovali i např. v besedním sále Národního domu, v učňovské besídce a v sokolovně.³³ Prameny se zmiňují o hojně návštěvnosti v řadách dětí, ale i dospělých.³⁴

V letech válečných se hrály loutkové hry se silným vlasteneckým nábojem. Představení byla na programu buď každý týden, nebo jednou za čtrnáct dní po celé zimní období 1916–1917. Počet diváků v obecnstvu činil v průměru kolem 300 lidí.³⁵ Loutkářské kroužky národní jednoty před a během první světové války položily základ loutkovým souborům vzniklým na území Olomouce v období první republiky.

---

³⁰ SÝKORA, Otto, cit. 26, s. 65.

³¹ ŠTĚRBOVÁ, Alena, SPÁČILOVÁ, Jana, cit. 20, s. 352

³² Tamtéž.

³³ Soukromý archiv Aleny Štěřbové, pozůstalost Františka Štěřby.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

2. 2. Velká Olomouc

Na jaře roku 1918 očekávalo obyvatelstvo vyhladovělé Olomouce konec války. V dubnu 1918 vyšli čeští vlastenci do ulic, aby manifestovali svou touhu po osvobození se od rakousko-německé nadvlády a především po národní samostatnosti. Započaly se aktivizovat české spolky a národní organizace, zejména Sokol, a ožíval kulturní život. Zpráva o vzniku Československého státu přišla do Olomouce telegraficky 28. října večer.

Dne 1. března 1919 proběhlo první sčítání lidu, jež ukázalo, že Češi získali v Olomouci po převratu nad Němci pouze nepatrnou většinu.³⁶ Orgány obce si vytkly za cíl učinit Olomouc českým městem a tím značně snížit počet německého obyvatelstva, což šlo pouze jedinou cestou – administrativním spojením s převážně českými předměstskými obcemi. V dubnu 1919 byla k Olomouci připojena dvě města: Hodolany a Nová Ulice, a 11 vsí: Bělidla, Černovír, Hejčín, Chválkovice, Lazce, Nové Sady, Nový Svět, Neředín, Pavlovičky, Povel a Řepčín, čímž vzniklo po Brně a Moravské Ostravě třetí největší moravské město, Velká Olomouc.³⁷

Hned v prvním období po převratu se stalo hlavním zájmem správy města školství. Začaly se otvírat nové české ústavy, vznikla druhá česká obecná škola v tzv. Komeniu (na Křížkovského ulici), česká soukromá obecná škola u voršilek v Kateřinské ulici³⁸ a další české obecné školy v nově připojených olomouckých částech.³⁹ Přibývalo množství divadelních spolků, divadelních odborů profesních a zájmových, ochotnické divadlo loutkové i činoherní. Dne 1. září 1920 bylo předáno městské divadlo Družstvu českého divadla k zahájení činnosti Českého (městského) divadla v Olomouci.⁴⁰ Město v poválečných letech začalo postupně vzkvétat až do roku 1930, kdy vypukla v Olomouci krize, nikterak intenzivní, zato však dlouhotrvající. Projevovala se především nezaměstnaností a zavíráním velkopřmyslových továren. Provázely ji četné demonstrace dělníků a stávky zemědělců.⁴¹ Roku 1937 začaly ve městě narůstat obavy z válečného konfliktu, byla

---

³⁶ V Olomouci bylo v roce 1919 napočítáno 9722 Čechů, 8089 Němců a 1010 Židů. TRAPL, Miloš, cit. 4, str. 142.

³⁷ Tamtéž, s. 140.

³⁸ V Komeniu sídlil za první republiky loutkářský odbor Církvě Československé Husova sboru a školní loutkové divadlo Edmunda Žižky, v prostorách voršilské školy provozovalo svoji činnost loutkové divadlo Orla.

³⁹ TRAPL, Miloš, cit. 4, s. 167.

⁴⁰ ŠTEFANIDES, Jiří a kol., cit. 18, s. 90–92.

⁴¹ TRAPL, Miloš, cit. 4, s. 153.

prováděna cvičení civilní i protiletectké obrany, tělocvičné spolky Sokol a Orel zavedly kurzy branné výchovy.⁴²

15. března 1939 se do Olomouce opět vrátila tolik odmítaná německá nadvláda, město se stalo součástí protektorátu Čechy a Morava, což znamenalo konec éry první republiky.

---

⁴² Tamtéž, s. 155.

3. Loutkové divadlo náboženských organizací

3. 1. Husův sbor Církve československé husitské

Mezi Církví československou husitskou a historickým husitstvím není přímá návaznost. Přívlastek husitská, je pojmem, charakterizujícím kořeny její teologie. Jedná se o specifickou českou národní církev státně schválenou 15. září roku 1920. Olomoucká náboženská obec Církve československé husitské vznikla oficiálně v únoru roku 1923, ovšem neměla ve svém vlastnictví žádný objekt, v němž by mohla provozovat své aktivity. Našla provizorní azyl v kostele Českobratrské církve evangelické na nábřeží Moravy. Odsud byli odsunuti do prostor učitelského ústavu v Komeniu, v jehož kapli byly konány bohoslužby⁴³ a v prvním poschodí zadního traktu směl loutkářský odbor Církve československé provozovat loutkové divadlo.

Členové Církve československé založili 20. srpna 1923 loutkářský kroužek „který si vzal za úkol povznést a zušlechtit mládež, zvláště pak dívky dobrou hrou; neboť hra působí více než čtení, ona působí i tehdy, když již opona spadne. Z toho důvodu zakoupil místní výbor loutkové divadlo (velkých rozměrů), pěkné scénérie“.⁴⁴ Ovšem není zřejmé, co bylo míněno „velkými rozměry“, neboť z prvních představení se dochovaly v archivu Husova sboru malé, 25 cm vysoké alšovky (viz příloha), s nimiž pravděpodobně dlouhou dobu loutkáři hráli.

První produkce proběhla hned 26. srpna 1923 ve tři hodiny odpoledne v divadelním sále Komenia. Jako zahajovací představení zvolili loutkáři titul **Bratři** od Aloise Gallata. Ve výzvě k návštěvě loutkového divadla Církve československé je dále uvedeno: „Hraje se každou neděli (až do konce škol. roku). Vstupné 1 Kč a 50 hal. Od září 1924 hraje se v Purkrabské ulici též každou neděli o 3. hod.“⁴⁵ Výdělek ze zahajovací produkce činil 129 Kč.⁴⁶

---

⁴³ Komenium bylo za Rakousko-Uherska nazýváno Elisabethineum k oslavě císařovny Alžběty, manželky císaře Františka Josefa I. Od roku 1919 zde sídlil učitelský ústav. V současné době slouží prostory bývalého Komenia Filozofické fakultě Univerzity Palackého a bývalá kaple funguje jako univerzitní aula. KAŇÁK, Bohdan. Historie Husova sboru v Olomouci. In POJSL, Miloslav (ed.). *Olomouc, Husův sbor*. Velehrad: Historická společnost starý Velehrad, 2007, s. 21–22. ISBN 978-80-86157-22-1.

⁴⁴ Loutková divadla v Olomouci. *Stráž Moravy: Hlídky národní výchovy a osvěty* 16, 1924–1925, č. 4, s. 36.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Archiv Husova sboru v Olomouci.

Kroužek častoval publikum pravidelnými představeními, hranými jednou týdně. V repertoáru sezony 1923–1924 se vyskytovaly rozličné umělé pohádky soudobých populárních autorů: Bohumila Schweigstila, **Potopený zvon** (premiéra 16. prosince 1923), **Na dušičky v lese** (premiéra 3. února 1924). Ludmily Tesařové, **Kuba všecko sněd** (premiéra 9. září 1923), **Perníková chaloupka** (premiéra 8. prosince 1923), či Bohumila Boušky, **Květ Kapradí** (premiéra 30. září 1923, repríza 23. března 1924). Vše za doprovodu živé hudby houslí, zvláště zakoupených pro potřeby loutkového divadla. Největší návštěvnost publika je zaznamenána v pokladním listu v září, naopak nejmenší v prosinci 1923, kdy nejnižší výdělek sezóny činila částka 10, 50 Kč na představení **Koření z černého vrchu** (premiéra 26. prosince 1923).⁴⁷ Což znamená, že pokud vstupné stálo 1, 50, hrála se tato pohádka pro pouhých 7 dětí.

Před zahájením následující sezony potřeboval inventář loutkového divadla rekonstrukci. Dne 30. září 1924 zaslal loutkářský odbor Církve československé žádost o sbírku na opravu loutek radě starších Církve československé v Olomouci. František Matušek, režisér loutkového divadla, se ve svém dopise obracel pro podporu zejména k movitějším členům církve.⁴⁸ Jako odpovědi se dostalo loutkářskému kroužku zamítnutí sbírky s náhradním řešením: „O žádosti Vaší za povolení sbírky na opravu loutek bylo jednáno ve schůzi rady starších a tu ochotně se nabídl bratr J. Lenhart, že rád Vám loutky přemaluje, po skončení malířské sezony. Účel sbírky stává se zbytečným. Není třeba, abyste sbírku podnikli.“⁴⁹ Zda se podařilo dřevěný ansámbl přemalovat, není známo. Dochovala se však účtenka o zakoupení nových marionet vodníka, draka, smrti a koníka od firmy Münzberg a dalších pěti loutek vysokých 35 centimetrů.

Zahajovacím titulem sezony 1924–1925 se stala v pořadí již třetí repríza pohádky **Květ kapradí**, (hráno 26. října 1924), s výdělkem 51. 60 Kč.⁵⁰ V repertoáru této dekády se ponejvíce vyskytují pohádky s postavou Kašpárka v hlavní roli – **Kašpárek hledá princeznu** (premiéra 4. ledna 1925), **Kašpárek a strašidlo** (premiéra 11. ledna 1925), **Kašpárek vždy vítězí** (8. března 1925). Kromě jiného se na programu objevilo vlastenecké drama **Život za republiku**, oslavující prezidenta T. G. Masaryka. Výdělky z jednotlivých produkcí byly poměrně nízké, v průměru se

---

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

pohybovaly kolem dvaceti, třiceti korun. Po ukončení sezonní činnosti činil příjem menší částku než výdej. Snad i z toho důvodu daroval loutkovému divadlu režisér Matušek sto dvacet korun českých. Kroužek pořídil nové dekorace od firmy Modrý a Žanda, nechal si vyrobit „větrný přístroj“, přepracovat loutkové divadlo, zhotovit novou Kostru a vyhotovit olomouckým stolařem Janem Slatinou třicet kusů nábytku o polovinu většího, než byl původní.⁵¹

Nová sezona 1925–1926 byla započata 13. září hrou **Obešlík**. Díky dochovanému výdělku z produkcí se návštěvnost představení jeví opět jako dosti nízká. Ovšem soupis repertoáru z pokladního listu v této dekádě není kompletní, nelze tedy s jistotou tvrdit, do jaké míry loutkoherci se svojí malou inovací inventáře uspěli či nikoliv.

Na přelomu let 1926–1927 byla dostavěna samostatná budova Husova sboru, tudíž se mohlo loutkové divadlo přestěhovat do vlastních prostor. Produkce se pořádaly v místnosti, kde je v současné době umístěno kolumbárium. Někdy v období změny domovské scény dochází k celkové rekonstrukci loutkového divadla Církve československé a jeho viditelnému zvětšení. Pohádky jsou hrány s 1 m vysokými marionetami, jak o tom informuje deník Pozor ve výzvě z 24. prosince 1926: „Loutkářský kroužek sesterského sdružení Čs sehraje 26. t. m. v Husově sboru hru O Žižkův dvorec. Hra o 3 jednáních. Hrání se bude loutkami 1 m vysokými. Divadelní sál bude dobře vytopen.“⁵² Účast na této produkci byla poměrně hojná, neboť výdělek činil 85, 45 Kč. Soubor Církve československé předváděl své produkce s největšími loutkami v celé prvorepublikové Olomouci a dlouho jej žádný jiný spolek nepředčil.

V sezoně 1926–1927 se opět dochoval kompletní soupis repertoáru. Představení se konala pravidelně dvakrát do měsíce. Oproti předchozím obdobím zájem publika stoupá, průměrný výdělek činí 45–50 Kč. Soubor se snaží o různorodost repertoáru. Do programu jsou zařazeny i přepracované hry činoherních dramát a baletu: **Rusalka**, v úpravě Aloise Rady (premiéra 20. března 1927) či **Tvrdohlavá žena** v úpravě Václava Sojky (premiéra 8. května 1927), inzerovaná jako představení pro dospělé publikum.⁵³ Deník Pozor otiskl 11. května 1927 recenzi na odehranou loutkovou hru **Tvrdohlavá žena**:

---

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

„Již ve volbě kusu bylo zřejmo dostatek, snad až přebytek odvahy, neboť hra je velmi obtížná a klade jak na recitaci, tak na výpravu a režii značné požadavky. Pan Wolf zaručil se za světelné efekty, barevné nálady byly velmi pěkné. Nová výprava byla slušná, nejlepší byla v 3. obraze před mlýnem. I recitace byla dobrá, obzvláštní pochvalu zasluhuje výborná tvrdohlavá mlynářka a originelní Kuba. Co však nemožno chválit byly nekonečné přestávky mezi jednotlivými obrazy, které protáhly představení až do 11. hodiny.“⁵⁴

Dále vidí recenzent chybu v nepoužívání živé melodramatické hudby, jež by umocnila dojem z produkce. Veskrze však představení hodnotí kladně a upozorňuje na vzestup činnosti loutkářského kroužku Církve československé.

V roce 1928 se v prostorách Husova sboru začalo budovat zmiňované kolumbárium, což pro loutkářský kroužek znamenalo ztrátu prostoru. Od té doby nejsou o loutkovém divadle Husova sboru Církve československé husitské žádné zmínky ani v archívu Husova sboru, ani v lokálních periodicích.

3. 2. Tělovýchovná jednota Orel

Občanské sdružení Orla je křesťanská sportovní organizace, jež si klade za cíl výchovu mladých lidí a dětí prostřednictvím sportovních, kulturních a dalších aktivit. První zmínky o zakládání samostatných výchovně katolicky zaměřených tělocvičných odborů Orla pocházejí z počátků 20. století. V Olomouci založili členové organizace orelskou jednotu v roce 1908 s hlavní budovou a tělocvičnou v Lidovém domě. Během první světové války však došlo ke zrušení jednoty, ovšem v roce 1918 k jejímu následnému obnovení. Organizace funguje přes sto let, pokud nezohledňujeme několikráté zákazy její činnosti, např. během druhé světové války či za komunistické okupace. V současné době má Orel celkem 17 000 členů a je hojně rozšířen po celé České republice.⁵⁵

---

⁵⁴ Olomoucký kraj. *Pozor*, 11. 5. 1927, s. 4.

⁵⁵ Orel – Křesťanská sportovní organizace. 2011. *Historie Orla* [online]. [cit. 12. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.orel.cz/profil/historie_15.html>.

3. 2. 1. Orel, Wilsonovo náměstí

„Chcete – li být veseli
celou neděli,
chcete-li se hodně smát,
přijďte se podívat,
jak Kašpárek bude hrát.“⁵⁶

Budova Lidového domu patřila původně orelské organizaci. Postupem času však potřebovala jednota větší prostory, a tak zakoupila dům na Wilsonově (dnes Dolním) náměstí, kde jednota ustavila orlovní. První loutková produkce nadšených ochotníků proběhla již v roce 1922: „Hned po převratě usilovali jsme o to, abychom zařídili loutk. divadélko pro naši drobotinu. Stalo se tak v roce 1922, kdy přivezeno k nám loutk. divadélko Alšovo. Po prvé začalo se v Lidovém domě hrát představením „Kašpárek ve službě.“⁵⁷ Ovšem již zde dochází k první neshodě. V deníku *Našinec* je otištěna výzva k návštěvě nově zakoupeného orelského loutkového divadla s názvy zahajovacích představení **Miluška a Panoš Jiří**.⁵⁸ Které z uvedených titulů sehráli loutkáři jako první, zda drama **Kašpárek ve službě**, či **Miluška a Panoš Jiří**, není jisté. Loutkoherci provedli inscenaci na jevišti od firmy Petrus z Třebíče, s 25 cm vysokými alšovkami.⁵⁹ Zde je patrná další neshoda, neboť v seznamu loutkových divadel v Olomouci píše Jindřich Veselý, že orelské loutkové divadlo hrálo s loutkami o výšce 17 cm.⁶⁰

Budeme-li se však řídit dle olomouckého deníku, první představení roku 1922 proběhlo pro členy Orla zdařile: „Zahajovací představení konalo se v neděli, dne 15. ledna za značné účasti dětí, pro něž je divadlo myšleno. Než i starší nemohli odolati, aby se nepokochali radostí dítek, a přišli také. V Orlovní bylo veselo. Hrál se ‚Miluška‘ a ‚Panoš Jiří‘ k úplné spokojenosti mladých diváků. Kašpárek a čerti byli provázeni salvami smíchu.“⁶¹ Po prvotních úspěších se herci rozhodli oficiálně založit loutkářský kroužek při jednotě Orla, čítající dvacet členů, např. předsedkyni loutkového divadla a zároveň pokladní, paní Klimešovou, režiséra Řezníčka,

⁵⁶ Olomoucko. *Našinec*, 9. 1. 1925, s. 4.

⁵⁷ KRAJÍČEK, Josef. Z Olomouce. *Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 15, 1929-1930, č. 3, s. 86.

⁵⁸ Velký Olomouc. *Našinec*, 17. 1. 1922, s. 3.

⁵⁹ Loutková divadla v Olomouci, cit. 44, s. 28.

⁶⁰ VESELÝ, Jindřich, cit. 5.

⁶¹ Velký Olomouc. *Našinec*, 17. 1. 1922, s. 3.

hospodáře Krajíčka, jednatele Kreclera, a další členy Šubrtovou, Srovnalovou, Mazalovou, Smýkalovou, Tajchmana, Chvostka a Stejného.⁶²

Další produkce se konaly v orlovně každou druhou neděli v měsících říjnu – dubnu či květnu. Zájem o orelské loutkové divadlo neustále rostl, navštěvovali jej hosté, přispívající různými sponzorskými dary: Metropolitní kapitula u sv. Václava věnovala spolku obnos 500 Kč, prelát dr. Geisler 200 Kč a nejmenovaná návštěvnice pak darovala finanční příspěvek 300 Kč.⁶³ Již 1. března 1922 se konala schůze výboru loutkového divadla, aby se usnesla, jak naložit se získanými penězi: „Obnosů má být použito na pořízení většího divadla a doplnění inventáře.“⁶⁴ Jelikož návštěvnost obecnstva značně stoupala, bylo zapotřebí zvětšit prostory pro hlediště a postavit modernější, rozšířené jeviště.

3. 2. 2. Sezony 1922–1939

Tituly, které spolek zvolil pro rok 1922, se nikterak výrazně nelišily od pohádek, hraných ostatními olomouckými loutkovými soubory.⁶⁵ Jednalo se o představení, jejichž hlavním hrdinou je Kašpárek: **Kašpárek a drak** (premiéra 12. 3. 1922) autora Františka Vavrušky, či **Kašpárek v pekle** (premiéra 9. dubna 1922) Jaroslava Průchy. Doprovodná hudba byla živá, např. mezi jednotlivými akty představení **Kašpárek princem** (premiéra 26. března 1922) vystupovalo „kvarteto malých houslistů“.⁶⁶ Dále spolek uváděl dramatika Eugena Stoklasa a jeho hry – **Smrt Kmotříčka** (premiéra 19. března 1922), či **Král Ječmínek** (premiéra 30. dubna 1922). Tato produkce oficiálně uzavřela sezonu roku 1922: „Závěrečná hra se dobře vydařila při veliké návštěvě dětí, že Orlovna nestačila všechny pojmout. Kašpárek byl odměňován srdečným smíchem dětí.“⁶⁷

Během půl roku následovala výše zmiňovaná rekonstrukce marionetového divadla. Spolek pro své účely našel větší prostory v katolické škole u Voršilek,

---

⁶² Velký Olomouc. *Našinec*, 15. 2. 1922, s. 5.

⁶³ Velký Olomouc. *Našinec*, 3. 3. 1922, s. 5.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Téměř všechny soudobé loutkové soubory měly obdobný repertoár, jelikož náměty pro uváděné tituly čerpaly z vydávaných knižnic pro loutkáře. Zde byly k dispozici starší i novější texty rozličné úrovně a tematiky, od mnoha autorů. Např. Knihovna s českými loutkami, Knihovna našich loutek, Kašpárkova knihovnička aj.

⁶⁶ Velká Olomouc. *Našinec*, 25. 3. 1922, s. 3.

⁶⁷ Velký Olomouc. *Našinec*, 5. 5. 1922, s. 4.

ovšem později se vrátil do původních prostor orlovný. Loutkáři započali stavět velké loutkové jeviště, navržené malířem Drábkem, o velikosti 5 x 3, 50 m. Dekorace vytvořila akademická malířka Rožánková-Drábková společně s pány Drábkem a Krajíčkem, oponu maloval olomoucký umělec Rek. Nové marionety měřily od 55 do 65 cm a byly pořízeny u firmy Malý a Žanda spolu s několika výměnnými hlavami.⁶⁸

Dne 6. září 1922 uspořádal odbor loutkového divadla jednoty Orla československého „dětskou vycházku“ do Chválkovic. Zde, v arcibiskupské zahradě, odehráli loutkáři jednoaktovku **Perníková chaloupka**. Představení režíroval P. Černý. „Souhra byla dobrá a naši jak malí, tak i větší loutkáři se hráli ji s chutí a svízně, a obecenstvo proto neskrbilo pochvalou. Velmi pěkně vyjímaly se v zeleni stromů obě chaloupky, k tomu účelu postavené (...) naši drobotinu nejvíce vábila ta skutečná perníková chaloupka, která také po ukončení hry byla jak jimi, tak i rodiči obstoupena a rozebrána.“⁶⁹ Jak vidno, ani přestavba nezabránila souboru pokračovat v činnosti, pravděpodobně se starým Alšovým divadlem. Po produkci v přírodě následovalo zahájení sezony roku 1922–1923, stále ještě v orlovně, veselohrou **Kašpárek na posvícení**.⁷⁰ Dále spolek uváděl uměle vytvořené pohádky z loutkářských edic. Hrál se nikoliv jednou za čtrnáct dní, jako v začátcích činnosti, ale každou neděli od 3., nebo 4. hodiny odpolední, se vstupným 0, 80 haléřů. Průměrná návštěva činila 110 dětí na představení.⁷¹

Na přelomu měsíců března a dubna roku 1923 se soubor odmlčel, neboť připravoval zahajovací představení na novém jevišti: „Svým milým příznivcům oznamuji, že jsem po dlouhém odpočinku již povyrosl a s mými kolegy se krásně nastrojil. Chceme se vám milé dítky, na zcela novém jevišti a v nových místnostech ve vší parádě představit. O hojnou návštěvu prosí Kašpárek.“⁷² Inscenace, jež 8. dubna 1923 otevřela novou scénu, nesla název **Ponocný a strašidlo**, autora Josefa Žemly. Odehrála se ve 4 hodiny odpoledne ve dvoře arcibiskupského paláce.⁷³ Díky faktu, že loutkáři provedli hru pod širým nebem (stejně jako výše zmíněnou jednoaktovku **Perníkovou chaloupku**) usuzujeme, že nové jeviště bylo skládací.

---

⁶⁸ Loutková divadla v Olomouci, cit. 44, s. 28.

⁶⁹ Velký Olomouc. *Našinec* 6. 9. 1922, s. 4.

⁷⁰ Velký Olomouc. *Našinec* 23. 9. 1922, s. 3.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Velký Olomouc. *Našinec* 6. 4. 1923, s. 4.

⁷³ Tamtéž.

O týden později, 21. dubna 1923, se hráli loutkáři jednoty Orla od 8. hodiny večerní dvě představení pro dospělé: **Konec světa a Kmotry klepny**.⁷⁴

Novou sezonu 1923–1924 zahájil soubor pohádkou Vojtěšky Baldessari-Plumlovské – **Honza pán** (premiéra 30. září 1923). Následná činnost této dekády byla více než produktivní, soubor uváděl několik představení do měsíce. Redakce *Našince* o aktivitě orelské loutkové scény poznamenala: „Loutkáři jednoty Orla v Olomouci se tuží. Minulou neděli se hráli hru „Kašpárek ve službě“ s nečekaným úspěchem: za veliké účasti mládeže i dospělých. Orelské loutkové divadlo získává neustále nové a nové příznivce a návštěvníky, neboť účinkující se vždy přičiní, aby návštěvníci byli plně spokojeni.“⁷⁵ Bezesporu nejhranějším tvůrcem sezony se stal Bohumil Schweigstill se svými veselohrami o Kašpárkovi.

V dalším období 1924–1925 není orelský loutkářský spolek tolik činný jako v předešlých dekadách. Intenzita hraní se snižuje v průměru na dvě až tři představení do měsíce. Co je však příčinou sestupných tendencí loutkářského kroužku Orla, lze pouze usuzovat. Snad upadal zájem ze strany loutkářů, nebo pravděpodobněji obecnstva, neboť je patrné, že se spolek snaží přivábit na svá představení co největší počet dětí nejen Kašpárkem, ale i dárky: „Ať není jediného dítěte katolických rodičů, které by nepřišlo se pobaviti s Kašpárkem do Orlovny! Před divadlem bude dávat Kašpárek hádanky! Kdo uhádne, dostane pohádkovou knížku!“⁷⁶ Ovšem v jak hojném počtu se publikum dostavovalo v letech 1924–1925 na orelská loutková představení, není známo.

Zahájení sezony 1925–1926 proběhlo až 8. listopadu 1925, na programu byl titul **Kašpárek v pekle** od Jaroslava Průchy.⁷⁷ Následující produkce se uskutečnila 20. prosince, kdy spolek se hrál dvě pohádky od Vladimíra Havlíka, **Čert a Káča**, **Kašpárek policajtem**.⁷⁸ Následuje tříměsíční stagnace činnosti, pravděpodobně kvůli inovaci inventáře, neboť další představení jsou v *Našinci* inzerována s novou výpravou. Jako prvomájovou, a zároveň poslední v sezóně, zvolili loutkáři pohádku **Poklad z Kašpárkova hradu** Eugena Stoklasa.⁷⁹ Další repertoár této dekády se nepodařilo dohledat, ovšem je pravděpodobné, že orelský loutkový spolek mezi lety 1925–1926 více představení neodehrál.

⁷⁴ Velký Olomouc. *Našinec* 20. 4. 1923, s. 5.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Olomoucko. *Našinec* 31. 1. 1925, s. 3.

⁷⁷ Olomoucko. *Našinec* 6. 11. 1925, s. 5.

⁷⁸ Olomoucko. *Našinec* 17. 12. 1925, s. 3.

⁷⁹ Olomoucko. *Našinec* 30. 4. 1926, s. 4.

V sezoně 1926–1927 zahájili loutkáři zcela nepravidelnou činnost, uváděli jedno představení za dva měsíce. Bylo třeba si diváky opět získat, a tak loutkáři po skončení pohádky nechali vystupovat Kašpárka na forbinu a rozprávět s dětmi. „Potom slavil Kašpárek v loutkovém ději „Kašpárek ve službě“ své triumfy. Po ukončení divadla vytahoval Kašpárek z dětí rozumy v podání různých otázek a prosil je, aby jej i při dalších produkcích hojně navštěvovaly a tak mu pomohly, by si mohl postavit někde svůj trvalý stan.“⁸⁰ Z této zmínky je zároveň patrné, že loutkový odbor nenalezl po pěti letech od svého vzniku stálý divadelní sál, v němž by mohl provozovat své produkce. Nejčastěji loutkáři hráli v orlovně, Lidovém domě a později ve voršilském klášteře. Vzhledem k velikosti jeviště a výšce marionet muselo být neustálé stěhování loutkového inventáře náročné. Poslední dvě představení sezony se uskutečnila 23. ledna a 6. března 1927, na programu s tituly **Zlaté srdce**⁸¹ a **Honza hledá Kašpárka**⁸² od populárního autora Bohumila Schweigstillla.

Orelské loutkové divadlo zahájilo svoji činnost v sezoně 1927–1928 16. října: „Návštěva byla velmi pěkná a malé publikum pobavilo se znamenitě hrou „Čeští muzikanti“ a hrou tamburášů.“⁸³ Nakonec bylo dětem podáno malé občerstvení.“⁸⁴ Následující produkce, **Princezna Terinka**, proběhla až 11. prosince 1927.⁸⁵ Od 26. února 1928, kdy loutkáři provedli reprízu pohádky **Zlaté srdce**,⁸⁶ se soubor odmlčel.⁸⁷

Následující sezona 1928–1929 byla po dlouhé době jednou z nejproduktivnějších vůbec (viz soupis repertoáru). Orelskému ochotnickému souboru se podařilo najít stálé prostory ve voršilském klášteře v Olomouci, k němuž patřila i budova měšťanské školy. Právě zde, ve školních místnostech se konala pravidelná loutková odpoledne. Díky novým stálým prostorám a rozrůstajícímu se souboru, mohl orelský spolek nastudovat v průměru dvě představení do měsíce, čímž dosáhl nebývalé aktivity v porovnání s předchozími obdobími. Návštěvnost této

---

⁸⁰ Olomoucko. *Našinec* 26. 12. 1926, s. 4.

⁸¹ Olomoucko. *Našinec* 22. 1. 1927, s. 3.

⁸² Olomoucko. *Našinec* 6. 3. 1927, s. 3.

⁸³ „Tamburáši“ jsou hudební těleso, v tomto případě orelské mládeže, doprovázející loutkové produkce živou hudbou.

⁸⁴ Olomoucko. *Našinec* 14. 10. 1927, s. 4.

⁸⁵ Olomoucko. *Našinec* 11. 12. 1927, s. 4.

⁸⁶ Olomoucko. *Našinec* 22. 1. 1928, s. 4.

⁸⁷ Jedním z možných důvodů odmlky orelského loutkového souboru je zahájení činnosti městského divadla se živými loutkami (18. března 1928). Vždy když se konalo představení v českém divadle, orelský loutkový soubor nehrál. Pravděpodobně by byla v orlovně malá účast publika.

dekády se pohybovala okolo 100 dětí na produkci.⁸⁸ Režijní taktovku nad představeními vedli Josef Krajíček a jednatel spolku Krecl. V programu her učinili drobnou změnu, v meziaktí jednotlivých loutkových pohádek bavil obecnstvo hádankami a povídkami místní vikář František Večeřa, vykonávající v publiku mravní, vědomostní, vlasteneckou a náboženskou osvětu. „Dp. P. Fr. Večeřa doprovodí vás za pomoci světelných obrazů po cestách utrpení Páně a bude obrázky doplňovati náboženskými úvahami.“⁸⁹ Souběžně s uváděním přestávek při loutkových představeních pořádal Večeřa samostatné besídky pro děti s povídkami a projekcemi obrázků. Jeho produkce se začaly pravidelně střídat s vystoupením orelského spolku. Loutkové divadlo hrálo jednou za čtrnáct dní. V této sezoně se poprvé do dětských představení přimísily i náboženské prvky, a tak se orelské scéna proměnila v katolicky zaměřené loutkové divadlo, sloužící nikoliv široké veřejnosti, ale primárně orelské věřící mládeži.

Loutkoherci v dalších sezonách ve své aktivitě poněkud polevovali. Během dvou sezon odehráli pouhých devět dramát. Orelský spolek se pokusil oživit divadélko marionetou kocoura Felixe, kterého do svých produkcí zapojil po vzoru městského divadla (viz kapitola 4. 4.), ovšem po jedné odehrané pohádce s novou postavou se spolek odmlčel na celých 11 měsíců. V deníku *Našinec* dokonce vyšla výzva k obnovení ochotnické loutkářské činnosti, „loutky hýbou se na všech stranách města a čeká se, že také loutky orelské probuzeny budou Kašpárkem z letní nehybnosti a podzimní ospalosti. Náš orelský Kašpárek má ještě dovolenou, je na tom lépe než vysokoškolák“.⁹⁰ V letech 1931–1932 odehrál soubor v nepravidelném časovém rozpětí deset pohádek.

Jako poslední zmiňme sezonu 1932–1933, v níž se snad jednalo o poslední pokusy udržet loutkové divadlo v pravidelném provozu a soubor pořádal většinou dvě představení do měsíce. Dokonce využil marionety k předvolební agitaci, „loutkové divadlo zítra, v neděli Květnou a ve svátky nebude, Kašpárek půjde agitovat pro zvolení čísla 2 a bude také číslo 2 voliti“.⁹¹

O činnosti orelského loutkového souboru v dalších sezonách se není třeba více rozepisovat, neboť se jedná o nepravidelnou aktivitu (popsanou výše), která s přibývajícím lety postupně slábne a utichá. Důvodem nemůže být nezájem ze

---

⁸⁸ Olomoucko. *Našinec* 12. 3. 1929, s. 4.

⁸⁹ Olomoucko. *Našinec* 21. 3. 1929, s. 4.

⁹⁰ Olomoucko. *Našinec* 20. 10. 1931, s. 4.

⁹¹ Olomoucko. *Našinec* 28. 2. 1932, s. 4.

strany dětí, neboť periodikum *Našinec* informuje, že ještě 15. listopadu 1934 „sešlo se v klášteře voršilském na 150 dětí, aby viděly Kašpárka a slyšely něco o jeho šelmovinách“.⁹² Pravděpodobným úpadkem ochotnického spolku se stal nezájem ze strany loutkoherců. Ještě v letech 1935–1937 odehrál spolek v průměru čtyři představení za sezonu, v období 1938–1939 pouze jediné. Následuje německá okupace Československa a s ní i uzavírání vlasteneckých organizací včetně Orla a jeho loutkového divadla.

3. 3. YMCA

YMCA je zkratkou britské společnosti Young Men's Christian Association, v překladu znamenající „Křesťanské sdružení mladých lidí“, založené roku 1844 Georgem Williamsem jako prostředek křesťanské pomoci mládeži. Funguje celosvětově a v současné době patří k nejstarším, největším a nejrozšířenějším mládežnickým organizacím vůbec. V Čechách se vyskytovala již od druhé poloviny 19. století prostřednictvím „Křesťanských spolků mladíků“ či v rámci Československých legií a později Československé armády. K masovému rozšíření YMCY začalo docházet v roce 1921 díky pomoci z USA a za vydatného přispění Tomáše Garrigua Masaryka.⁹³

YMCA v Olomouci zpočátku pracovala jako činitel orientující se na vojenskou posádku ve městě. Zařídila pro muže čajovny, kavárny a vojenské domovy, ale bez většího ohlasu. Společnost se poté začala soustředit na civilní obyvatelstvo, zejména mladíky. Členové organizace zakládali klubovny, pořádali cizojazyčné kurzy, sportovní akce, učení v přírodě atp. Vše možnými silami se snažili rozšířit své řady. Ovšem zprávy ročenky z roku 1923 podávají svědectví o dalším marném boji sdružení.⁹⁴ Proto pracovníci organizace hledali nové prostředky, které oslovit ještě větší množství mládeže. Našli je v divadelním kroužku a loutkovém divadle. V tomto případě se staly loutky nástrojem nejen výchovným, ale také náborovým. „Naše loutkové divadlo mělo pro YMCA také význam propagační, protože dítě o tom, co slyšelo, s každým mluví, povídá o tom tatínkovi, mamince.

⁹² Olomoucko. *Našinec* 5. 11. 1934, s. 4.

⁹³ YMCA v České republice. 2008. *Historie* [online]. [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/historie/>.

⁹⁴ Fond *Obchodní a živnostenská komora v Olomouci*. Ročenka YMCA 1923, s. 6. Státní okresní archiv Opava, k. 1411, inv. č. 11622.

(...) A tak jistě vešla YMCA se svými zásadami přičiněním tohoto malého obecnstva v širší známost.⁹⁵

Prvotní informace o loutkovém divadle organizace pocházejí z přílohy Stráže Moravy z let 1924–1925, jejíž redakce se rozhodla sledovat činnost olomouckých loutkářů. V článku se píše, že loutkářský kroužek YMCA působí již od dubna roku 1921 a v zimních měsících hraje jednou týdně.⁹⁶ V roce 1922 soubor odehrál čtyři představení, 19. března titul **Kašpárek v podsvětí** a 9. dubna hned tři pohádky: „O 3. hod. odpol.: Čert na zemi, Kašpárek na vandru. O 5. hod. odpol.: Kašpárkova smrt.“⁹⁷

V ročence z roku 1923 se však můžeme dočíst, že počátky vzniku loutkové scény v organizaci se datují až sezonou 1923: „Na začátku zimní sezony 1923 vzpomněli jsme si s panem Brunclíkem, sekretářem dorostenecké práce, že někde na půdě leží loutkové divadlo, kdysi YMCA zakoupené. Bylo to malé, skládací loutkové divadlo rodinné. Malé bylo tak, že nám naprosto jako spolkové divadlo nemohlo vyhovovati.“⁹⁸ Po odehrání prvního představení odstavili členové sdružení Vodička a Brunclík kulisy starého divadla zpět na půdu, ponechali z něho pouze 25 cm vysoké loutky (poukazující svojí velikostí na Alšovo rodinné divadlo) a pořídili větší jeviště. Pavel Vodička namaloval nové, mohutnější kulisy zvláště pro každou připravovanou hru. Převlékl loutky do modernějších kostýmů, doplnil (pravděpodobně zakoupením) některým marionetám chybějící hlavy a končetiny a provedl výběr herců. Dle Vodičkových slov trvalo zařízení divadla a zkoušení jednotlivých her dlouhou dobu: „Hráli jsme ze začátku školácky, neboť bylo třeba, aby se herci přizpůsobili charakteru loutek, aby herci pohybuující loutkami, shodovali se s mluveným v pohybech. Po čtyřech představeních klapalo vše dobře.“⁹⁹ Zde je patrné, že spolek užíval rozdělenou interpretaci (viz cit. 6). Členy souboru byli kromě několika žen zejména dospívající chlapci ve věku od 12 do 16 let.

Odehraná představení v YMCE sklízela podle Vodičkova článku značné úspěchy, které lze mimo jiné vysledovat na výdělku za jednotlivá představení (nejvyšší vydělaná částka v roce 1923 byla 210 Kč). Počet návštěvníků se pohyboval

---

⁹⁵ Tamtéž, s. 24.

⁹⁶ Loutková divadla v Olomouci, cit. 44, s. 6.

⁹⁷ Olomoucký kraj. *Pozor*, 9. 4. 1922, s. 4.

⁹⁸ Fond *Obchodní a živnostenská komora v Olomouci*, cit. 60, s. 24.

⁹⁹ Tamtéž.

mezi 100–250 osobami. Průměrná návštěva činila 120 osob na představení.¹⁰⁰ O značném zájmu o loutkové divadlo YMCY vypovídá i Vodičkův popis reakcí publika na jedno z představení: „Jak napiatě s otevřenými ústy a vyvalenýma očima, sledovaly děti, když Kašpárek octl se v choulostivé situaci, když bojoval s čerty a čarodějnicemi! Pobavili jsme těmi malými loutkami hodně toho malého publika (...) Když se Kašpárek loučil na konci sezony, děti plakaly.“¹⁰¹ V sezoně 1923 bylo YMCOU uvedeno 18 loutkových titulů (viz soupis repertoáru).

Loutkové divadlo se však od prvopočátků potýkalo s technickými problémy. Podlaha malého sálu, kde se inscenace odehrávaly, nebyla vyvýšená, ale rovná. Vzhledem k výšce loutek pouhých 25 cm a počtu návštěvníků, se stalo neproveditelným, aby diváci v zadních řadách dohlédli na jeviště. Scéna musela být postavena výše, ovšem v tom případě zase obecnostvo v prvních řadách nahlíželo do sufit. Děti, ve snaze získat co nejlepší místa, údajně stály již dvě hodiny před představením u dveří sálu a čekaly na začátek představení. K technickým obtížím se Vodička vyjadřuje zcela striktně, tedy že je zapotřebí postavit nové, větší a stabilní loutkové divadlo, „s většími loutkami a hlavními vymoženostmi dnešního loutkářství“.¹⁰² Ovšem zda se principálovi podařilo inovaci inventáře zrealizovat není z pramenů zřejmé.

Sezona 1925 byla o poznání méně produktivní, než předchozí období. Existuje pouze několik zmínek o odehraných pohádkách. Deník *Pozor* inzeruje následující článek: „Veselou pohádku Švec princem pro děti sehraje divadelní kroužek YMCA tuto neděli, o půl 3. hod. odpoledne ve velkém sále YMCA. V meziaktí hudba vlastního kroužku.“¹⁰³ Další titul, **Dračí nevěsta**, uvedli hned následující neděli, opět s účastí Kašpárka, který ve zprávě lákal děti k návštěvě představení.¹⁰⁴ Dalo by se říci, že YMCA aktivně naplňovala programem pro děti pouze leden roku 1925. Soubor ještě tento měsíc sehrál pohádky **Honza a Andula**¹⁰⁵ a **Kašpárek hledá princeznu**.¹⁰⁶ Poté následuje dlouhá odmlka, neboť se v tisku

---

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 25.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Olomoucký kraj. *Pozor*, 11. 1. 1925, s. 4.

¹⁰⁴ Olomoucký kraj. *Pozor*, 17. 1. 1925, s. 4.

¹⁰⁵ Olomoucký kraj. *Pozor*, 23. 1. 1925, s. 4.

¹⁰⁶ Olomoucký kraj. *Pozor*, 30. 1. 1925, s. 5.

neobjevuje žádná výzva k návštěvě loutkového divadla v YMCE, až na 24. říjen roku 1925, kdy Kašpárek zve děti k účasti na představení **Baron Prášil**.¹⁰⁷

Následné zmínky o loutkovém souboru sdružení se vyskytují až 30. ledna 1926. Na programu je hra **Jan za chrta dán**,¹⁰⁸ loutkové představení dramatika Václava Klimenta Klicpery, upravené Janem Hurtem, určené dospělému publiku. Téhož roku, 7. března, vybízí loutkové divadlo obecnost k návštěvě dramatu **Proti draku**,¹⁰⁹ což je alegorická pohádka od Bohumila Schweigstilla. Další představení uváděl soubor téměř každou neděli v týdnu: **Ukradený Kašpárek**,¹¹⁰ **Kašpárek, vítěz nad loupežníky**,¹¹¹ **Kašpárek světloňosem**,¹¹² což byla pravděpodobně poslední odehraná pohádka sezony. Z výčtu je patrné, že ač se loutkářský soubor snažil o různorodost, například zařazením titulu pro dospělé obecnost, převažovaly v jeho repertoáru především uměle vytvořené pohádky, kde vystupoval jako hlavní hrdina Kašpárek.

Po téměř půl roční pauze inzeruje 17. října 1926 deník *Pozor*: „Loutkové divadlo YMCA zahajuje tuto neděli svoji pravidelnou činnost. Hraje se ve velkém sále YMCA s loutkami velikosti 60 cm. Začátek o půl 3. hodině odpoledne. Každého srdečně zve Kašpárek. Kdo by chtěl spoluúčinkovat v loutkářském odboru YMCA, přihlas se.“¹¹³ Ze zprávy vyplývá, že i přes neustávající aktivitu potřebuje sdružení nové členy. Dále se dozvídáme informaci o výšce nových loutek, jejichž pořízení plánoval režisér Vodička již v roce 1923. Novou sezonu 1926–1927 soubor započal v říjnu 1926 a po celé období odehrával v průměru tři představení do měsíce. Loutkáři YMCA dekádu zakončili až 3. července 1927 pod širým nebem v letním divadelním pavilonku hrou **Kašpárek sluhou u čaroděje**.¹¹⁴

Dále již ztrácíme o činnosti tohoto loutkového souboru přehled, nevíme s jakou intenzitou a zda vůbec odehrával další pohádky, ani kdy zanikl. Co se týče repertoáru, neorientoval se výhradně na dětské publikum, ale oslovoval i mládež a starší obecnost, což je vidět na volbě titulů. Ovšem zůstává patrné, že hlavní roli i v loutkovém souboru YMCA hrál povětšinou Kašpárek.

---

¹⁰⁷ Olomoucký kraj. *Pozor*, 24. 10. 1925 s. 5.

¹⁰⁸ Olomoucký kraj. *Pozor*, 30. 1. 1926, s. 4.

¹⁰⁹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 7. 3. 1926, s. 4.

¹¹⁰ Olomoucký kraj. *Pozor*, 13. 3. 1926, s. 5.

¹¹¹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 28. 3. 1926, s. 4.

¹¹² Olomoucký kraj. *Pozor*, 11. 4. 1926, s. 6.

¹¹³ Olomoucký kraj. *Pozor*, 17. 10. 1926, s. 4.

¹¹⁴ Olomoucký kraj. *Pozor*, 3. 6. 1927, s. 4.

4. Spolková loutková divadla

4. 1. Národní jednota

Loutkové divadlo Národní jednoty v Olomouci-Hejčíně, vzniklo na přelomu let 1919–1920. Bez názvu, pouze pod hlavičkou národní jednoty, působilo do roku 1922. Teprve tehdy získalo oficiální pojmenování, Kašpárkova říše. Loutkový soubor při národní jednotě založil František Čech, na jehož osobnost budeme v magisterské práci pohlížet hned ze dvou úhlů. Prvním bude činnost loutkářská (viz následující kapitola), kde jej představíme jako zakladatele, režiséra a teoretika loutkového divadla. Z druhého úhlu pohledu pak uvedeme Františka Čecha jako dramatika loutkových her s přihlédnutím k jeho pojetí postavy Kašpárka (viz kapitola 6. 2. 2.)

4. 1. 1. František Čech – loutkář

„Loutky milovat nedovede člověk zlé duše.“¹¹⁵

František Čech

Loutkář a dramatik František Čech se narodil 8. května 1898 v Olomouci-Hejčíně. Vystudoval reálné gymnázium v Olomouci a následně České vysoké učení technické v Praze.¹¹⁶ Z vlastních nákladů zakoupil dekorace, knihu Doktor Faust od Jindřicha Veselého, několik výměnných hlav ke hře a již v roce 1920 založil ve svých dvaadvaceti letech loutkový soubor Národní jednoty v Olomouci-Hejčíně, z něhož se postupem času stalo jedno z největších a nejlépe prosperujících moravských amatérských loutkových divadel aktivně tvůrčích do současnosti.

Založením loutkového divadla však Čechova práce teprve započala. Pro loutkovou scénu, tehdy již přejmenovanou Kašpárkova říše, psal hry, jež poté režíroval. V souboru zastával úlohu dramatika, dramaturga a režiséra. Mimo jiné organizoval loutkářské hnutí Sokola a z vlastní iniciativy pořádal loutkářské kurzy

---

¹¹⁵ Archiv Kašpárkovy říše.

¹¹⁶ DUBSKÁ, A. 2004. *Osobnosti: Čech, František, Ing., LD, Olomouc*. [online]. Databáze českého amatérského divadla. [cit. 8. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnostiid=1864> .

v Olomouci ve spolupráci se Sokolskou župou olomouckou. První kurz proběhl v únoru roku 1928: „Schůze byla velmi čteně navštívena, což svědčí o opravdovém zájmu o loutkové divadlo. Na schůzi promluvil prof. Eugen Stoklas o lidovýchovném významu loutkového divadla a učitel Josef Drozd o praktické výrobě loutek, dekorací a rekvizit.“ Obě přednášky byly s velikou pozorností vyslechnuty a řečníci se jimi přítomným loutkářům velmi zavděčili. Ve volných návrzích bylo zažádáno hlavně toto: „Na učitelských ústavech necht' přednáší se o loutkovém divadle stejným způsobem, jako se přednáší o knihovnictví a lidovýchově.“¹¹⁷ Z referencí je patrné, že se Čech a jeho kolegové snažili o co největší osvětu v oblasti loutkového divadla a jeho hojného rozšíření.

Ve své usilovné činnosti navázali druhým kurzem, konaným 12. října 1930. Školení se zaměřovalo na praktickou stránku loutkových divadel. Do Olomouce byly pozvány přední osobnosti soudobého loutkového divadla: Jindřich Veselý, předseda UNIMA,¹¹⁸ František Ptáček, redaktor, Vít Skála, akademický malíř, a Václav Sojka-Sokolov, principál pražské Umělecké výchovy.¹¹⁹ Během kurzu, jemuž byla přítomna i Vojtěška Baldessari-Plumlovská, probíhaly přednášky, po nichž následovaly semináře s prostorem pro debatu a případné otázky. Školení řídil František Čech, který o jeho vývoji zaznamenal: „Kurz měl znamenitý průběh a jest jisté, že velká účast (přes sto posluchačů) podmíněna byla právě zvučnými jmény přednášejících (...) a přilákala posluchače až ze vzdálené Moravské Ostravy, Hulína atd.“¹²⁰ Sám Čech několik loutkářských kurzů navštívil jako host. Za mnohé zmiňme např. loutkářský seminář v Hulíně, kde zakladatel Kašpárkovy říše vedl samostatný referát s názvem Kašpárek vzdělavatelem o „povšechné stránce divadla a výchovné ceně loutkové scény“.¹²¹

František Čech sledoval dění loutkových divadel po celém Československu a aktivně se účastnil mnoha loutkářských sjezdů a pravděpodobně jako jediný reprezentoval moravská loutková divadla: „Loňského roku o svatodušních svátcích pořádán byl v Praze první loutkářský sjezd. Z Moravy vystavoval jedině loutkářský kroužek odboru Národní jednoty v Olomouci-Hejčíně a Ing. Frant. Čech

¹¹⁷ ČECH, František. Schůze loutkářů v Olomouci. *Věstník národní jednoty pro východní Moravu* 21, 1927–1928, č. 4, s. 4.

¹¹⁸ UNIMA (Union internationale des marionettes) je mezinárodní organizace loutkářů, ustanovená r. 1929 v Praze. Jejím prvním prezidentem se stal Jindřich Veselý. DUBSKÁ, Alice, cit. 1, s. 32.

¹¹⁹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 22. 12. 1929, s. 4.

¹²⁰ ČECH, František. Loutkářský kurs v Olomouci. *Stráž Moravy: Hlídky národní výchovy a osvěty* 22, č. 2, s. 28.

¹²¹ Společenský život. *Pozor*, 15. 10. 1932, s. 4.

z Hejčína.¹²² Díky jeho osobě se dostala Olomouc do popředí zájmu pražského loutkářského ústředí. Roku 1930 byl Čech jmenován zástupcem moravských loutkářů do „Loutkářského soustředění“.¹²³

Z loutkářských aktivit Františka Čecha je třeba zmínit také publikační činnost. Svými články přispíval do regionálních periodik Pozor (zde zejména do sloupku s názvem Loutkářská hlídka), dále do Hlídky národní výchovy a osvěty a Věstníku Sokolské župy olomoucké. Četnými příspěvky a teoretickými statěmi obohacoval i časopis Loutkář. Dále redigoval knižnice loutkových her určených amatérským loutkářům: Kašpárkova knihovnička, Loutkářova vitrínka a Naše hry. Roku 1944 založil svému souboru interní měsíčník Hejčínský Kašpárek, vycházející až do let 1950–1951.¹²⁴

Ve 30. letech změnil František Čech své působiště. Odešel z Olomouce do Všetul u Holešova, kde účinkoval v činoherním souboru Sokola. Nejvýrazněji se zde uvedl rolí Vávry v **Maryše** bratří Mrštíků. Kolem roku 1938 pracoval v okolí Opavy, za druhé světové války v okolí Olomouce a teprve po konci války se trvale usadil ve svém rodném městě. Roku 1949 přijal funkci pracovníka Krajského národního výboru v Olomouci jako chemik vodohospodářského odboru, odkud přešel na pozici krajského osvětového inspektora v oblasti zájmové umělecké činnosti. Od této chvíle se mohl své celoživotní zálibě věnovat profesionálně. Pracoval v ústředí lidové tvořivosti a na Loutkářské Chrudimi. Zemřel 19. listopadu 1951 v Olomouci.¹²⁵ Svoji práci položil František Čech základ k rozvoji ochotnického loutkového divadla nejen v Olomouci,¹²⁶ ale na území Moravy obecně. K jeho nejvýraznějším počínům však stále patří založení loutkového divadla Národní jednoty, později Kašpárkovy říše, divadla, které svými představeními baví publikum napříč generacemi již devadesát dva let.

---

¹²² ČECH, František. Sjezd loutkářů. *Stráž Moravy: Hlídka národní výchovy a osvěty* 16, 1924-1925, č. 7, s. 55.

¹²³ Vzniklo roku 1923 jako organizační základna českých loutkářů a nahradilo již nefungující Český svaz přátel loutkového divadla. Hlavní cíle: podpora publikační činnosti, pořádání sjezdů, kurzů, soutěží. DUBSKÁ, Alice, cit. 1, s. 32.

¹²⁴ Databáze českého amatérského divadla. 2011. *Soubory: Kašpárkova říše, LD/Sokol/ZK Moravských železáren*. [online]. [cit. 8. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=15196>>.

¹²⁵ DUBSKÁ, A., cit. 116 [online].

¹²⁶ Od roku 1973 se v Olomouci každoročně koná přehlídka ochotnických loutkových divadel z celé České republiky, s názvem – Čechova Olomouc.

4. 1. 2. Sezony 1920–1922

Jak již bylo výše zmíněno, vznik loutkového divadla při Národní jednotě v Olomouci-Hejčíně se datuje přelomem let 1919–1920. V průběhu roku 1919 se zrodila myšlenka Františka Čecha o vytvoření loutkového divadla:

„Často a často jsem se zastavoval v průjezdě pražské Koruny u výkladních skříní, kde byly vystaveny loutky a dekorace českých umělců. Zamiloval jsem se do obého a často jsem se úmyslně vracel k těmto výkladům a dlouho si je prohlížel. Tuto vzpomínku u výkladní skříně v průchodě Koruny dlužno označit jako základ našeho divadla v Olomouci-Hejčíně.“¹²⁷

Ještě v prosinci téhož roku se ustanovil při odboru Národní jednoty v Olomouci-Hejčíně loutkářský kroužek. Jeho členy se stali František Čech s matkou Bertou Čechovou, která zastávala funkci uvaděčky a zároveň měla na starost kostýmování loutek. Antonín Vidlař, obstarávající technické zázemí, správu a tvorbu loutek i rekvizit, Anežka Machařová, loutkovodička, Jan Spáčil, pokladník a Amélie Spáčilová, hospodářka loutkového souboru.¹²⁸

Spolek disponoval Alšovým rodinným divadlem s dekoracemi českých umělců. Část vybavení byla zakoupena, ovšem zbytek loutkového divadla dotvářeli ochotníci svépomocí. František Čech ve své vzpomínce uvádí: „Začalo se tedy pracovat. Nalepil jsem dekorace, vyřezal, mamí oblékla loutky, Vidlařeček zhotovil konstrukci scény a potřebný počet tělíček.“¹²⁹ Ač se podařilo inventář loutkového divadla kvalitně vybavit, chybělo potřebné zázemí, kde se mohly připravené produkce uvádět publiku. Soubor byl nucen si propůjčovat či pronajímat různé místnosti a sály hostinců. Po nedlouhých přípravách se uskutečnilo první představení, na programu **Doktor Faust** (viz příloha):

„Sál v hostinci „U Dostálů“ je doslova přecpán. Malé divadélko s loutkami vysokými 25 cm stálo před oponou ochotnického jeviště. Mohutný hlas páně Spáčilův nestačil okřikovat hlomozující publikum. Panovala-li před oponou nedočkavost, byla za oponou pochopitelná premiérová tréma. Ale konečně zvonek zazněl, opona se zvedla a začalo se hrát. Šum v hledišti se nezmenšil, naopak stále rostl a rostl. Hluk před oponou je silnější než hlasivky čtenářů, napnuté až do

---

¹²⁷ Archiv Kašpárkovy říše.

¹²⁸ Soukromý archiv Aleny Štěrbové, pozůstalost Františka Štěrbý.

¹²⁹ Tamtéž.

nemožnosti, kteří se museli poddat. Opona spadla dříve, než předepsal autor.“¹³⁰

Prvotní příčinou předčasného ukončení představení se stal hluk, zajisté způsobený nedočkavostí a dychtivostí publika. Ovšem produkce selhala i po technické stránce, neboť: „Malé, 25 cm vysoké loutčky, bylo možno pozorovat jen z předních řad a ostatní návštěvníci, kteří je neviděli, začali vstávat a tlačit se k malému jevišťaťku a nedali se utišit. Scéna byla viditelná jen pro ty, kteří byli u samého jeviště, ostatní neviděli nic.“¹³¹ Sám František Čech ve své vzpomínce připomíná, že se jednalo o rok 1920, kdy neexistovaly žádné loutkářské příručky, sjezdy ani kurzy. Každý nový poznatek musel být zaplacen vlastní zkušeností.

Loutkový soubor se však hektičností své premiéry nenechal odradit a již 11. ledna 1920 uspořádal představení **Princezna z Ledové hory** a **Kašpárek není rek**, oba tituly od dramatičky Ludmily Tesařové. Zmíněné hry pak loutkáři odehráli ještě při hostování v sále hostince „U Burešů“ v Olomouci-Řepčíně dne 18. ledna 1920.¹³² V sezoně 1920–1921 uvedlo sdružení třicet loutkových představení, v průměru dvě, tři pohádky za měsíc. Svoji činnost omezilo až počátkem letních prázdnin, 8. července, po uvedení poslední hry **Dlouhý, Široký a Bystrozraký**. Aktivitu opět započalo 8. září titulem od Františka Čecha, **Potrestaná pýcha**. Dne 21. listopadu 1920 odehrál hejčínský kroužek hostující představení v sále hostince „U Chytilů“ v Řepčíně. Uvedli hry **Tajemný kovář** a **Černou roklí pro milou**.¹³³ Povzbuzen ohlasy podnikl loutkářský kroužek národní jednoty 4. 9. 1921 se svým repertoárem i cestu do nedalekých Příkaz, kde v reprezentačním domě sehrál pohádku **Kašpárek se učí čarovat** od Eugena Stoklasy. Soubor zakončil sezonu titulem **Princ a uhlíř** dne 27. února 1921.¹³⁴

Sezona 1921–1922 byla oproti předešlému ročníku méně produktivní. Odehraná představení jsou zapsaná pouze tři, od září do listopadu, každý měsíc jedno.¹³⁵ Ze soupisu odehraných titulů je patrné, že se loutkářský soubor zaměřoval především na dětské publikum, kromě zahajovacího představení **Doktor Faust**, určeného spíše starším divákům. Při výběru repertoáru spolek upřednostňoval pohádky uměle vytvořené, téměř neznámé, které by svými názvy mohly malé

---

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Archiv Kašpárkovy říše, Pokladní kniha Kašpárkovy říše.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Archiv Kašpárkovy říše. Kompletní soupis repertoáru loutkového souboru Národní jednoty v Olomouci-Hejčíně je k dispozici v příloze magisterské práce.

¹³⁵ Tamtéž.

obecenstvo přilákat a neznalostí děje udržet dětskou pozornost po celou dobu představení.

V téměř každé hře souboru vystupuje tolik důležitá osoba Kašpárka. Snad všechna loutková divadla si právě na Kašpárkově figuře zakládala nejvíce a snažila se vytvořit co nejdokonalejší postavu jak po technické stránce, tak i z hlediska hlasových dispozic. Loutkový odbor Národní jednoty v Hejčíně, posléze Kašpárkova říše, vybral pro své produkce „pravý typ českého Kašpárka: malý, pohyblivý klouček, chytrý a dobrosrdečný přítel dětí, který v každé situaci si ví rady a nikdy nezklame očekávání svých mnohdy náročných a kritických posluchačů“.¹³⁶ Od prvopočátků loutkové scény při národní jednotě propůjčovala hlas hejčínskému Kašpárkovi recitátorka Ludmila Gažarová až do roku 1931.

Loutkový soubor nejprve hrál ve prospěch školního vycházkového fondu, ovšem s přibývajícím zájmem diváků začal pociťovat potřebu nového, většího jeviště a taktéž loutek. Veškeré výtěžky z jednotlivých představení ukládali členové do záložny. V průběhu roku obdrželo loutkové divadlo několik sponzorských darů, např.: „Národní jednota darovala po zahradním koncertě loutkovému divadlu 500 Kč. (...) Ve středu dne 15. září 1920 pořádalo „Červené Eso“ večírek na rozloučenou a z něho darovalo pro loutkové divadlo celý čistý výnos 270 Kč. (...) Z divadelního představení „Zázračný panák“ v „YMCA“ 10 Kč.“¹³⁷ Množství nastřádaných finančních prostředků umožnilo započít stavbu většího loutkového divadla. Jak ve své vzpomínce Čech popisuje, inovace inventáře začala marionetami: „Rozhodli jsme se tedy pro loutky větší. Řekli jsme si: „Když už, tak už“ a zvolili si výšku 75 cm. Poněvadž nebylo zkušeností ani vzorů, zvětšil náš všeměl Ant. Vidlař tělíčko Alšovy loutky do žádané velikosti a my byli přesvědčeni, že něco lepšího už nemůže nikdo mít.“¹³⁸ V té době však pobýval v Hejčíně loutkář Václav Fink,¹³⁹ jemuž se Vidlařovo dílo nelíbilo, a proto loutkovému souboru prodal svoji loutku Kašpárka (viz příloha) i s blíže nespecifikovanou marionetou, vysokou 50 cm. Obě figury pak posloužily jako prototyp pro další výrobu loutek Kašpárkovy říše.¹⁴⁰ Poté se začalo

---

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Archiv Kašpárkovy říše, Pokladní kniha Kašpárkovy říše.

¹³⁸ Archiv Kašpárkovy říše.

¹³⁹ Lidový loutkář, jeden z potomků kočovného loutkářského rodu Finků, pocházejícího z Rychnova nad Kněžnou a působícího ve východních Čechách. Václav Fink se narodil pravděpodobně roku 1871 v Týništi a marionety zdědil po svém otci Josefu Finkovi, jemuž loutky vytvářel řezbář a malíř Josef Alessi (asi 1820–1895). BLECHA, Jaroslav, JIRÁSEK, Pavel, cit. 7, s. 154.

¹⁴⁰ Soukromý archiv Aleny Štěrbové, pozůstalost Františka Štěrby.

přičiněním všech členů souboru budovat větší jeviště a sezona 1922–1923 již byla zahájena s loutkami o velikosti 75 cm na nové scéně.

4. 2. Kašpárkova říše-Hejčín

„Kdo nepoznal
v svém žití
můj vtip a smích a um?
Mám čest se představití,
mé vzácné publikum!
Jsem z Hejčína. K nám, prosím,
se přijďte podívat,
Vám smíchem oči zrosím,
třeba- li, píchnu rád...“¹⁴¹

Oficiální pojmenování loutkového souboru národní jednoty na Kašpárkovu říši se uskutečnilo s premiérou představení **Zlaté srdce** od Františka Čecha dne 10. září 1922.¹⁴² Z patronace národní jednoty přešel soubor pod hlavičku Tělovýchovné jednoty Sokol, pod níž hrál až do roku 1931. Od té doby fungoval zcela samostatně jako loutkářský spolek Kašpárkova říše až do padesátých let.¹⁴³ Postavu Františka Štěrbý jsme do této kapitoly zařadili proto, že především z jeho iniciativy vzešla stavba samostatné budovy pro loutkové divadlo, čímž se stal významným spoluzakladatelem Kašpárkovy říše v Hejčíně a pozdějším principálem souboru. Jednotlivé sezony hejčínské scény z let 1922–1939 jsme rozdělili do tří podkapitol.

4. 2. 1. Sezony 1922–1928

Ještě před odehráním prvního představení s inovovaným dřevěným ansámblem ve větším prostoru, s většími rekvizitami, uspořádal soubor 2.–3. září 1922 v sále hostince „U Dostálů“ loutkářskou výstavu. Expozice obsahovala nové

---

¹⁴¹ Archiv Kašpárkovy říše. *Náš Kašpárek*, autor neznámý.

¹⁴² Plakát k představení a fotografie z výstavy viz příloha.

¹⁴³ Archiv Kašpárkovy říše. V padesátých letech byl loutkářský spolek přiřazen pod hlavičku ZK Moravských železáren.

loutkové divadlo 4 m široké, 2 m vysoké, 1, 80 m hluboké, 30 vyřezaných 75 cm vysokých loutek, nábytek, zařízení a 98 kusů kostýmů. Marionety řezboval Malý v Horce nad Moravou a Chochol v Podolí, dekorace pak vytvářel malíř Petr.¹⁴⁴ Výstavu povinně navštívily veškeré olomoucké školy a nakonec byla na žádost školního inspektora a pro zájem široké veřejnosti prodloužena.¹⁴⁵

Dne 10. září 1922 se v sále hostince „U Dostálů“ uskutečnilo slavnostní představení **Zlaté srdce**, jež zahájilo sezonu. „Tehdy poprvé zazněly rolničky hejčínského Kašpárka na scéně, která vstupovala do života pod názvem Kašpárkova říše. Hrál se pilně a byly i úspěchy.“¹⁴⁶ Produkci zahájil učitel Rýpar svým proslovem, a pak již následovala očekávaná podívaná. Ve hře byla k vidění postava krále, královny, prince, Kašpárka, princezny, komorníka, čaroděje, dobrého ducha a rytíře Valdemara. Své hlasy loutkám propůjčili členové Pinka, Petrová, Ryslink (mluvič prince i komorníka), Gažarová, Beranová, Matysek, Hořínek, Pospíšil. Figurami pohyboval František Čech a slečny Pokorná, Jurášková, Zajíčková. Živou hudbu zprostředkovával kroužek místního Sokola.¹⁴⁷ Loutkáři tento den odehráli představení dvě. První, určené převážně dětem, proběhlo ve tři hodiny odpoledne, druhé, věnované spíše dospělé části obecnosti, se uskutečnilo v osm hodin večer. Dle finanční zprávy z pokladní knihy se návštěvnost obou produkcí jeví jako značně vysoká. Odpoledne činil příjem 276 Kč s tím, že cena lístku byla 50 hal.¹⁴⁸ Ve večerních hodinách dosáhl výdělek 487 Kč. Vstupné soubor odstupňoval podle míst v hledišti: 1. místo – 3 Kč, 2. Místo – 2 Kč, stání – 1,50 Kč.¹⁴⁹

V dalších dnech konal hejčínský spolek pravidelné produkce, většinou uvedl tři představení v měsíci. Do svého repertoáru zařazoval rozličné tituly, od přepracovaných her lidových loutkářů např. **Oldřich a Božena** (premiéra 8. října 1922), přes pohádky s morálním poučením – **Sirotkův Štědrý den** (premiéra 31. prosince 1922) k veselohrám o Kašpárkovi – **Kašpárek v pekle** (premiéra 8. dubna 1923). Sezonu 1922–1923 soubor zakončil hostujícím představením na Klášterním

---

¹⁴⁴ ČECH, František. Dvě zvláštnosti divadla v Olomouci. *Loutkář: měsíčník pro povznesení českého loutkářství* 7, 1923, č. 7, s. 85–86.

¹⁴⁵ Archiv Kašpárkovy říše.

¹⁴⁶ Soukromý archiv Aleny Štěrbové, pozůstalost Františka Štěrby. ŠTĚRBA, František. *Z historie*.

¹⁴⁷ Archiv Kašpárkovy říše.

¹⁴⁸ Pro srovnání: z prvního představení *Doktor Faust* (premiéra 4. ledna 1920) činil výdělek 154 Kč s cenou vstupného 50 hal. Při zahájení nové sezóny v roce 1922 se tržba (276 Kč) zvýšila o několik desítek korun, což svědčí o větší návštěvnosti a popularitě, již si hejčínský loutkový soubor za krátkou dobu svého fungování získal.

¹⁴⁹ Archiv Kašpárkovy říše.

Hradisku v rámci slavností Církve československé. Byl uveden titul **Květ kapradí** od Bohumila Boušky a výtěžek z představení (110 Kč) loutkoherci věnovali Církvi československé v Olomouci.¹⁵⁰

Následující období 1923–1924 započalo loutkové divadlo hrou **Strakonický dudák** (premiéra 9. září) na motivy činoherního dramatu Josefa Kajetána Tyla, v úpravě V. Krause. Tento titul hráli po celý měsíc, a to celkem čtyřikrát. V jeden den proběhlo vždy odpolední představení pro děti a večerní produkce pro dospělé. Zvolené drama je v loutkovém provedení náročné zejména počtem jednajících postav (16 figur) a jejich atypičností pro loutkové divadlo, např. Květena, Lesana, Otrok, Rahamara, Sulimari, Sultán. Ovšem o tom, že soubor zvolenou pohádku provedl úspěšně, svědčí článek v deníku *Pozor*: „Za vzor píle a úspěšné práce možno označiti plným právem loutkářský kroužek při odboru Národní jednoty v Olomouci-Hejčíně. Sdružení toto vytvořilo si vlastníma rukama s vybraným vkusem velkou kolekci velkých loutek. S tímto dřevěným, neživým ensemblem koná sdružení to při svých představeních pravé divy jak v režii, tak i výpravě a světelných i slovních doprovodech, jak svědčilo nedělní představení Strakonického dudáka. Píli a energií několika vřelců v čele s pí. B. Čechovou podařilo se pěkné osvětové dílko, které slouží opravdu ke cti zúčastněným činitelům. Takového loutkového divadla jako v Hejčíně nemají široko daleko.“¹⁵¹

V sezoně 1923–1924 hejčínský soubor poněkud inovoval svůj repertoár. Kromě osvědčených pohádkových titulů, jako třeba **Princezna z Ledové hory** (hráno 21. října 1923), zařadil do programu hry vytvořené členy Kašpárkovy říše, čímž se částečně začlenil do kategorie autorských divadel. Ve výběru se jako autor nejčastěji objevoval František Čech – **Kašpárek a vyzvědač** (premiéra 11. listopadu 1923), **Svatý Mikuláš** (premiéra 2. prosince 1923) či **Jubileum** (premiéra 25. května 1924). Nebo Ludmila Gažarová (propůjčující svůj hlas hejčínskému Kašpárkovi) s pohádkou **Černobýl** (premiéra 16. prosince 1923).¹⁵²

Dne 23. března 1924 hostovala Kašpárkova říše ve Vsisku s loutkovými dramaty **Mlynářova Zuzka** a **Chycený čert**. Obě představení jsou věnována ve prospěch Národní jednoty ve Vsisku. Produkce vzbudila kladné ohlasy: „Veliké, skvostně oděné loutky a výborná hra přivodily celou čteně shromážděnou drobotinu

¹⁵⁰ Archiv Kašpárkovy říše. Pokladní kniha Kašpárkovy říše.

¹⁵¹ Olomoucký kraj. *Pozor*, září 1923, s. 5.

¹⁵² Archiv Kašpárkovy říše. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1923–1924.

v nadšení. Loutkářský kroužek získal si velikých zásluh o povznesení a rozšíření tohoto krásného a vděčného umění(...)Díky za to srdečně!¹⁵³ O týden později (30. března 1924) hrál spolek v hostinci Dosoudila v Holici a výtěžek z produkce taktéž věnoval na dobročinné účely – Tělovýchovné jednotě Sokol v Holici u Olomouce.¹⁵⁴

V rámci výchovy mládeže sehrál soubor také slavnostní loutkové představení **Život za republiku** od Františka Homolky (premiéra 28. října 1923), v němž vzdal hold prezidentu T. G. Masarykovi. Dále spolek uspořádal oslavu narozenin Vojtěšky Baldessari-Plumlovské a na její počest uvedl titul **Divotvorný meč** (premiéra 27. června 1924). Rozloučení se sezonou pojali loutkáři unikátně. V nastudované hře **Jubileum** vystoupilo všech 54 loutek za přispění veškerých členů kroužku. Vstupné bylo dobrovolné.¹⁵⁵ Úspěšnost Kašpárkovy říše v tomto období lze zhodnotit díky dochované pokladní knize. Nejhojnější účast zaznamenávají podzimní a zimní měsíce, zejména prosinec. Naopak nejmenší návštěvnost diváctva je v květnu.

Novou sezonu zahájil hejčínský soubor až 12. října 1924 premiérou pohádky **Kašpárek sluhou u čaroděje**. Autor hry, František Čech, pronesl úvodní proslov, a pak se již scéna hemžila čtyry, kostlivci, královnami, Kalupinkami a Škrholy. Do spolku vstoupili noví členové: Dospiva (hlas krále), Vraný (hlas Škrholy) a paní Remtová (hlas královny). Dále zůstalo zachováno (stejně jako v roce 1922) původní složení mluvičů: Gažarová, Matysek a Petrová, stejně tak i loutkovodičů: Jurášková, Pokorná, Čech. Výtěžek z představení činil 120 Kč.

Jedním z nejvýraznějších počinů roku 1925 se stala indická pohádka **Maharádža a Princezna Pabhávatí** od Aleny Suchardové-Brichtové. Předlohu pro loutkové zpracování čerpala autorka z dramatu **Král Temnoty** indického básníka a filozofa Rabindranatha Tagore. Kašpárkova říše zpracovala titul jako tzv. pohádku pro dospělé. Dne 15. března 1925 proběhlo odpolední představení a večer produkce pro dospělé.¹⁵⁶ Ohlasy na indickou látku v loutkovém provedení uveřejnil deník *Pozor*: „Pečlivou výpravou a velmi dobrou deklamací recitujících (zvláště dam) připravil kroužek dospělým velmi pěkný večer a poskytl příležitost poznati, jak třeba loutkové hry připravit. Přáli bychom si, aby i ostatní naši loutkáři naučili se od nadšené družiny vzorného principála ing. F. Čecha právě této lásce, s jakou celý svůj

---

¹⁵³ Olomoucký kraj. *Pozor*, 27. 3. 1924, s. 4.

¹⁵⁴ Archiv Kašpárkovy říše. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1923–1924.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Tamtéž.

volný čas obětuje dětem.“¹⁵⁷ V této dekádě sehrál spolek celkem 14 titulů, což je téměř o polovinu méně, než v předchozích letech. Poslední představení proběhlo 22. března 1925 s programem **Kašpárek vždy vítězí**, autora Františka Čecha.¹⁵⁸

Následující období let 1925–1926 hrál loutkářský kroužek s ještě menší intenzitou než v předchozích ročnících. Soubor stále naplňoval svoji vizi autorského divadla, neboť na programu většinou převládaly tituly zakladatele Kašpárkovy říše. Mimo jiné ale odehráli 25. dubna 1926 i představení k oslavě jubilea Josefa Kajetána Tyla – **Bruncvík, kníže české** (viz příloha), upravené pro loutkové divadlo Vítem Skálou. Jednalo se o celorepublikové oslavy (zejména činoherních divadel) uplynutí 70 let od smrti významného českého buditele, spisovatele a dramatika. Je s podivem a zároveň přínosem, že se k výročí připojilo i loutkové divadlo. Hejčínský spolek užil označení dramatu „slavnostní představení pro dospělé“, stejně tak jako u **Strakonického dudáka** v roce 1923. Produkce se odehrávaly dvě, odpolední a večerní, obě v sále hostince „U Dostálů“. Před samotným začátkem promluvil olomoucký tajemník Kubis o významu J. K. Tyla.¹⁵⁹ Loutková hra **Bruncvík, kníže české** zakončila sezonu hejčínského divadla.¹⁶⁰

V letech 1926–1927 Kašpárkova říše stagnovala, neodehrálo se jediné představení. Roční přerušení činnosti soubor zúročil pořízením nového jeviště s kruhovým horizontem a novými dekoracemi.¹⁶¹ Sezona 1927–1928 byla započata ještě před začátkem letních prázdnin 6. června 1927 již dříve nastudovaným titulem **Květ kapradí**. Pohádka se hrála pod širým nebem v zahradě u Kouřilů. Další produkce soubor provozoval s čím dál větším časovým odstupem, např. v lednu a únoru se vůbec nehrálo. Co se týče repertoáru, provedl hejčínský kroužek cyklus loutkových her od autora Eugena Stoklasa, např. **Kašpárek se učí čarovat** (premiéra 6. listopadu 1927), **Malířovo štěstí** (premiéra 4. prosince 1927), či **Kašpárek a loupežník** (premiéra 27. března 1928). Jedná se o tematicky rozličné tituly. První z výše zmíněných je ryze pohádkový, druhý „polopohádkový“ s reálnými motivy a třetí úpravou textů lidových loutkářů. V původním plánu však bylo, aby se Stoklasův cyklus her odehrál v poněkud rozšířené formě. V deníku Pozor František

---

¹⁵⁷ Olomoucký kraj. *Pozor*, 17. 3. 1925, s. 5.

¹⁵⁸ Archiv Kašpárkovy říše. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1924–1925.

¹⁵⁹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 22. 4. 1926, s. 4.

¹⁶⁰ Archiv Kašpárkovy říše. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1925–1926.

¹⁶¹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 12. 10. 1927, s. 4.

Čech inzeroval dokonce 12 připravovaných titulů od přerovského autora.¹⁶² V konečném součtu však byla zrealizována pouze čtyři díla.

4. 2. 2. Sezony 1929–1934

V následujících dvou sezonách 1928–1929, 1929–1930 spolek Kašpárkovy říše opětovně přerušil provoz. Jedním z důvodů bylo pořádání věhlasného loutkářského kurzu a také ztráta prostoru pro loutkové divadlo, neboť sál v hostinci „U Dostálů“ obsadila místní Dělnická tělovýchovná jednota. Loutkáři byli nuceni hledat nové místo, kde by mohli se svými marionetami vystupovat. Vzhledem k tomu, že hejčínský spolek vlastil skládací, nikoliv nepřenosné loutkové divadlo, bez větších komplikací se přemístili do sálu Sokolovny „U Chytilů“ v Řepčíně, kde provozovali svoji činnost až do roku 1935.

Dne 7. února 1931 probíhaly v řepčínském Sokole „U Chytilů“ sokolské šibřinky¹⁶³ pod patronátem hejčínských loutkářů. Název celé slavnosti se nesl v duchu loutkového divadla „V říši Kašpárkově“. Hostinskou místnost vyzdobili členové spolku velkými divadelními sufitami z pohádkového prostředí a snažili se oslovit dospělé: „Já, Kašpárek, se svými druhy činil jsem Vaše mládí krásnějším a veselejším. Nuže, chci Vám udělat život krásnějším a veselejším i teď, když už vyrostli jste z dětských střevíčků a zvu Vás do své říše.“¹⁶⁴ Bohužel však není známo, kolik osazenstva se šibřinek zúčastnilo. Hned po maškarním plese začali loutkoherci pilně nacvičovat první pohádku.

Po dvouleté odmlce zahájil titul **Kašpárek vždy vítězí** 8. března 1931 pravidelný provoz hejčínského loutkářského souboru v sezoně 1930–1931. Aktivně však vydržel kroužek hrát pouhé dva měsíce. Každý týden v měsíci březnu a tři produkce v dubnu. Sezону loutkáři ukončili 26. dubna 1931 pohádkou **Na stříbrné pavučině** od Bohumila Schweigstillia.

Tato dekáda konečně znamenala pro Kašpárkovu říši registraci po právní stránce, neboť rokem 1931 již nepůsobila pod hlavičkou Tělovýchovné jednoty Sokol, ale jako zcela samostatný subjekt. Pokud se spolek či občanské sdružení chtělo oficiálně zapsat, bylo nutné sestavit stanovy, které obsahovaly základní údaje

¹⁶² Olomoucký kraj. *Pozor*, 5. 11. 1927, s. 4.

¹⁶³ Šibřinky jsou sokolské maškarní zábavy.

¹⁶⁴ Archiv Kašpárkovy říše.

o sdružení, cíl činnosti, prostředky k dosažení účelu, zásady hospodaření či práva a povinnosti člena sdružení, které pro město Olomouc schvaloval zemský úřad v Brně. Takto se hejčínský spolek zcela jasně vyhranil: „Účelem spolku jest pěstovati umění loutkové a maňáskové vůbec, vzbuzovati a pěstiti duševní i společenský život, podporovati podniky veřejně prospěšné a dobročinné. Politika se vylučuje.“¹⁶⁵ Kroužek byl tedy jasně apolitickým sdružením, orientujícím se pouze na duševní rozvoj dítěte.

Loutkáři se ve stanovách také zavazují pořádat loutková a maňásková představení s hudbou i bez ní, rozličné nepolitické přednášky, pohádky s projekcemi, promítání pro mládež, přátelské večery, společenské vycházky v Olomouci i mimo Olomouc. Neopomenutelným bodem stanov Kašpárkovy říše je vyhrazené právo k „vydávání literární, hudební a vůbec umělecké práce svých členů a spolupracovníků“.¹⁶⁶ Hejčínský soubor si stanovil pořádání pravidelných valných hromad a členských schůzí konaných vždy v září a říjnu, případně výjimečně v případě potřeby. Dále byl zřízen výbor, jeho předseda a jednatel, orgány, rozhodující o přijetí dalších členů do spolku: „Členem stává se ten, kdo řádně platí příspěvky valnou hromadou stanovené a jest povinen při všech podnicích spolkových dle svých sil účinkovati. Přijetí člena jest vázáno zkušební dobou, která trvá 6 měsíců.“¹⁶⁷ Může však být členy výboru zkrácena či prominuta úplně.¹⁶⁸ Předsedou výboru byl zvolen František Čech, místopředsedou Adolf Ryšlink a členy výboru: Berta Čechová, L. Gažarová, Spáčilová, Hošková, Hradilová, Jurášková, Škopová, Petrová, Vraný, Štěrba, Vidlař a Spáčil.¹⁶⁹

Od měsíce března roku 1931 se začaly konat valné hromady. Vždy bylo vzneseno několik návrhů, které musela ke schválení odhlasovat nadpoloviční většina výboru. Tak např. členové odsouhlasili na schůzi valné hromady dne 4. dubna 1931 návrhy Františka Čecha o pořízení nového inventáře do divadla, o pořádání dětského dne 21. června 1931 na sokolském hřišti. „Bude dopsáno všem místním spolkům a korporacím, aby v tento den ničeho nepořádali a tím zdar našeho podniku podpořili.“¹⁷⁰ V předvečer dne dětí sehrál spolek představení pro dospělé, **Princezna Pabhávatí**. Na samotné slavnosti vypravila Kašpárkova říše tři alegorické vozy:

---

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Archiv Kašpárkovy říše.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Archiv Kašpárkovy říše. Zápis z valné hromady konané 8. března 1931.

¹⁷⁰ Tamtéž. 4. dubna 1931.

první z pohádky **Drak**, druhý z království **Šípkové Růženky** a třetí v duchu vodníkovy říše. Program dětského dne byl následující: průvod alegorickými vozy z hejčínských sadů přes Řepčín ke škole a zpět na sokolské hřiště, proslov na seřadišti a státní hymna, hry, národní tance, závody dětí, hudební čísla, cirkus a konečně loutkové divadlo s novou pohádkou Františka Čecha, jejíž název se nedochoval. Vstupné na slavnost stálo 4 Kč – sedadlo, 3 Kč stání.¹⁷¹

Na konci loutkářské sezony, v měsíci dubnu 1931 zavítal do Olomouce Josef Skupa s Loutkovým divadlem Feriálních osad a figurami Spejbla a Hurvínka. Návštěva jedné z nejvýraznějších osobností soudobého (a také současného) loutkářství byla pro hanáckou metropoli, zvláště pro olomoucké loutkoherce, značnou poctou. Např. o tom svědčí dar Kašpárkovy říše pro Josefa Skupu, „vavřínový věnec se stuhami a věnováním,¹⁷²“ či Čechův článek, otisknutý v deníku *Pozor*: „Skupův zájezd do Olomouce byl opravdovým svátkem pro loutkáře. K sobotnímu představení sešlo se jich značné množství a vše uvítali milého „Mistra loutek“. Olomoučtí loutkáři byli by šťastni, kdyby Skupa si uvědomil (...) že jsou mu vděční za to co jim jako loutkář i jako člověk ukázal. Budou se podle něho učit nejen hrát loutkami, ale budou se podle něho učit také té laskavosti vůči ostatním loutkářům a ostatním lidem.“¹⁷³

Následující sezona by se dala označit jako jedna z nejméně produktivních z celé historie Kašpárkovy říše. V letech 1931–1932 vystoupil soubor s pouhými osmi představeními. V repertoáru opětovně převažují hry s hlavní postavou Kašpárka od autora Františka Čecha a loutkové produkce s pohádkovou tematikou. Sezona byla zakončena předčasně, již 19. března 1932 pohádkou **Kašpárek a hastrman** od Stanislava Rudloffa. Snad již zde začíná období stagnace spolku, vedoucí k přerušení činnosti v období 1932–1933.¹⁷⁴

Co však bylo příčinou častého ukončování činnosti jinak poměrně aktivního loutkového divadla, se pravděpodobně již nepodaří vypátrat. Důvody lze spatřovat v nedostatečném zázemí, neboť hostinské sály nepropůjčovaly prostory pouze divadelním ochotníkům, ale spolkovým jednotám všeobecně. Pokud se již touto otázkou zabýváme, je důležité zmínit, že hospodská zařízení nebyla nejvhodnějším prostředím pro dětské diváky. Dále nemusel mít spolek dostatečný finanční základ,

---

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Olomoucký kraj. *Pozor*, 3. 5. 1931, s. 3.

¹⁷⁴ Archiv Kašpárkovy říše. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1932–1933.

byl- li ještě nucen platit pronájem místnosti za každé odehrané představení či zkoušky. Dále mohlo být ovlivňujícím faktorem často se měnící osazenstvo souboru, o němž informuje Čech.¹⁷⁵ V neposlední řadě se v jedné ze schůzí valné hromady z roku 1932 dočítáme, že si místopředseda výboru stěžuje na nezájem a nepochopení členstva při vykonávání spolkové činnosti. Je pravděpodobné, že upadala také zainteresovanost souboru, čemuž nasvědčuje i zmínka Karla Lóna, člena výboru, o hereckých zkouškách: „Svolávat zkoušky, to bývala vždy svízeľ. Bylo nutno účinkující vyhledat v bytech a prosit o účast. Výmluv bývalo vždy dosti.“¹⁷⁶

Po odchodu Františka Čecha do Všetul v roce 1932 se stal předsedou spolku, režisérem a principálem loutkového divadla František Štěrba.¹⁷⁷ Díky jeho úsilí se postupně upadající Kašpárkova říše opět začala probouzet k činnosti.

Ovšem ještě bylo nutné překlenout snad nejméně aktivní období vůbec, a to roky 1933–1934. Spolek sehrál sedm titulů, z čehož v pěti z nich je opětovně hlavním hrdinou Kašpárek – **Kašpárek se ani čerta nebojí**, **Kašpárek v nebíčku**, **Kašpárek ve službě u svatého Mikuláše**, autorů Františka Čecha, Jindřicha Hradeckého a Josefa Loutockého. Data premiér bohužel nejsou uvedena. Sezону spolek zakončil 25. března 1934 pohádkou **Kašpárek vůdcem loupežníků**, od Františka Zemana.¹⁷⁸

4. 2. 3. František Štěrba

„Loutky tahat?!? – To je krámů!
Loutkařit však podle plánů,
to je vážná věc!
Náš však Štěrba zdolá hravě,
do práce se pustí dravě,
dokáže vše přec!“¹⁷⁹

František Štěrba, narozen 3. ledna 1894 ve Váženech, se vyučil kolářem. Za první světové války bojoval na italské a albánské frontě. Po válce pracoval jako

---

¹⁷⁵ Soukromý archiv Aleny Štěrbové, pozůstalost Františka Štěrby. ČECH, František. *Byli jsme v Hronově*. [Olomouc: Kašpárkova říše, 1950], s. 11.

¹⁷⁶ Archiv Kašpárkovy říše.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Archiv Kašpárkovy říše. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1933–1934.

¹⁷⁹ Soukromý archiv Aleny Štěrbové, pozůstalost Františka Štěrby. Autorem je pravděpodobně kolektiv Kašpárkovy říše.

dřevomodelář v závodě na výrobu lehkých letadel Letov. Byl aktivním členem v sokolské jednotě olomoucké, kde zastával funkci cvičitele a starosty. Celý život však tíhl k divadlu. Nejprve k činohernímu – působil jako režisér a herec v ochotnickém souboru Mrštík, ovšem od roku 1932 se cele věnoval loutkářské činnosti. Členem Kašpárkovy říše byl zhruba od poloviny 20. let. Nejprve zde začínal jako technolog, konstruktér, výtvarník scény a mluvič. Odtud se postupem času vypracoval až k režisérovi, následně předsedovi spolku a principálovi Kašpárkovy říše, jeho zvolení proběhlo 6. března 1932 a v čele souboru zůstal až do roku 1963.¹⁸⁰

Roku 1935 se loutkářský spolek se svým jevištěm přestěhoval do nově postavených šaten sokolského hřiště v Hejčíně (viz kapitola 4. 2. 4.) Po návštěvě pražské loutkářské výstavy v témže roce se František Štěrba se svými spolupracovníky rozhodl, že by si Kašpárkova říše ke své prezentaci zasloužila úctyhodnější budovu a novější scénu. Vzorem pro novou stavbu se stalo Loutkové divadlo Sokola v Praze-Libni, kde členy hejčínského kroužku oslovila zejména jevištní konstrukce – jeviště s kruhovým horizontem a pojízdnými lávkami pro vodiče.¹⁸¹

Započalo se s pracemi: „Sokolská jednota nám darovala cihly a k tomu menší finanční podporu. Místní obchodníci a živnostníci nás podpořili natolik, že jsme přístavbu a potřebné adaptace zvládli.“¹⁸² Nutno dodat, že Štěrba s kolegy měl na stavbu loutkového divadla kapitál pouhých 700 korun. Rekonstrukce zvládli ochotníci během jednoho roku a již 22. listopadu 1936 byla zahájena pravidelná činnost nové scény Kašpárkovy říše. Ovšem Štěrba nebyl s novými prostory spokojen a snažil se o co největší zvelebení budovy. A tak v roce 1938 „byla k jevišti přistavěna dílna, před vchodem do divadla čekárna a v sále byla pořízena stupňovitá podlaha. Teprve po těchto úpravách dostaly bývalé šatny vzhled uceleného divadla“.¹⁸³ Za realizaci myšlenky o zmodernizování loutkového divadla zvolila roku

---

¹⁸⁰ Databáze českého amatérského divadla 2005. *Osobnosti: Štěrba, František. LD, Olomouc* [online]. [cit. 9. 3. 2012]. Dostupné z WWW:

<<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=1441>> .

¹⁸¹ Autorem této konstrukce byl Jan Malík (1904–1980), člen Loutkového divadla v Praze-Libni, pozdější loutkářský dramatik a teoretik, jedna z vůdčích osobností českého loutkářství. Malík chtěl upravením prostoru docílit větších pohybových možností pro loutku. DUBSKÁ, Alice, cit. 1, s. 165.

¹⁸² Archiv Aleny Štěrbové, pozůstalost Františka Štěrby.

¹⁸³ Tamtéž.

1936 Sokolská župa olomoucká Františka Štěrbu župním loutkářským důvěrníkem.¹⁸⁴

Štěrbovi se podařil nábor nových loutkářů, čímž podstatně rozšířil herecký ansámbl. Pod jeho vedením se hrála pravidelně každou neděli dvě představení, a tak docílil nebývalé produktivity spolku. V sezoně 1937–1938 dokonce uvedli 44 titulů, nejvíce za celou historii hejčínského loutkového divadla. Pod principálovou taktovkou se soubor v roce 1937 zúčastnil sletové soutěže a v roce 1938 hostoval v Přerově.¹⁸⁵ Štěřba s pražským sokolským loutkovým divadlem sympatizoval a inspiroval se jím nejen v modernizaci stavby jeviště, ale také např. i v jeho teorii o architektonickém řešení jevištního prostoru. Jednalo se zejména o horizontální členění jevištní podlahy. Užíváním různých praktikáblů, schodů, či nakloněné roviny se mohlo docílit určité hierarchizace postav a vykreslení jejich vzájemných vztahů. Tyto principy začal Štěřba uplatňovat i ve své režisérské práci.

Práce Františka Štěřby přesáhla hranice města Olomouce, a proto byl v roce 1944 vyznamenán diplomem uznání Loutkového soustředění při Masarykově lidovýchovném ústavu v Praze.¹⁸⁶ „Bez s. Štěřby by nebylo naše loutkové divadlo na takové výši, jako je dnes. On to byl a je, kdo dovede se cele věnovati práci na loutkovém divadle a dovede také udržeti kolem sebe skupinu nadšenců po celou řadu let.“¹⁸⁷ František Štěřba byl členem souboru Kašpárkovy říše bezmála třicet osm let. Za jeho činnosti ve funkci principála a vedoucího spolku dosáhlo loutkové divadlo největšího rozkvětu. „Položením první cihly ke stavbě samostatné loutkářské budovy zahájena byla vzestupná cesta, zahájena byla opravdu poctivá práce a snaha po dokonalosti.“¹⁸⁸ František Štěřba zemřel 3. července 1969 v Olomouci. Spolu s Františkem Čechem však vytvořil soubor, který byl svého času jedním z nejuznávanějších a nejvyspělejších amatérských loutkových divadel v celém Československu.

---

¹⁸⁴ Archiv Kašpárkovy říše. Zápis z valné hromady konané 6. 5. 1937.

¹⁸⁵ V letech 1952–1961 přivedl jako vedoucí souboru Kašpárkovu říši celkem pětkrát na celostátní přehlídku amatérského loutkového divadla – Loutkářskou Chrudim. Z toho ve čtyřech inscenacích byl režisérem, v *Křídové pohádce* (autor Vojtěch Cynibulk), s níž vyhrál v roce 1958 první cenu – scénografem.

Databáze českého amatérského divadla, cit. 180 [online].

¹⁸⁷ Soukromý archiv Aleny Štěřbové, pozůstalost Františka Štěřby.

¹⁸⁸ Soukromý archiv Aleny Štěřbové, cit. 175, s. 11–12.

4. 2. 4. Sezony 1935–1939

V letech 1934–1935 pokračoval soubor v hraní loutkového divadla opět pouze sporadicky, uvedl osm titulů. Dalo by se říci, že loutkáři vytvořili jakýsi cyklus pohádek Bohumila Schweigstilla – **Pohádka o rusalce** (premiéra 9. prosince 1934), **Kašpárkovo pometlo zametlo** (premiéra 24. března 1935), **Šípková Růženka** (premiéra 31. března 1935), a **Princezna Světluška** (premiéra 7. dubna 1935). Ze zápisů valné hromady se dozvídáme, že v tomto období navštívilo průměrně každé představení 100–140 dětí a 8–15 dospělých. Sezону ukončili 14. dubna 1935 představením **Dlouhý, Široký a Bystrozraký** autora J. K. Vršovického.¹⁸⁹

Od roku 1934 se začal obměňovat a rozšiřovat soubor Kašpárkovy říše. Výboru stále předsedal František Štěrba, ovšem Adolf Ryšlink opustil Olomouc. Do funkce místopředsedy byla místo Ryšlinka zvolena Berta Čechová. Spolek do svých řad přijal nového dramaturga – Rudolfa Černína. „Nově zvolený dramaturg bude mít na starosti vybrat vždy vhodné hry pro celou sezónu.“¹⁹⁰ Dále výbor zvolil hospodářem loutek kmenového člena Františka Tesaříka, jenž „bude mít za úkol vycvičit si z našich nových členů pohybovače loutek“.¹⁹¹ Celkový počet činil 23 členů souboru.

V roce 1935 učinila Kašpárkova říše jeden z prvních kroků ke svému pozvolnému vzestupu. Vlivem nepříznivých podmínek byli loutkáři nuceni opustit řepčinské prostory. Využili nabídku Tělovýchovné jednoty Sokol a 1. prosince 1935 se s divadlem přemístili do nově vybudovaných šaten na hejčínské sokolské hřiště, kde „byla pro jeviště vyhrazena přes zimu jedna třetina šaten, zatímco druhé dvě třetiny sloužily za hlediště. Tato úprava však opět nevyhovovala pro nedostatek místa v zákulisí“.¹⁹² (Zde je nutné podotknout, že pokud bylo příznivé počasí, hrálo divadlo v jarních a letních měsících se svým přenosným jevištěm ve venkovních prostorách). Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, začala se budovat moderní scéna a přistavovat nové místnosti. Na tuto akci přispěla sponzorským darem Národní jednota Řepčín částkou 500 Kč, elektrárna Hejčín 200 Kč, Církev československá v Olomouci 200 Kč a Sokol 2500 Kč. Díky jejich daru se alespoň částečně uhradily náklady na přestavbu. Dále spolek uspořádal veřejnou sbírku, kam měli darovat příspěvek zejména členové souboru, kteří se nemohli účastnit stavby

¹⁸⁹ Archiv Kašpárkovy říše. Ze zápisu valné hromady konané 16. 3. 1936.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

a prací. Ti, kdo vlastníma rukama budovali nové loutkové divadlo, byli od finančního daru oprostěni. Jednatel výboru napsal několik prosebných dopisů se žádostí o peněžní příspěvky, adresovaných zejména hejčínským firmám.¹⁹³ Na rekonstrukci jeviště bylo v konečné sumě vybráno 3 670 Kč, ovšem samotná výstavba stála 11 655, 29 Kč. Členové výboru zvolili šestičlennou komisi, která jednala a dohlížela na průběh stavby: Štěrbá, Vidlař st., Vidlař ml., Fričák, Kala, Dřimal.¹⁹⁴ Přes všechn sehnaný kapitál se však soubor zadlužil. Ač resty nebránily pokračovat v rekonstrukci, bylo třeba finance získat. Spolek proto uspořádal 28. září 1936 dětskou slavnost „Kašpárkova veselice“ s hudbou, kroji a občerstvením, za vstup 3 Kč. Výdělek ze slavnosti po odečtení nákladů činil 800 Kč.¹⁹⁵

Kromě finančních nedostatků se loutkáři potýkali s dalším úskalím: „Ve snaze zdokonalit divadélko ještě více, odhodlali jsme se s těžkým srdcem vzdát se velkých loutek a počali jsme pořizovat loutky dnešní, vysoké 50 cm a zařízení na nitkové vedení.“¹⁹⁶ Menší loutky jsou lehčí co se týče hmotnosti, tím pádem lépe ovladatelnější a v prostoru pohyblivější. Pokud chce loutkář svoji figuru dobře rozpohybovat, je nutné mít dlouhé tahací nitě a vysoko umístěnou vodící lávku. Na menší marionety se dlouhé nitě navážou bez větších komplikací, což se však nedá tvrdit o loutkách vysokých 75 cm, jako v případě Kašpárkovy říše. Nutnost pořízení menších figur je tedy patrná. Dále byly vytvořeny nové dekorace malované na plátno umělcem Malendou. Hudba k inscenacím již nebyla živá, ale po moderním způsobu reprodukována.¹⁹⁷

Zahájení činnosti loutkového divadla Kašpárkovy říše v nově zbudovaném zázemí se stalo velkou událostí. Na první představení 22. listopadu 1936 pozvali loutkáři nejen široké obecnstvo, ale také zástupce všech korporací, které přispěly finančním darem na rekonstrukci, olomoucké školy a Františka Čecha, jenž před představením promlouval o významu loutkového divadla. Poté se roztáhla opona nového jeviště a scéna ožila Čechovou pohádkou **Kašpárkův první krok do života**. „První krok do nového života hejčínského Kašpárka byl velmi šťastným krokem. Představení bylo vyprodáno tak, že bylo nutno dlouho před stanovenou hodinou

---

¹⁹³ Zde jen pro zajímavost zmiňme, že ke konci roku 1936 se rozhodlo podpořit (nejen Kašpárkovu říši, ale všeobecně) olomoucké loutkáře i město Olomouc. Deseti činným veřejným loutkovým divadlům přispělo každému částkou 50 Kč. Archiv Kašpárkovy Říše.

¹⁹⁴ Archiv Kašpárkovy říš, cit. 190.

¹⁹⁵ Tamtéž. Ze zápisu valné hromady konané 7. 10. 1936.

¹⁹⁶ Archiv Kašpárkovy říše.

¹⁹⁷ Tamtéž.

začátku sál uzavřít a nikoho již nepouštět. Předseda spolku F. Štěrba se svými pomocníky vykonal malý zázrak.¹⁹⁸ Titul spolek sehrál celkem třikrát – odpoledne pro děti s výtěžkem 123, 95 Kč, večer pro dospělé obecnstvo s výtěžkem 251 Kč, 25. listopadu 1936 představení pravděpodobně určené školám.¹⁹⁹

Loutkáři se snažili všemožnými prostředky získat finance k poplacení dluhů. Uspořádali proto 9. února v 8 hodin večer maškarní merendu v sále „U Zdražilů“: „Čistý výtěžek podniku určen je k vybavení nového loutkového divadla. Prosíme proto své přátele, aby nás svojí účastí podpořili. Přijďte, těší se na Vás Kašpárek s celou svojí družinou.“²⁰⁰ Bohužel není nikde uvedeno, jakou měli loutkáři na plese návštěvnost. Lze pouze ze zápisu valné hromady vyčíst, že se obávali o účast návštěvníků, neboť stejný večer pořádal veselici i SK Hejčín.²⁰¹

V této sezoně 1936–1937 odehráli loutkáři celkem 19 představení, nejčastěji se na programu vyskytovaly opětovně tituly Františka Čecha. Průměrná návštěvnost loutkového divadla činila 140 dětí na představení. Během této dekády spolek přivítal ve svých řadách 10 nových členů – např. J. Kužilkovou, L. Stodolovou, J. Haluzu, B. Císaře a další.²⁰²

Další období let 1937–1938 bylo z celé historie Kašpárkovy říše vůbec nejneproduktivnější. Každou neděli se hrála dvě představení, a to od 2 a od 4 hodin odpoledne. Vstupné pro dospělé činilo 1, 50 Kč, pro děti 0,70 haléřů. Odehráli 44 představení a nejuváděnějšími autory byli František Čech – **Kašpárek vždy vítězí** (hráno 14. listopadu 1937), **Pivoňka králem** (premiéra 12. prosince 1937), Karel Driml²⁰³ – **Bacilínek** (premiéra 25. listopadu 1937), **Budulínka bolí zoubek** (19. prosince 1937), a Bohumil Schweigstill – **Kuba Všeckosněd** (hráno 6. února 1938), **Princezna Světluška** (27. března 1938). V repertoáru se také poprvé objevuje loutková hra Jana Malíka – **Sletu zdar!** (premiéra 19. prosince 1937),²⁰⁴ s níž se hejčínský spolek přihlásil do sletové soutěže. V olomoucké sokolské župě získal první místo, v mezikrajové soutěži pak místo druhé.²⁰⁵

V roce 1937 Kašpárkova říše uspořádala 7. listopadu župní loutkářskou školu a sjezd loutkářů. Dále loutkoherci sehráli několik dobročinných představení – dvě

---

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Archiv Kašpárkovy říše. Ze zápisu valné hromady konané 27. 11. 1936.

²⁰⁰ Archiv Kašpárkovy říše.

²⁰¹ Tamtéž. Zápis z valné hromady konané 13. 1. 1937.

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Tamtéž. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1937-1938.

²⁰⁴ Tamtéž, fotografie scény viz příloha.

²⁰⁵ Tamtéž. Zápis z valné hromady konané 8. 5. 1938.

byla pořádána pro dospělé (ve prospěch zájezdu sokolského dorostu na slet) a čtyři pohádky odehrál soubor v rámci vánoční školní nadílky. Do kroužku se přihlásili noví loutkáři a v konečném součtu měl hejčínský spolek 59 členů.²⁰⁶

Roku 1938 poctila Kašpárkovu říši návštěva ze zahraničí: „Paul Mc Pharlin a Marjorie Batschelderová zahájili řadu cizozemských návštěvníků. Jejich zásluhou dostali se hejčínské až do amerického tisku.“²⁰⁷ Ovšem tito američtí loutkáři nebyli jedinými hosty souboru. Přijeli dále např. loutkoherci z Německa – Dr Purschke či Ruska – Sergej Obrazcov.²⁰⁸ Kašpárkova říše začínala přesahovat nejen hranice Olomouce, ale také Československa.

Před začátkem sezony 1938–1939 uspořádal soubor 23. července 1938 valnou hromadu, při níž projednával přístavbu šatny, chodby a předsíně před jevištěm, což bylo do začátku prvního představení zrealizováno. Loutkáři pilně pracovali po celé léto a podzim. Zahajovací pohádkou se stal titul **Stříbrný pavouk** od Čenka Sováka, v níž vystupovala živá loutka (viz příloha). V dramaturgickém plánu tohoto období opětovně převažovaly nově napsané hry Františka Čecha – **Vánoční sen** (premiéra 25. prosince 1938),²⁰⁹ či **Pohádka poppátka** (premiéra 22. ledna 1939), dále spolek uváděl tituly spisovatelky Vojtěšky Baldessari-Plumlovské – **Nejkrásnější řeč na světě** (premiéra 2. dubna 1939) a **Rozum vítězí** (premiéra ve stejný den). Spolek zakončil sezonu hrou **Kašpárek straší**, autora Františka Čecha.²¹⁰

Kašpárkova říše provozovala svoji činnost během celé druhé světové války, což je poněkud s podivem, neboť většina divadel, i loutkových, byla během okupace uzavřena. Soubor uváděl výhradně české a nepolitické tituly.²¹¹

4. 3. Tělovýchovná jednota Sokol

Sokol je co do historie první tělocvičná organizace založená na našem území, která si již od svých počátků klade za úkol tělesnou, brannou, kulturní, společenskou a vzdělávací výchovu v českém vlasteneckém duchu. V Olomouci byla instituce

---

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Soukromý archiv Aleny Štěrbové, cit. 176, s. 13.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Fotografie scény viz příloha.

²¹⁰ Archiv Kašpárkovy říše. Repertoár Kašpárkovy říše z let 1938–1939.

²¹¹ Tamtéž.

založena v říjnu roku 1869.²¹² Největší rozkvět zaznamenal Sokol v období po vzniku samostatného Československa, kdy se jeho členům podařilo v roce 1928 postavit v Olomouci první sokolovnu²¹³ (do té doby se veškeré cvičenecké a společenské aktivity odehrávaly v sálech hostinců).

Jelikož se území Olomouce neustále rozpínalo, začalo zde vznikat množství sokolských jednot. Bylo zapotřebí ustanovit vyšší správní jednotku – Sokolskou župu olomouckou, která měla na starost organizaci menších útvarů. První a nejstarší jednotou je Sokol Olomouc (viz kapitola 4. 3. 4.). Po roce 1918 byly k Olomouci připojeny i okolní obce, a tak se součástí olomouckého Sokola staly jednoty Bělidla (viz kapitola 4. 3. 1.), Černovír (viz kapitola 4. 3. 2.), Chválkovice (viz kapitola 4. 3. 3.), Hodolany, Nové Sady, Nový Svět či Pavlovice (Pavlovičky) a další. O loutkových divadlech v Hodolanech a Pavlovicích se zmiňuje seznam loutkových divadel Jindřicha Veselého, ovšem hodolanský Sokol ztratil kroniku a pavlovická jednota zanikla asi po roce 1948.²¹⁴ Loutkové divadlo se hrálo i v jednotách Nové Sady a Nový Svět, ovšem nemáme o nich žádné podrobnější informace.²¹⁵ Bohužel ani v tisku, ani ve Státním okresním archivu v Olomouci se o těchto čtyřech jednotách nenacházejí žádné zprávy.

4. 3. 1. Bělidla

V této podkapitole se bohužel není možno více rozepsat pro nedostatek poznatků. Podkladů pro práci nebylo mnoho. O to jsou cennější, neboť čerpáme zejména z Kroniky Sokola Olomouc Bělidla z let 1931–1940 a z článku Františka Čecha. Ovšem vůbec nejprínosnějším byl rozhovor s jedním z posledních pamětníků loutkového divadla při Sokole Na Bělidlech – Lubomírem Touškem, který sice začal jako divák navštěvovat loutkářský kroužek až po roce 1940, ale svými informacemi

---

²¹² Ovšem v jiných městech po celém českém území byl Sokol zakládán již dříve, od roku 1862, a to Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem. T. J. Sokol Olomouc. 2009. *Historie Sokola*. [online]. [cit. 2. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.sokololomouc.cz/o-nas/>> .

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Lubomír Toušek, bytem Olomouc; bývalý starosta jednoty Olomouc-Bělidla, toho času v penzi, zvukový záznam učiněn na diktafón 25. 2. 2012. (Archiv autorky).

²¹⁵ Jediná námi dohledaná informace o loutkových divadlech jednot pochází ze sokolské ročenky 1937, kde je uvedeno, že jednota Nové Sady odehrála v tomto roce 10 loutkových představení, a jednota Nový Svět uvedla jednu marionetovou produkci. Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc* Výroční zpráva o činnosti sokolské župy olomoucké za rok 1937. SOKA, Olomouc, zn. M6–50, k. 14.

nám pomohl utvářet obraz sokolského loutkového divadla. Aby byl pohled na tuto problematiku ucelený, použili jsme v některých pasážích metodu hypotézy.

Přesné datum vzniku loutkového divadla Na Bělidlech není známo. První zmínky o něm jsme zaregistrovali v článku Františka Čecha z roku 1926, který divadlo osobně navštívil. „Sokolské loutkové divadlo na Bělidlech je jistě jediné svého druhu v celé naší župě. Je čistě sokolské. Vše co k divadélku přísluší a patří, vyšlo z rukou sokolských.“²¹⁶ Čímž autor naráží na skutečnost, že veškeré vybavení loutkového divadla, počínaje marionetami, přes dekorace, nábytek a kostýmy, vytvořil bělidelský vzdělavatel a učitel Pospíšil. „On obětoval volné svoje chvíle a z papírové, klíhové hmoty modeloval sobě i dorostu pro radost hlavičky všech možných typů. Vytvořil loutky, za které se opravdu nemusí stydět a které jemu a jednotě dělají čest. I dekorace namaloval tento neúnavný bratr vzdělavatel a povedly se mu znamenitě, hlavně kamenná síň je dílem mistrným.“²¹⁷ Kostýmy pro marionety ušily členky Sokola a s dalšími pracemi (podbíjení sufit a dotváření loutkových těl) pomáhala mužská část sokolského sboru.²¹⁸

Centrem sokolského kulturního dění jednoty byla hospoda Na Bělidlech, jejíž sál sloužil jako tělocvična a zároveň společenská místnost, kde se odehrávaly nejen činoherní ochotnické, ale také marionetové produkce. Na velkém pódiu se částečně odhrnula opona a postavila se zde loutková scéna.²¹⁹ Tento fakt signalizuje, že loutkářský kroužek vlastnil skládací loutkové jeviště. Vedle hospodského sálu se nacházela spolková místnost (v současné době salónek hospody Na Bělidlech), kam loutkáři uskladňovali po představeních svůj inventář.²²⁰

Počátky zápisů z kroniky sahají do roku 1931. Píše se zde, že vedoucím loutkářského odboru je Norbert Stratil. Dále pamětní kniha zpravuje o tom, že bratru Jakubu Langovi jednota vyplatí za malování dekorací 100 Kč.²²¹ Také Lubomír Toušek vzpomíná na jistého bratra Šrotiře, který již před válkou maloval nové kulisy. Z rozhovoru se dozvídáme, kterak Lubomír Toušek jako malé dítě obdivoval dřevěné marionety a členové loutkového kroužku byli pyšní na to, že jim hlavy některých

---

²¹⁶ ČECH, František. Sokolské loutkové divadlo na Bělidlech. *Věstník sokolské župy olomoucké* 8, 1927, č. 6, s. 5.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Lubomír Toušek, cit. 215.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Archiv Tělocvičné jednoty Sokola Olomouc-Bělidla. Kronika z let 1931–1940, zápis ze dne 9. 11. 1931.

figur řezbovali přední olomoučtí umělci.²²² Všechny tyto indicie nás vedou k hypotéze, že pravděpodobně někdy se změnou vedení loutkářského kroužku z učitele Pospíšila na Norberta Stratila (v letech 1930–1931) započaly práce na inovaci inventáře. Původní svépomocí vyráběné loutky byly patrně nahrazeny dřevěnými marionetami asi půl metru vysokými. Dále Lubomír Toušek vzpomíná, že „členem“ dřevěného ansámblu byl malý Kašpárek v červenobílém kostýmu, hloupý Honza, čaroděj a další.²²³

V kronice jsou zaznamenávána výhradně data a výdělky z jednotlivých loutkových produkcí, pouze ve třech případech uvádějí pisatelé knihy také názvy představení. 15. října roku 1931 odehráli loutkáři titul s výnosem 167, 55 Kč.²²⁴ Jedná se o nejvyšší finanční částku, kterou si bělidelské loutkové divadlo vydělalo. Ani do roku 1939 se tento zisk nepodařilo předčít. Nejplodnějším co do počtu odehraných představení byl rok 1932, kdy spolek vystoupil se šesti dramaty, naopak zcela neaktivní se stala sezona 1938, kdy loutkové divadlo nesehrálo jediný titul.²²⁵ Dle zpráv z pamětní knihy hráli členové loutkářského kroužku v podzimním a zimním období, většinou jedno představení za měsíc. Do roku 1935 průměrně odehráli čtyři až pět titulů ročně.²²⁶

Dne 18. listopadu 1934 uvedlo sokolské loutkové divadlo Na Bělidlech pohádku **Na stříbrné pavučině** a 16. prosince 1934 **Pohádku o rusalce**.²²⁷ Norbert Stratil 25. října 1925 oznamuje že „pořádáno loutkové divadlo Probuzení, na kterém bylo účastněno 200 dětí a 20 dospělých“.²²⁸ Podle vzpomínek Lubomíra Touška se jednalo svým způsobem o „rodinná“ představení, neboť „nejméně polovina z těch návštěvníků divadla jsme byli členy sokola a všichni ti, co tam hráli, nás znali a my jsme znali je. Na povel nás tam měli naši cvičitelé, a ti spíš na nás řvali, já tě vyhodím, esi ještě budeš dělat binec a podobný věci...bylo to tam takový polo rodinný“.²²⁹

---

²²²Lubomír Toušek, cit. 215.

²²³Tamtéž.

²²⁴ Archiv Tělocvičné jednoty Sokola Olomouc, cit. 6.

²²⁵ Poslední zápis z kroniky o loutkovém divadle byl napsán 14. ledna 1940: „Dělali jsme, co jsme mohli, a to, co nám bylo úředně povoleno. Loutková představení byla sehrána 4, a uspořádána 1 besídka s Kašpárkem a nadílkou pro žactvo. Představení byla slušně navštívena a nejvíce se těšila milé pozornosti nejmenších.“ (Tamtéž.)

²²⁶Tamtéž.

²²⁷Tamtéž.

²²⁸ Archiv Tělocvičné jednoty Sokola Olomouc-Bělidla. Kronika z let 1931–1940, zápis ze dne 11. 11. 1935.

²²⁹Lubomír Toušek, cit. 215.

Členy loutkářského kroužku bylo dospělé osazenstvo Sokola, ovšem podle zpráv z kroniky si mezi mládeží vychovávali nové loutkáře a pořádali do svých řad nábor. „Dorost sehraje loutkové divadlo samostatně, aby br. N. Stratil měl možnost vybrati si z dorostu pomocníky.“²³⁰ Omladina sehrála 14. března 1937 pohádku **Královna Zlobaba** a vedoucí loutkářského kroužku konstatoval, že „je spokojen, neboť dorost má o hraní zájem“.²³¹

Loutkářské aktivity spolku se rozrostly natolik, že v roce 1937 přislíbil Norbert Stratil účast bělidelského souboru na loutkářské soutěži 5. sokolského sletu. Na programu měl být titul **Sletu zdar**.²³² Ovšem o měsíc později je v pamětní knize zapsána Stratilova žádost, aby bylo z technických důvodů od účasti v soutěži upuštěno.²³³

4. 3. 2. Černovír

K loutkovému divadlu černovířského Sokola máme o poznání více pramenů než u výše popsané jednoty. Jako zdroj nám sloužily zápisy ze sokolské černovířské kroniky, zejména při soupisu repertoáru, ale především zprávy z tisku. Hned ta první podává informace o zdokonalení černovířské loutkové scény, jejíž činnost bude zahájena roku 1928.²³⁴ „Čilá sokolská jednota v Černovíře chystá na neděli 9. září t. r. intimní slavnost otevření svého nového velkého loutkového divadla.“²³⁵ Podle všech zpráv však loutkářský soubor fungoval již několik předešlých let (přesné datum vzniku se nepodařilo vypátrat) a veškeré produkce realizoval na malém Alšově divadle.²³⁶

Členové kroužku se ale rozhodli pro moderní úpravu jeviště do kruhového horizontu se zásadním důrazem na osvětlení, které zvyšuje efektivitu dekorací.²³⁷ Pořídili větší marionety, měřící 50–60 centimetrů z dílny řezbáře Malého z Horky,

---

²³⁰ Archiv Tělocvičné jednoty Sokola Olomouc-Bělidla. Kronika z let 1931–1940, zápis ze dne 10. 2. 1937.

²³¹ Tamtéž.

²³² Tamtéž, zápis ze dne 19. 10. 1937.

²³³ Tamtéž, zápis z listopadu 1937.

²³⁴ Ovšem dle soupisu olomouckých loutkových divadel Jindřicha Veselého, vzniklo loutkové divadlo černovířské jednoty již v roce 1923. VESELÝ, Jindřich, cit. 5.

²³⁵ Loutkářská hlídka. *Pozor*, 21. 8. 1928, s. 5.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ ČECH, František. Černovířský Kašpárek. *Věstník sokolské župy olomoucké* 9, 1928, č. 8, s. 6.

kostýmy ušily sokolské ženy a dekorace byly zakoupeny od malíře Víta Skály.²³⁸ Dne 9. září 1928 probíhala v černovírské tělocvičně od deváté hodiny ranní výstava veškerého loutkohereckého inventáře. „Ve vkusně vyzdobeném sále vystaveny byly všechny rekvizity, loutky, část dekorací, loutkářská literatura a dokonce tam v koutku umístěno bylo i ono malé Alešovo divadlo, které čeká nyní, najde-li se kupec, který by se ho znovu ujal.“²³⁹ Loutkářský soubor dokonce ke slavnostnímu zahájení své činnosti pozval Jindřicha Veselého, který se ovšem nezúčastnil. František Čech ve svém článku píše: „Prof. Dr. J. Veselý z Prahy přítomen nebyl, jeho slavnostní řeč na pozvánkách byla uvedena bez jeho vědomí a svolení“.²⁴⁰ Ke slavnostnímu představení zvolili loutkáři titul **Víla Dobrunka**. „Slavnostní program zahájen hudebním a zpěvním číslem, načež bratr Doležal uvítal přítomné a předal slovo br. řed. Králíkovi. Po řeči br. Králíka, který zdůrazňoval velký význam loutkářství, sehrána byla pohádka.“²⁴¹ Celou produkci černovírského loutkového divadla hodnotí autor článku jako úspěšnou.

Černovírský loutkářský soubor svá představení uváděl vždy v neděli ve tři hodiny odpoledne. Repertoár byl různorodý a sledoval soudobou aktuální dramaturgickou linii. Dne 27. října deník *Pozor* oznamuje, že černovírský Sokol sehraje loutkové představení **Doktor Vitamin** a hned následující den, v pondělí 28. října, vystoupí členové kroužku s titulem **Do Prahy za prezidentem**.²⁴² Loutkářský spolek do svého programu zařadil i fantastickou pohádku **Kašpárek na měsíci**, což dokazuje zpráva z tisku v roce 1934: „Vstupné 50. hal. Před zahájením scéna pohádky Víly. Hra podává se v nové výpravě a za všech světelných a zvukových efektů.“²⁴³

Další zmínky o loutkářském spolku jednoty nacházíme v deníku *Pozor* až v roce 1938, kdy je inzerována pohádka **Jiříkův Štědrý den**. „Po představení hádanky, kdo uhodne, dostane pěknou pohádkovou knížku.“²⁴⁴ Následující titul **O kosteleckém hadu** byl odehrán 23. ledna 1938 ve dvě hodiny pro děti a poté

---

²³⁸ Loutkářská hlídka. *Pozor*, 21. 8. 1928, s. 5.

²³⁹ ČECH, František, cit. 237.

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Denní zprávy. *Pozor*, 2. 1. 1930, s. 4.

²⁴³ Společenský život. *Pozor*, 7. 11. 1934, s. 4.

²⁴⁴ Společenský život. *Pozor*, 11. 1. 1938, s. 4

tentýž den večerní představení pro dospělé obecnstvo.²⁴⁵ Zde stopa černovírského loutkového divadla mizí docela.

4. 3. 3. Chválkovice

Tělocvičná jednota Sokol vznikla ve Chválkovicích roku 1907 a existuje s nucenými přestávkami do současnosti. Loutkové divadlo se zde hrálo od srpna roku 1925 v malém sále sokolovny. První produkce byly provozovány s loutkami velkými 15–20 cm, vypůjčenými z Alšova loutkového divadélka ze Sokolské župy olomoucké. Představení měla u publika úspěch, proto bylo rozhodnuto zřídit stálou loutkovou scénu s většími loutkami a byl ustaven loutkový odbor. Výtěžek z prvních šesti her se stal základem pro zbudování loutkového divadla, jehož zařízení stálo 1342 Kč, z toho jen hlavičky loutek, zakoupené od firmy E. Králové z Prahy, stály 1000 Kč. Těla loutek zhotovili členové jednoty sami. Práci si rozdělili tak, že někdo vyřezával nožky, jiný ruce a těla z lipového dřeva. Ženy z tělocvičné jednoty loutky oblékaly. Bylo zhotoveno rozkládací jeviště, jež vždy postavili na jevišti velkém.²⁴⁶ Od 27. prosince 1925 se hrálo každé nedělní odpoledne.²⁴⁷

V letech 1926–1929 bylo sehráno více než šedesát loutkových her od různých autorů. Např. dne 3. ledna 1926 spolek odehrál dvě představení, **Kašpárek ministrem** a **Kašpárek na cestách**.²⁴⁸ Ani v tomto loutkovém divadélku nebylo výjimkou, že hlavní postavou téměř všech produkcí byl Kašpárek, jenž zastával zásadní roli i po představení. Dával dětem otázky a za nejlepší odpověď dostávali malí diváci odměnu, brožovanou pohádku.

Loutkové divadlo se za první republiky odmlčelo pouze v jediné sezoně, a to v roce 1930. Na podzim roku 1931 zřídili jeho členové nové stálé jeviště v malém sále sokolovny, k čemuž bylo třeba rozsáhlejších stavebních úprav, zejména co se týče technického vybavení pro loutkové divadlo. Po stavbě jeviště, které si až do současnosti udržuje ráz klasické kukátkové scény, musel soubor vymyslet, odkud

²⁴⁵ Společenský život. *Pozor*, 20. 1. 1938, s. 4.

²⁴⁶ Zde se uplatňoval ochotnický divadelní soubor TJ Sokola ve Chválkovicích. Jeho činnost započala v hostinci U Spurných v březnu roku 1912, poté se přesunula r. 1924 do nově postavené sokolské budovy, která měla jeviště velké 9 x 7 m, vysoké 4m. Hrál se před vyprodaným publikem, zhruba 350 diváků na jednom představení. Činnost OS byla přerušena vinou dvou světových válek, v roce 1946 byla práce obnovena, ovšem po roce 1948 zanikl soubor definitivně. Kulturní aktivity jednot. In VÁCLAVKOVÁ, Zdenka, cit. 23, s. 35.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 37.

²⁴⁸ Olomoucký kraj. *Pozor*, 3. 1. 1926, s. 4.

budou herci pohybovat marionetami. Nakonec vodiči seděli nad jevištěm na dřevěném prkénku, připevněném téměř u stropu. (V dnešní době se tam dospělý člověk vejde ztěží a je zapotřebí, aby loutky vodily děti). Mluviči měli k dispozici pro větší zřetelnost hlásné roury, umístěné po bocích jeviště. Při některých představeních účinkovala žakovská hudba pod vedením J. Gregora.²⁴⁹

V listopadu roku 1931 se loutkoherci Sokola ve Chválkovicích zúčastnili se svým loutkovým divadélkem soutěže Sokolské župy olomoucké o nejlepší loutkové představení. Sehráli loutkovou adaptaci hry **Švanda dudák**, dosáhli 68,6 bodů z možných 80 a stali se vítězi.²⁵⁰ Co se týče dalšího repertoáru chválkovického souboru, máme informace od současné principálky Jiřiny Žylové, že členové spolku hráli povětšinou hry ze vzorových loutkářských knihovniček. Titulů, které členové spolku odehráli, se zachovalo pouze několik: Vladimír Havlík – **Čert a Káča**, **Kašpárek, bludička a hastrman**, **Tři zlaté vlasy děda Vševěda**. Dále Jindřich Hradecký – **Kašpárek strašidlem**, **Král Dobroslov**, Vojtěška Baldessari-Plumlovská – **Probuzení** a Jaroslav Průcha – **Čertův švagr**.²⁵¹

Činnost loutkového divadla Sokola ve Chválkovicích byla přerušena okupací Československé republiky v letech 1939–1945.²⁵²

4. 3. 4. Olomouc

První zmínky o loutkovém divadle jednoty Sokol Olomouc jsou v zápisech z valné hromady konané v roce 1927. „Schválen návrh br. Opravila na zřízení loutkové divadla pro letní měsíce v zahradě nad palandou.“²⁵³ Účelem provozování prázdninových produkcí s loutkami bylo udržet mládež i ve dnech školního volna v Sokole. Ovšem kde se představení odehrávala a kde provizorní sokolovna sídlila, nám není známo. Hned další zpráva ze schůze konstatuje, že probíhají přípravy k zřízení loutkového divadla.²⁵⁴ Následující záznam pochází z roku 1928, kde se píše, že v tomto roce nemohlo loutkové divadlo z technických důvodů provozovat

²⁴⁹ Kulturní aktivity jednot, In VÁCLAVKOVÁ, Zdenka, cit. 23, s. 38.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Archiv loutkového divadla Sokol-Chválkovice.

²⁵² Od listopadu roku 1989 funguje loutkové divadlo pod patronátem Jiřiny Žylové a Karla Svozila v malém sále sokolovny do současnosti, hrají dvě představení ročně. Veškeré vybavení divadélka - loutky, jeviště, opona, „sedací prkénko pro vodiče,“ jsou originály z 20. let 20. století.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Zpráva vzdělavatele z 12. 6. 1927. SOkA, Olomouc, zn. M6-50, kart. 14.

svoji činnost, neboť se stavěla nová sokolovna.²⁵⁵ (Pravděpodobně šlo o stavbu výše zmiňované první sokolovny v Olomouci.)

Doposud zajišťoval chod loutkové scény vzdělavatel jednoty, ale již v roce 1929 byl pro úspěšnější činnost stanoven loutkářský odbor, jehož předsedou se stal František Mádr, zastupující sdružení i v loutkářském odboru Sokolské župy olomoucké. Za místopředsedu členové zvolili Antonína Látala. V tomtéž roce se uskutečnilo hned osm loutkových produkcí, jejichž tituly se nedochovaly. Nově založený loutkářský kroužek si vytkl za cíl pořízení modernější marionetové scény. Prostředky z běžných představení však nestačily. „Aby si mohla jednota pořídit nové divadlo, hrály v listopadu i tzv. živé loutky, což se skutečně neminulo s pěkným finančním úspěchem. Žel pro nebezpečí spály bylo nutno veškerou činnost u žactva zastavit.“²⁵⁶ Vystoupení živých loutek přinášela nadmíru vysoké příjmy, z jednoho odehraného titulu až 1000 korun.²⁵⁷

Roku 1930 se podařilo nové loutkové jeviště a vybavení za náklady 12 000 korun pořídit. Loutkoherci vypočítali, že pokud bude vstupné za sedadlo jedna koruna, lístky pro děti na stání za 50 haléřů a pro dospělé za dvě koruny, splatí výdaje do sedmi let. Do realizačního týmu se přihlásil Antonín Látal k dotvoření dekorací a jevištního zařízení. Dále František Mádr k provedení truhlářských prací, Stanislav Wolf, pozdější principál divadla, k péči o osvětlení. 20 členek a dva zástupci mužského osazenstva sokolské jednoty šili kostýmy pro loutky. Loutkáři zakoupili od Mádra osm marionet, jednoho Kašpárka, vše v ceně 600 korun, zbylý dřevěný ansámbl řezboval umělec Jandák z Kolína. Na přípravných pracích otevření nové scény se podílelo celkem 34 sokolů,²⁵⁸ každý chtěl alespoň kouskem své snahy přispět k zařízení loutkového divadla. „Scéna řešena jest velmi vkusně, má skvělé dekorace Skálovy, nové loutky a hlavně přepychové zařízení světelné. U tohoto divadélka jsou všechny předpoklady, že se může z něho státi opravdu reprezentativní divadlo Olomouce.“²⁵⁹

---

²⁵⁵ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Výroční zpráva za rok 1928. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 14.

²⁵⁶ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Výroční zpráva za rok 1929. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 14.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Zápis ze schůze 30. 9. 1930. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 14.

²⁵⁹ Loutkářská hlídka. *Pozor*, 3. 8. 1930, s. 5.

Před samotným zahájením činnosti probíhala od 21. do 27. září výstava všech „loutek, dekorací, obleků a světelného zařízení“.²⁶⁰ V neděli, den po skončení expozice, proběhlo slavnostní představení pohádky **Divotvorný meč**, rukopisné novinky Vojtěšky Baldessari-Plumlovské, která se premiérového vystoupení zúčastnila. „Autorka byla představení přítomna a vyslovila svůj obdiv nad uspořádáním celé scény a nad hrou samou.“²⁶¹ Produkci doprovázel hudební odbor jednoty s malým orchestrem. Hra byla úspěšně přijata i hojně zastoupeným publikem, do hlediště se vměstnalo 400 diváků. „Mnozí stáli i na chodbě a nahlíželi přes hlavy šťastnějších z chodby. Více jak stejný počet návštěvníků odešel, poněvadž nebylo místa.“²⁶² Na vstupném loutkáři vybrali celkem 442, 60 korun.²⁶³ Hospodářskou stránkou správy nového loutkového divadla byli pověřeni Antonín Látal, František Mádr a Stanislav Wolf, trojice ochotníků, bez nichž by nová loutková scéna jednoty nemohla vzniknout. Dalšími plnoprávními členy loutkářského spolku se stali Kummer jako účetní poradce a paní Janků jako kostymérka, „poradní sbor může být rozšířen o další bratry a sestry, kteří se přihlásí k trvalé práci“.²⁶⁴

Prostory, v nichž se představení pro děti odehrávala, byly zřízeny čistě pro loutkové využití, neboť se ve zprávě ze 7. června 1932 hovoří o cvičení probíhajícím v loutkovém sále a dále se píše, že divadlo vlastní 72 marionet, „pestrou dekoraci látkovou, účelné zařízení jevištní, bohaté osvětlení s efekty, maňáskové divadlo a zvláštní stálý sál pro obecnost, jenž pojme až 350 osob“.²⁶⁵ Loutková scéna tedy nebyla rozkládací, ale jednalo se o stálé marionetové jeviště, jemuž byla v sokolovně věnována zvláštní místnost.

Dekáda 1930–1931, v níž loutkářský spolek zahájil svoji činnost v nových prostorách s moderním vybavením, znamenala celkem 25 úspěšně odehraných představení s průměrnou návštěvou 27 dospělých a 150 dětí. Největší účast byla 382 osob na vystoupení. Soubor dále rozdál přes 200 volných lístků nemajetným dětem.²⁶⁶ Sezónu soubor zakončil již 1. května. „Provedena bude na látkové scéně

---

²⁶⁰ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*, cit. 258.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Výroční zpráva 1931. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 14.

Wenigova Honzova maminka. Představení toto je konáno jako oslava Svátku matek a na ukončení zdařilého období výchovných a záb. her loutkových.²⁶⁷

Před zahájením další sezony uspořádala 31. srpna 1931 Sokolská župa olomoucká ve spolupráci s loutkářským odborem jednoty Sokol Olomouc loutkářský kurz, jehož účelem byla zejména propagace loutkového divadla coby výchovného prostředku pro mládež. Referáty vedli olomoučtí loutkáři František Čech, Antonín Látal, František Mádr a Stanislav Wolf. Školení se neorientovalo pouze na sokolské loutkáře, ale na olomoucké loutkoherce obecně. „V přátelském rozhovoru sdělí jedni druhým všecky své žalosti i radosti a tak jistě splní kurz kýžené cíle.“²⁶⁸ V tomtéž roce uspořádala Sokolská župa olomoucká opět ve spolupráci s jednotou Sokol Olomouc loutkářskou soutěž, jíž se zúčastnilo pět olomouckých jednot. Vítězem se stala jednota Sokol Chválkovice (viz kapitola 4. 3. 3.).

Následující sezona roku 1931–1932 započala pro loutkové divadlo jednoty Sokola Olomouc 11. října titulem **Na nebi, v pekle a na zemi** a jak výroční zpráva z tohoto období uvádí, hráli každou neděli kromě vánočních svátků až do 10. dubna 1932. „Hráli jsme z větší části hry literárně hodnotné, jichž v naší loutkářské literatuře máme bohužel doposud nedostatek a máme-li je, nemůžeme je my na provencionelních loutkových divadlech provozovati, poněvadž naše dekorační, technické a i herecké možnosti nejsou takové jaká ta nebo ona hra vyžaduje.“²⁶⁹ Nejuváděnějším titulem dekády se stal **Začarovaný les** Zdeňka Schmoranze (premiéra 7. 2. 1932) sokolský soubor jej sehrál hned pětkrát. Další oblíbenou pohádkou byla **Vodníkova Hanička**, odehraná dvakrát, a se stejným počtem repríz i drama **Honza na hradě**. Celková návštěvnost sezony činila 502 dospělých osob a 3021 dětí s tím, že průměrně se účast pohybovala kolem 18 dospělých a 107 dětí na produkci.²⁷⁰

Na počátku sezony 1932–1933 uspořádala jednota Sokola Olomouc na sokolském stadionu dětskou slavnost., která se konala 6. září a účastnil se jí také loutkářský odbor. Součástí programu byly „kolotoče, auta, koníčky, loutkové divadlo

²⁶⁷ Sokolstvo. *Československý deník*, 26. 4. 1931, s. 3.

²⁶⁸ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*, cit. 266.

²⁶⁹ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Zpráva o činnosti za rok 1931–1932. SOKA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 14.

²⁷⁰ Největší zastoupení publika zaznamenalo loutkové divadlo 7. 2., kdy bylo přítomno 51 dospělých a 220 dětí, druhá neúspěšnější hra byla *Na zemi, pekle a na nebi*, s účastí 30 dospělých a 218 dětí, a třetím titulem se stal *Kalif čápem*, 21 dospělých a 167 dětí. Naopak jako nejméně úspěšné představení sezony se ukázala *Vodníkova Hanička*, s návštěvností 5 dospělých a 31 dětí. Celkový příjem za odehrané období činil 4007, 05 korun. Tamtéž.

s Kašpárkem, živé opičky, cvičení psíci a mnoho jiných věcí, Kašpárek pozdravil děti v rozhlase“.²⁷¹ Začátek se konal o půl druhé hodině odpoledne na sokolském hřišti a odtud šel přes celé město průvod dětí s koloběžkami, kočárky a vozíčky, doprovázených živou hudbou a alegorickými vozy.²⁷²

Roku 1933 odehrál loutkářský kroužek 28 představení. Z uvedených titulů jmenujme **Ivanovo štěstí**, **Oklamaný hastrman**, **Čaroděj Černobýl** či **Potopený zvon**.²⁷³ Zápis z výborové schůze shrnuje letošní činnost pouze do jedné věty. „Br. Wolf (loutkař) oznamuje: Hrajeme, máme návštěvu velkou, ale tržíme málo.“²⁷⁴ Následující rok 1934 byl již méně produktivní, spolek sehrál v průměru čtyři tituly do měsíce a vystoupil s 21 dramaty během celé sezony.²⁷⁵ V režii jednotlivých pohádek se vystřídali hned tři členové souboru, Antonín Látal, František Mádr, Stanislav Wolf. Spolek uváděl dramata rozličných žánrů, od příběhů s orientální tematikou – **Aladinova čarovná lampa** (premiéra 7. ledna 1934), **Alibaba a 40 loupežníků** (repríza 14. ledna 1934), přes činoherní adaptace – **Švanda dudák** (premiéra 4. února 1934) až k umělým pohádkám – **Kašpárek doktorem** (premiéra 4. března 1934).²⁷⁶

Na počátku roku 1935 zemřel principál loutkového divadla Stanislav Wolf. Na jeho místo nastoupil František Mádr. Soubor se nyní sestával z devíti mužů, sedmi žen a dvou dětí. Mádr si v zápise z téhož roku stěžuje na loutkovodíče.²⁷⁷ „Ensemble má velmi dobré recitátory, ale málo dobrých operátorů.“²⁷⁸ V tomtéž roce členové odboru provedli 19 představení, nejčastěji hry Bohumila Schweigstilla – **Švec a čert** (premiéra 20. ledna 1935) či **Honza doktorem** (premiéra 10. března 1935) a Josefa Žemly – **Švec a krejčík** (premiéra 6. ledna 1935), nebo **Strýček Lakota** (premiéra 31. března. 1935).²⁷⁹ Návštěvnost činila 1613 dětí a 241 dospělých, na jednotlivých představeních byla v publiku průměrná návštěva 95 dětí a 15

---

²⁷¹ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Vzdělávací činnost v roce 1933. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 15.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ Rok 1934 také pro olomoucká loutková divadla znamenal zpoplatnění. Městská rada v Olomouci stanovila paušální sazbu pět korun za každé odehrané loutkové představení. Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Zápis z výborové schůze 11. 11. 1935. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 2.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ Plakát k představení viz příloha. Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Vzdělávací činnost v roce 1935. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 15.

dospělých.²⁸⁰ Kromě lístků placených loutkové divadlo vydávalo i vstupenky volné „jako odměnu těm z žactva, kdož pilně navštěvovali cvičení, nebo vykonali dobrý sok. čin“.²⁸¹

V roce 1936 provedl soubor 14 produkcí, z nichž největšího významu nabyla hra **Lucerna** od Aloise Jiráska, upravená pro loutkové divadlo.²⁸² Ovšem loutkářský spolek jednoty Sokol Olomouc napsal v roce 1936 i několik autorských textů, které uváděl v dubnu a květnu roku 1936 na Večeru loutkářů, což byly marionetové produkce pro dospělé obecnost. Jednalo se o konverzační jednoaktovky, aktuality, zasazené do soudobého reálného prostředí, podobné fraškám a parodiím. Například **Jozéfek na návštěvě v olomouckém Sokole**:

Učitel: Jestlipak víš, co se k nám dováží z ciziny?

Jozéfek: Ze Španělska pomeranče, z Maďarska bogóni, z Německa špióni a hakenkrajcleři²⁸³ a z Polska naši krajani.

Učitel: To je hezky že to víš. A kolik pak je jedna a jedna?

Jozéfek: Jistě to nevím, pane očitel, ale meslim, že teho moc nebode.²⁸⁴

Prvotním cílem bylo pobavit publikum. Téměř všechny autorské hry jednoty Sokol Olomouc se skládaly z prvoplánových vtípů, které se však nevyhýbaly politickým narážkám na Hitlerův vzestup a jeho nohsledy, (viz výše uvedená ukázka). Autory těchto krátkých skečů byli principál divadla František Mádr a Antonín Látal.

V roce 1937 ještě soubor slavil úspěchy s 18 odehranými loutkovými vystoupeními. Téhož roku uspořádalo moravské sokolské ústředí loutkářskou soutěž. Z Velké Olomouce se zúčastnilo pět jednot, z čehož nám jsou známy pouze čtyři soubory: Hejčín (Kašpárkova říše), Sokol Olomouc, Černovír, Chválkovice. Na prvním místě s postupem do krajské soutěže se umístila Kašpárkova říše s 89 body,

---

²⁸⁰ Jak vidno, zájem publika o loutkové divadlo jednoty měl spíše sestupné tendence. V sezóně 1930-1931 byla průměrná návštěva dětí na představení 150, ovšem v roce 1935 již pouze zmiňovaných 95 osob.

²⁸¹ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*, cit. 279.

²⁸² Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Vzdělávací činnost v roce 1936. SOKA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 15.

²⁸³ Hakenkrajcler je slovensky příslušník nacistického hnutí. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied 2012. *Slovník sk: hakenkrajcler* [online]. [cit. 2. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://slovník.azet.sk/pravopis/slovník-sj/?q=hakenkrajcler>> .

²⁸⁴ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. LÁTAL, Antonín: *Jozéfek na návštěvě v sokolském divadle*. SOKA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 15.

na druhém místě jednota Sokol Olomouc s 88, 66 body a na třetí pozici Černovír, který získal 78, 33 bodů.²⁸⁵

Následující rok 1938 zasáhly olomouckou sokolovnu povodně. Voda poškodila loutkové divadlo takovým způsobem, že bylo nutné jej rozbourat. Do konce roku již loutkáři neodehráli jediné představení. „Ale mládež i dospělí se už na podzim roku 1938 domáhali hodně hlasitě her.“²⁸⁶ Zde stopy o loutkovém divadle jednoty Sokol Olomouc končí. Neobjevují se o něm ani zprávy v tisku, což nás vede k hypotéze, že loutkovou scénu se již nepodařilo znovu obnovit, neboť 15. března 1939 začala okupace Československé republiky a české vlastenecké organizace Sokola a Orla byly rozpuštěny a pronásledovány.

4. 4. Spolek pro prázdninovou péči

V období první republiky vznikalo množství organizací, pečujících o tělesný a duševní rozkvět dorostu. Jednou z nich byl i Spolek pro prázdninovou péči o děti a mládež. Podrobnější informace o vzniku a činnosti sdružení nemáme. Jak však již název napovídá a zprávy z tisku dokládají, úkolem členů bylo vytvářet volnočasové aktivity dětem a dospívajícím během letních měsíců, ale i v průběhu školního roku. Jako většina dalších organizací se i Spolek pro prázdninovou péči rozhodl vychovávat a motivovat omladinu loutkovým divadlem. Nikoliv však marionetovým, ale divadlem s živými loutkami.²⁸⁷ Oživením figur na velkém jevišti chtělo sdružení u dětí probudit sympatie k dramatickému umění: „Na loutkových představeních zamiluje si dítě různé figurky, oblíbí si je a mnohdy se i snaží napodobovat jejich činy. A teď dlužno si představit tu radost dítěte když na opravdové velké scéně uvidí ty své miláčky z loutkové scény. Dítě cítí se rázem v divadle jako doma a to je nejdůležitější.“²⁸⁸ Dle této úvahy by měli malí diváci díky živým loutkám nalézt již v útlém věku cestu k činohře, která se v dospělosti promění v zálibu.

---

²⁸⁵ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Výroční zpráva o činnosti sokolské župy olomoucké za rok 1937. SOkA, Olomouc, zn. M6–50, kart. 14.

²⁸⁶ Fond *Tělocvičná jednota Sokol Olomouc*. Výroční zpráva 1938. SOkA, Olomouc, zn. M6 – 50, kart. 14.

²⁸⁷ Živými loutkami jsou v tomto případě herci, ztvárňující loutkové postavy Kašpárka, Škrholy, Pivoňky atd., na činoherním jevišti. Repertoár pro živé loutky vybírají režiséři z her pro klasické loutkové divadlo.

²⁸⁸ Olomoucký kraj. *Pozor*, 20. 1. 1929, s. 4.

Organizace se spojila s ředitelem Českého divadla v Olomouci,²⁸⁹ který zadal secvičení loutkové pohádky **Drak** od Františka Čecha operetnímu souboru divadla: „Od zdejších loutkářů vyšel návrh, aby Spolek pro prázdninovou péči, jenž vedle sociálních poslání spojil i činnost výchovnou prostřednictvím divadel, požádal ředitele městského divadla o provedení některé loutkové hry.“²⁹⁰ První představení proběhlo v neděli 18. března 1928 v městském divadle: „Dnes odpoledne po prvé objevil se na jevišti našeho divadla Kašpárek. V Praze jsou podobné hry časté a těší se velké oblibě malých návštěvníků.(...) O pohádku jevil se velký zájem, takže divadlo bylo vyprodáno. Děti nerady opouštěly divadlo. Z rozradostněných tváří bylo poznat, že se jim pohádka líbila a to si pořadatelé přáli.“²⁹¹ Hru **Drak** režíroval Vilém Pražský, taneční čísla nastudovala primabalerína Anna Nechybová²⁹² a postavu Kašpárka ztvárnila herečka Dvorná.²⁹³ Pro značný úspěch sehrál soubor reprízu inscenace o tři dny později, ve středu 21. března 1928 o půl třetí hodině odpoledne.²⁹⁴ Myšlenky o produkcích živých loutek na jevišti nebylo vedení městského divadla nikterak nakloněno, ovšem po prvotním úspěchu se situace obrátila a soubor začal hledat další vhodnou látku k sehrání.²⁹⁵

Následující titul – **Kašpárek se učí čarovat**²⁹⁶ od Eugena Stoklasy - uvedlo městské divadlo ve středu 11. dubna 1928, opět s nebývalým úspěchem: „Bylo radostno pozorovat herce jak – všichni, bez výjimky – snaží se celou duší dětem se zalíbit. Mnohdy vypadalo to jako závod o dětskou přízeň (extempore), byl to však ušlechtilý závod a myslím, že všichni byli vítězi.“²⁹⁷ Touto produkcí uzavřelo městské divadlo loutkářskou sezonu. Výtěžek z odehraných představení putoval do fondu Spolku pro prázdninovou péči, pod jehož záštitou se produkce uskutečňovaly.²⁹⁸

---

²⁸⁹ České divadlo v Olomouci bylo ustanoveno od roku 1920, provozovalo operu, operetu, činohru a balet. Smlouvu s ředitelem uzavíralo Družstvo českého divadla. Provoz divadla byl zajištěn z vlastních příjmů, nevelkých státních a zemských dotací. ŠTEFANIDES, Jirí, cit. 18, s. 89.

²⁹⁰ Velký Olomouc. *Našinec*, 18. 3. 1928, s. 4.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Tamtéž.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Olomoucký kraj. *Pozor*, 8. 4. 1928, s. 4.

²⁹⁶ Tento titul je historicky významný, jelikož za první světové války putovala napříč Čechami se svým loutkovým divadlem členka činohry Národního divadla v Praze Liběna Odstrčilová a pohádku *Kašpárek se učí čarovat*, hrála ve všech koutech vlasti k posílení národního sebevědomí. Archiv Kašpárkovy říše.

²⁹⁷ Tamtéž.

²⁹⁸ Tamtéž.

První inscenace se živými loutkami v městském divadle v roce 1929 proběhla 9. ledna. Na programu byl titul **Kašpárka nikdo nepřemůže** v obsazení: Pražská, Princová, Jarmila Kurandová, V. Pražský, Ivan Hurych, Vladimír Nechyba, Jan Dvorný, Princ, Vít Zouhar. Režie Vilém Pražský, nastudování choreografie Anna Nechybová, scénická hudba Juraj Viliam Schöffler.²⁹⁹ „Olomouckého Kašpárka letos představuje paní Pražská. Její Kašpárek je líbivý, roztomilý a jistě většina dětí si tak svého Kašpárka představuje.(...)Pan Hurych má pohádkářskou tradici již z Prahy, kde býval v Rokoku sloupem pohádkových představení s Kašpárkem – Mertenem.(...)Kašpárkova představení se velmi rychle vžila tak, že vyprodaný dům u nich není zvláštností.“³⁰⁰ O zaplněném sále do posledního místa informuje deník *Našinec*, stejně i v případě další produkce v Českém divadle – **Víla Dobrunka** – autora Eugena Stoklasy. Premiéra se uskutečnila ve středu 6. února 1929. Do role Kašpárka obsadil režisér Pražský opět paní Pražskou, Jan Dvorný hrál čaroděje, čarodějkou slečna Renetová, vodníka Vladimír Nechyba, královskou dvojici pak pan Pražský a slečna Honzíková, světlušku paní Schöfflerová a mladého krále Ivan Hurych. Obsazení titulní role víly Dobrunky opomněl autor článku zapsat.³⁰¹

Další premiérové představení uvedlo České divadlo již 27. února, tedy pouhých dvacet jedna dní po odehrání pohádky **Víla Dobrunka**. Na programu byla „veselá taškařina Kašpárek loupežníkem,“³⁰² hra o čtyřech dějstvích olomouckého dramatika Františka Čecha. Následovala představení **Kašpárek loupežníkem**,³⁰³ (premiéra 13. března 1929) a **Kašpárek hrdina**,³⁰⁴ (premiéra 10. dubna). V dalších měsících se české divadlo s produkcemi živých loutek odmlčelo.

Pro děti byla sezona 1929–1930 zahájena až 16. listopadu titulem **Obr a Kašpárek**. Došlo však k zásadní změně v obsazení. Nastudování inscenace se místo operetního souboru ujal soubor činoherní, pod taktovkou režiséra Svobody. Hlavní roli Kašpárka ztvárnil Bolek. Publikum pravděpodobně kvitovalo představení s nadšením, ovšem recenzenta deníku *Pozor* neuspokojilo: „Z celého provedení byl cítit jakýsi chlad, chybil mu to opravdové, nefalšované veselí, které pohádkám přináší operetní představitelé. I ten Kašpárek byl jakýsi cizí a vzdálený. Pečlivost p. Pražského marně by se hledala v režii p. Svobody. A nakonec ta nemožná pohádka

²⁹⁹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 5. 1. 1929, s. 5.

³⁰⁰ Olomoucký kraj. *Pozor*, 20. 1. 1929, s. 4.

³⁰¹ Olomoucko. *Našinec*, 8. 2. 1929, s. 4.

³⁰² Olomoucký kraj. *Pozor*, 17. 2. 1929, s. 5.

³⁰³ Velký Olomouc. *Našinec*, 13. 3. 1929, s. 4.

³⁰⁴ Velký Olomouc. *Našinec*, 7. 4. 1929, s. 5.

psaná bez ladu a skladu, bez vtipu, ba i bez děje. První pohádka v letošní sezóně tedy zklamala.³⁰⁵ Nelichotivý článek se nejspíše odrazil do následné činnosti živých loutek.

Další představení bylo uvedeno až 11. ledna 1930, tentokrát opět operetním souborem. Na programu se místo původně ohlašované pohádky **Kašpárkův boj s čerty**,³⁰⁶ objevil titul **Kocour Felix, Škrhola a Pivoňka**. Autorem původního textu, v němž se jedná o syntézu pohádek Perníková chaloupka, Zvířátka a Petrovští a Šípková Růženka, je H. Dřevíkovský. Ovšem režisér inscenace Pražský scénář upravil a připsal do hry postavu Škrholy, jehož i sám ztvárnil. V recenzi deníku Pozor autor upozorňuje na oblibu Škrholovy postavy u dětského publika: „Takové jeho „kakraholte“ a jeho „břinkovice“ vyvolává salvy smíchu, že těžko s ním zápasí v boji o přízeň i sám Kašpárek.(...)Podle sobotního úspěchu troufám si říci, že pohádka bez Škrholy na olomouckém jevišti nebyla by ani pohádkou.“³⁰⁷ V roli Kašpárka opětovně účinkovala herečka Pražská, čarodějnicí hrála Renetová, vůdce lupičů Vladimír Nechyba. V dalších úlohách vystupovali: Dvorná, Schöffferová, Jan Dvorný, Princ a další.³⁰⁸

Původně avizovaná lednová pohádka **Kašpárkův boj s čerty** autora Františka Čecha, měla premiéru 5. února 1930. Jak deník Pozor uvádí, jedná se o produkci, v níž je základním principem zapojení diváka do hry, tedy intenzivní kontakt jeviště s hledištěm.³⁰⁹ Aby byla účast dětí na tomto představení co největší, nabízelo divadlo každému návštěvníkovi fotografii Kašpárka s jeho „vlastnoručním podpisem“.³¹⁰ Titul zaznamenal u obecnosti úspěch, a na všeobecnou žádost uspořádal operetní soubor 12. února 1930 reprízu představení.³¹¹

I v následujících dvou letech pořádalo městské divadlo ve spolupráci se Spolkem pro prázdninovou péči produkce pro děti, ovšem repertoár se nedochoval. Z periodik se pouze dozvídáme, že živého Kašpárka ztvárnil v roce 1931 Brož a v roce 1932 se role ujal Hradecký. František Čech o Kašpárkovi z městského divadla píše ve sloupku Loutkářské hlídky:

³⁰⁵ Olomoucký kraj. *Pozor*, 19. 11. 1929, s. 4.

³⁰⁶ Olomoucký kraj. *Pozor*, 11. 1. 1930, s. 5.

³⁰⁷ Olomoucký kraj. *Pozor*, 15. 1. 1930, s. 6.

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 30. 1. 1930, s. 4.

³¹⁰ Olomoucký kraj. *Pozor*, 1. 2. 1930, s. 4.

³¹¹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 11. 2. 1930, s. 5.

„Pojetí Kašpárka p. Hradeckým je hodně odlišné od Kašpárků předchozích. Pan Hradecký snaží se – a to s úspěchem – o naprostý kontakt s hledištěm, proto nezná přestávku mezi jednáním, nezná odpočinku a i při stažené oponě, kdy se představuje scéna, je mezi dětmi – pardon, mezi svými kamarády – jak důsledně oslovuje svoje posluchače, baví se s nimi, zpívá s nimi, dává jim hádanky i nechává přednášet dětmi básničky. Zábavnou formou vychovává své kamarády, kteří mají ho opravdově rádi.“³¹²

Autor článku je však nespokojen s kostýmem postavy, který představitel Kašpárka pojal pravděpodobně až příliš moderně ve snaze se odlišit od vžitě kostýmní uniformity Kašpárků předchozích. Čech ustrojení Hradeckého popisuje jako troubadoura s balónkem.³¹³ Zda si vzal herec loutkářovu výtku k srdci, se však bohužel nepodařilo dohledat.

V pátek 14. října 1932 je v deníku *Pozor* uvedena výzva k sobotní návštěvě olomouckého divadla, kde Kašpárek Hradecký přemůže zlého kouzelníka a vysvobodí zakletou princeznu v pohádce **Kašpárek čarodějem**.³¹⁴ Ještě v roce 1933 jsou v deníku *Našinec* zmínky, bohužel bez dochovaného titulu, o vystoupení živých loutek. „V městském divadle měly dopoledne představení děti. To bylo jáсотu a křiku, hned na to zase zatajený dech, oči jako na stopkách, vlasy se ježily hrůzou, jak to dopadne. Dostalo se dětem i poučení jak mají pohlížet na cizí majetek a jak mají svého bližního – kamaráda nezištně se ujat v bídě, nouzi a nebezpečí.“³¹⁵ V roce 1933 se pravděpodobně uzavřelo šestileté působení živých loutek na scéně městského divadla v Olomouci, neboť v dalších letech již nejsou žádné zprávy o činnosti pro děti.

4. 5. Úřední čtvrt'

V Úřední čtvrti působilo loutkové divadlo již v období rakousko-uherské monarchie. V letech 1918–1939 informují dochované zprávy z novin o existenci hned několika divadel pro děti, nacházejících se v Úřední čtvrti v Olomouci: o loutkovém divadle spolku *Vesmír*, o loutkovém divadle *Vzdělávacího spolku*

---

³¹² Olomoucký kraj. *Pozor*, 9. 10. 1932, s. 4.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ Olomoucký kraj. *Pozor*, 14. 10. 1932, s. 4.

³¹⁵ Olomoucko. *Našinec* 21. 3. 1933, s. 3.

Havlíček a poté o bezejmenném loutkovém divadle inzerovaném v deníku *Pozor* pouze pod názvem ulice Litovelská. Jelikož se nám nepodařilo zjistit žádné bližší informace ani o jednom z výše zmíněných sdružení (vyjma toho, že vzdělávací spolky pod názvem Havlíček obecně vznikaly ve 20. letech 20. století po celém Československu), využíváme v tomto případě metodu hypotézy.

4. 5. 1. Spolek Vesmír

Vesmír, celým názvem Spolek pro pěstění psychických a duševních věcí v Olomouci,³¹⁶ zřejmě vlastnil v Úřední čtvrti budovu, v níž se nacházela i spolková místnost sdružení, kde se konala loutková představení. Kdy však byl loutkářský spolek založen a jaký repertoár zvolil, není známo. O loutkovém divadle ve Vesmíru se dochovaly pouze zmínky v deníku *Pozor* z roku 1923, z něhož se dozvídáme, že loutkáři hráli v neděli ve 3 hodiny odpoledne, a to i v letních měsících.³¹⁷ Při výzkumu v Husově sboru jsme od výše zmiňované organizace našli pozvánku vyzývající členy Církve československé k návštěvě loutkového představení pro dospělé, pořádaného 12. května 1923 spolkem Vesmír, následně na produkci 13. května téhož roku, tentokrát pro děti. Dále je zde uvedeno, že „spolek pořídil značným nákladem nové velké divadlo loutkové s dekoracemi akad. malíře z městského divadla olomouckého. Režie divadla má po ruce všechny moderní divadelní efekty /osvětlovací/ atd. a rovněž po stránce herecké jest prvotřídní“.³¹⁸ Tato pozvánka spolu s výzvou z novin se pro práci stává téměř unikátní, neboť se jedná o jediný nalezený materiál potvrzující existenci loutkového divadla ve Vesmíru, spolku pro pěstění psychických a duševních věcí v Olomouci.

---

³¹⁶ Archiv Husova sboru v Olomouci.

³¹⁷ Olomoucký kraj. *Pozor*, 27. 5. 1923, s. 4.

³¹⁸ Archiv Husova sboru v Olomouci.

4. 5. 2. Vzdělávací spolek Havlíček

Roku 1923 byl na Úřední čtvrti (Litovelská ulice) založen Vojtěškou Baldessari-Plumlovskou loutkářský kroužek. Jako jeden z mála loutkových souborů vlastnil loutkářský sál a v něm stálé nerozebíratelné jeviště, dále kolekci marionet a dokonce i maňásků.³¹⁹ Roku 1923 sehrál soubor zahajovací představení **Zlaté srdce**, sepsané a nově nastudované Plumlovskou. Ovšem detailnější repertoár souboru z roku 1923 se nám nepodařilo dohledat.

Další informace pochází z roku 1924, kdy deník *Pozor* inzeruje loutkové představení kroužku v Úřední čtvrti, který sehraje slavnostní představení **Divotvorný meč** k 70. narozeninám „nejlepší spisovatelky českých divadelních her“³²⁰, Vojtěšky Baldessari Plumlovské. Činnost spolku pokračovala i v následujících letech, kdy kromě produkcí pro děti pořádal také představení pro dospělé, například **Domovina**³²¹ či **Paličova dcera**³²². V roce 1929 však hrozila likvidace divadla, neboť došlo k poškození vybavení. „Zlý zub času hlodal na inventáři divadla tak důkladně, že budoucnost divadla vypadala velmi šedě.“³²³ Jelikož soubor hrál při nejnižším možném vstupném, aby mohly chodit na pohádky i děti z chudších rodin, neměl žádné finanční rezervy. Ovšem díky peněžním darům olomouckých obyvatel se podařilo podnik zachránit.³²⁴

Avizování her loutkářského spolku Vojtěšky Baldessari Plumlovské probíhalo v deníku *Pozor* dvojitým způsobem. V prvním případě jej inzeroval pouze jako: loutkové divadlo v Úřední čtvrti Litovelská č. 7 „sehraje živými loutkami 11. března veselohru ‚Kašpárkovy čertoviny‘ o 3 jednáních“.³²⁵ V jiném případě redakce deníku uváděla: „Vzdělávací spolek Havlíček V Olomouci, Litovelská 7, sehraje v neděli 18. března s živými loutkami rozmarnou pohádku ve třech jednáních ‚Kuba Všeckosněd‘ od Boh. Schweigstilla.“³²⁶ Tento příklad potvrdil tezi, že loutkářský kroužek Vojtěšky Baldessari-Plumlovské a loutkový soubor Vzdělávacího spolku Havlíček je jedna a táž organizace.

³¹⁹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 8. 12. 1929, s. 4.

³²⁰ Olomoucký kraj. *Pozor*, 13. 4. 1924, s. 5.

³²¹ Olomoucký kraj. *Pozor*, 28. 10. 1927, s. 4.

³²² Olomoucký kraj. *Pozor*, 10. 11. 1927, s. 5.

³²³ Olomoucký kraj. *Pozor*, 8. 12. 1929, s. 5.

³²⁴ Tamtéž.

³²⁵ Společenský život. *Pozor*, 10. 3. 1934 s. 4.

³²⁶ Společenský život. *Pozor* 17. 3. 1934, s. 4.

V roce 1934 zemřela patronka loutkového divadla v Úřední čtvrti, Vojtěška Baldessari-Plumlovská. Soubor pro režisérku a dramatičku v jedné osobě uspořádal představení **Honza pán**, k němuž dříve sama autorka napsala scénář. Spolek fungoval i po smrti Plumlovské. Do svého repertoáru zařazoval vlastenecké hry – **Do Prahy za prezidentem** (premiéra 28. října 1934)³²⁷ či umělé pohádky – **Neohrožený Mikeš** (premiéra 23. listopadu 1934)³²⁸ a další. Představení byla pořádána od roku 1932 do roku 1938 zcela pravidelně (až na několik výjimek) každou neděli v měsíci ve tři hodiny odpoledne.

---

³²⁷ Společenský život. *Pozor*, 3. 11. 1934, s. 4.

³²⁸ Společenský život. *Pozor*, 24. 11. 1934, s. 5.

5. Školní loutkové divadlo

5. 1. Obecné školy

Loutkové divadlo při obecných školách bylo součástí školního inventáře a sloužilo coby výchovný prostředek pro žactvo. Většinou jej pořizovaly Národní jednoty ve formě sponzorského daru, z vlastních nákladů sama obecná škola nebo bylo výrobkem malých studentů. Právě tak i loutkové divadlo bystrovanského osmiletého národního ústavu. Divadlo vzniklo roku 1924 jako produkt žáků a hrálo se s loutkami 10–20 cm vysokými.³²⁹ Podrobnější informace se o loutkové činnosti dvoutřídní smíšené školy v Bystrovanech nepodařilo dohledat, neboť se ztratila kronika, psaná od roku 1901 (založení školy) do období protektorátu.

Téměř žádné zprávy nemáme ani o obecné smíšené škole v Břuchotíně, jelikož se ani zde nedochovala kronika z období první republiky. Jediné informace o tamějším loutkovém souboru jsou z roku 1920, kdy divadlo vzniklo. Ovšem v tomto případě se jedná o pomůcku při vyučování, tudíž není na místě hovořit o „vzniku“ divadla, ale spíše o roce jeho zakoupení. Vzhledem k výšce loutek, se kterými byla představení provozována, 25 cm,³³⁰ usuzujeme, že břuchotínská jednotřídní škola pořídila pro potřeby žactva Alšovo rodinné divadlo.

V dalších podkapitolách se budeme zabývat obecnými školami v Neředíně, Nové Ulici, Povelu a Učitelským ústavem v Komeniu podrobněji, neboť zde byly prameny zachovalejší, než u národních škol Bystrovany a Břuchotín.

5. 1. 1. Neředín

Česká obecná škola smíšená v Olomouci vznikla z dosavadní německé obecné školy. Vyučování v českém jazyce bylo zahájeno 19. ledna 1919, řídicím učitelem Albínem Neužilem, pracujícím v čele školy až do roku 1939.³³¹ Právě Albín Neužil se stal vzorným pisatelem školní kroniky a zároveň kulturně činným pracovníkem na ústavě. Organizoval kurzy esperantštiny, publikoval odborné články o hudbě, cestoval po evropských městech, o nichž poté pořádal ve škole „přednášky

---

³²⁹ VESELÝ, Jindřich, cit. 5, s. 146.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ Fond *Národní škola Olomouc-Neředín*. SOKA, Olomouc, kronika 1. 1918–1955, č. M5–159.

se světelnými obrazy.³³² Pořádal dětské besídky a vánoční nadílky pro žactvo a v neposlední řadě také loutková představení.

Prvotní produkci 13. dubna 1919, díky níž mohla neředínská obecná škola zakoupit vlastní loutkové divadlo, uspořádali profesori olomoucké reálky a gymnázia: „Hrána pohádka Dlouhý, Široký a Bystrozraký. Vstupné 40-60h. Výtěžek 63,08 K, z něhož pořízeno jeviště pro vlastní loutkové divadlo.“³³³ Jaká scéna byla zakoupena, však v kronice nestojí, dochována zůstala pouze výška loutek, 20 cm³³⁴ a údajný rok pořízení divadla. Zde se ale zprávy rozcházejí. Dle článku Jindřicha Veselého Loutkářství na Olomoucku se představení loutkového divadla v obecné škole v Neředíně hrála až od roku 1920, ovšem v kronice poznamenal řídící Neužil do výkazu ze školního roku 1918–1919: „Správce školy pořídil během krátké doby loutkové divadlo, na němž pracoval neúnavně s členy své rodiny.“³³⁵ Je známo i další odehrané představení, s největší pravděpodobností již na novém jevišti obecné školy v Neředíně: „3. VI. 1919 uspořádala spr. šk. loutkové představení s vložkami národ. písní. Účinkovaly chovanky II. roč. ústavu ku vzd. učitelek v Řepčíně. Sehrány pohádky: Sněhurka a Honza pán. Čistý výnos 142,38 K.“³³⁶ S největší pravděpodobností došlo v článku Jindřicha Veselého k drobné chybě.

V témže roce 1919 se konala v národním ústavě v Neředíně ještě jedna, dosti význačná akce pro žáky, jejíž hlavní aktérkou byl host Vojtěška Baldessari Plumlovská, která 3. června recitovala žákům pohádky.³³⁷ Pravděpodobně díky své spolupráci s Národní jednotou navštěvovala spisovatelka olomoucké obecné školy či jiná loutková divadla (např. sokolské loutkové divadlo), a jednotlivých představení se účastnila nejen jako autorka, ale také jako herečka.

Ve školním roce 1919–1920 se uskutečnilo loutkové představení hned 28. října 1919 v rámci školní slavnosti – Oslava státního převratu. Účinkoval učitelský sbor obecné školy v Neředíně a na programu byly dvě hry: **28. X. 1918** a národní pověst **Královka**.³³⁸ Autory těchto kusů se nám nepodařilo dohledat, je pravděpodobné, že si je učitelský sbor sám k této příležitosti napsal a poté zrealizoval.

---

³³² Tamtéž.

³³³ Tamtéž.

³³⁴ VESELÝ, Jindřich, cit. 5, s. 146.

³³⁵ Fond *Národní škola Olomouc-Neředín*, cit. 331.

³³⁶ Tamtéž.

³³⁷ Tamtéž.

³³⁸ Tamtéž.

Další produkci neředínského loutkového divadla uspořádali vyučující 8. prosince 1919 jako bezplatné představení pro děti. Hráli pohádky **Kašpárek není rek** a **Kašpárek v Kocourkově**. Poté následuje dvouměsíční přestávka a o loutkovém divadle jsou poznámky až z 2. února, kdy byla odehrána pohádka **Nácek na vandru** (premiéra 2. 2. 1920), **Kašpárek kuchařem** a **Čaroděj Černobýl** (premiéra 22. 2. 1920). Do konce školního roku již není o žádné loutkářské činnosti záznam.

Dne 13. listopadu. 1920 opět proběhla školní slavnost s přednáškou, výstavou žákovských prací a s loutkovým divadlem **Zlatý kolovrat**. Dle poznámek řídícího Neužila byla slavnost velmi zdařilá a čistý výnos činil 212, 58 korun. O týden později, 20. listopadu 1920, se konala další školní slavnost. „Místo výletu, který pro nepříznivé počasí nedal se uspořádati: vystoupení dětí mateř. školy. Národní tance provedly žákyně z obec. školy. Loutkové představení „Král Brkoslav“ se hráli učitelé. Čistý výnos 75. K. Všechny děti byly bohatě pohoštěny chlebem s máslem, uzenkami a houskami, různým pečivem a malinovou šťávou. Na toto přispěli odbočka Sokola v Neředíně 112 K, děl. spol. organ. soc. dom. 100K.“³³⁹ Z čehož je patrné, jak se veškeré národní organizace zasazovaly o rozvoj omladiny s důrazem na pěstování české kultury a českého jazyka.

Další produkci mohly děti spatřit až při poslední slavnosti k příležitosti konce školního roku, kde recitovali a zpívali žáci obecné školy a vyučující odehráli loutkové divadlo. „Po slavnosti byly všechny děti bohatě počastovány: uzenkami, sodovkami, pečivem a cukrovinkami zásluhou štědrých dárců.“³⁴⁰ Bohužel zde chybí uvedení názvu odehrané pohádky.

Dále chybí jakékoliv zmínky o loutkové činnosti. Až 22. listopadu, ve školním roce 1925–1926, uvedl soubor hru **Kašpárkovy čertoviny**, s výtěžkem 64,90 korun. Měsíce únor a březen byly v roce 1926 pro loutkové divadlo v neředínské obecné škole ve znamení rozkvětu. Od 8. února pořádal učitelský sbor loutkové produkce každý týden až do 21. března. Účast na představeních těchto dvou měsíců by se dala přirovnat ke křivce sinusoidy. Zpočátku nebyl zájem publika nikterak velký, postupem času se na marionetové divadlo dostavovalo více diváků a ke konci měsíce března opět účast ochabla, což ale pedagogy neodradilo a v čilé činnosti pokračovali i v měsíci dubnu a počátkem května. Uvedli tituly **Kašpárek**

---

³³⁹ Tamtéž.

³⁴⁰ Tamtéž.

krajánkem (premiéra 19. dubna 1926), **Loupežníci na Čechohradě** (premiéra 26. dubna 1926) a **Na stříbrné pavučině** (premiéra 4. května 1926).³⁴¹ Zde aktivní práce učitelského sboru končí a další pohádku **Proti draku**, odehráli až 27. října 1926.³⁴²

Z kroniky je patrné, že loutkářská činnost se na několik let odmlčela. Zmínky o loutkových produkcích jsou, nikoliv však v režii neředitelského učitelského sboru. Žáci např. 29. února navštěvují loutkové představení **Ponocný a strašidlo** či **Budulínka bolí zoubek**, ovšem pohádky jsou odehrány M. Kopeckým,³⁴³ pravděpodobně některým z potomků slavného lidového loutkáře Matěje Kopeckého. Dne 24. září roku 1932 žactvo navštěvuje představení **Kašpárek na cestách**, které si pro ně připravili kočovní loutkáři.³⁴⁴

Teprve 9. března 1935 řídící Neužil píše, že byla pro žáky uspořádána produkce **Oldřich a Božena**.³⁴⁵ Další divadelní výstupy se odehrávají s odstupem několika měsíců, **Budulínka bolí zoubek** (premiéra 8. února 1936) a **Čarodějka Špindimůra, Kašpárek na tureckém pomezí** (premiéra 12. prosince 1936).³⁴⁶ Poslední zprávou je návštěva loutkového představení **Bacilínek** v roce 1938, ovšem pořádaného Kašpárkovou říší.³⁴⁷

S odchodem řídícího Albína Neužila v roce 1939 na odpočinek a vznikem Protektorátu Čechy a Morava, umlká docela i loutkářská činnost v obecné škole v Neředíně.

5. 1. 2. Nová Ulice

Česká obecná škola v Nové Ulici byla založena zásluhou zdejšího odboru Národní jednoty již roku 1903. V roce 1919, po připojení obce k Velké Olomouci byla škola přestěhována do Dvořákovy ulice a v této době ji navštěvovalo kolem 300 žáků.³⁴⁸ Školní kroniku psalo několik vyučujících, poznámky proto nejsou ucelené, postrádají řád, někde chybí zaznamenání i několika školních let. Dle článku Jindřicha

---

³⁴¹ Tamtéž.

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ Tamtéž.

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ Tamtéž.

³⁴⁸ Fond *Národní škola Olomouc-Nová Ulice*. SOKA, Olomouc, kronika 1. 1903–1940, č. 5–75.

Veselého Loutkářství na Olomoucku bylo divadlo založeno roku 1920 a hrálo se s loutkami 16 cm vysokými.³⁴⁹

Ovšem v kronice pocházejí první zmínky o divadle až z roku 1926: „4. března pohádka Kašpárek na výletě.“³⁵⁰ Není však zcela zřejmé, zda se jedná o loutkové divadlo či o činoherní představení žáků pro rodiče atp. Ani nelze z takto krátké zkratky vyčíst, jestli se představení odehrávalo v prostorách školy či nikoliv. Následuje několik let, kdy se v kronice nevyskytuje jediná informace o loutkářské činnosti národního ústavu, až na zprávu: „6. března 1934 pořádáno loutkové divadélko ‚Dlouhý, Široký a Bystrozraký‘ za vedení učitelů a rodičov. sdružení.“³⁵¹ Tento zápis potvrdil existenci loutkového divadla při obecné škole v Nové ulici, ovšem, zda-li se hrála další představení, jaký byl výběr repertoáru či s jakými loutkami byly produkce předváděny, zůstává neprobádáno. S přibývajícím lety se stává nesnadnější chybějící materiál z období první republiky nalézt a do školní kroniky o loutkovém divadle doplnit.

5. 1. 3. Povel

Vyučování obecné školy v Povelu, o jejíž založení se přičinila taktéž Národní jednota, bylo zahájeno roku 1919 v pronajatých místnostech německé mateřské školky. Značně narůstající počet žáků vedl ke stavbě nové školní budovy, v níž začalo vyučování v roce 1927. Právě tímto rokem se datuje pořízení povelského loutkového divadla. Rok zřízení loutkové scény se shoduje v článku Jindřicha Veselého Loutkářství na Olomoucku s datem ve školní kronice: „27. 11. 1927 Zasluhou odboru Národní Jednoty dostalo se škole kompletního loutkového divadla. V zimní době byla pořádána loutková divadelní představení, jež došla veliké obliby. Teprve s příchodem jara přestala býti pořádána.“³⁵² Velikost loutek činila 25 centimetrů,³⁵³ z čehož je možné usuzovat, že i tento národní ústav byl vybaven Alšovým rodinným divadlem. Jak dlouho či jak často divadla využívali, nebylo možné dopátrat, neboť zmínka o pohádkových produkcích pro děti končí v kronice větou z let 1928–1929: „Ani Kašpárek nezaháel a v četných hrách obveseloval malé

³⁴⁹ VESELÝ, Jindřich, cit. 5, s. 146.

³⁵⁰ Fond *Národní škola Olomouc-Nová Ulice*, cit. 348.

³⁵¹ Tamtéž.

³⁵² Fond *Základní devítiletá škola Olomouc, Povel, Holečkova ul.* SOKA, kronika 1., č. M5-76.

³⁵³ VESELÝ, Jindřich, cit. 5, s. 146.

i velké.³⁵⁴ Bohužel v případě povelské školy nemáme jedinou zprávu o repertoáru a hercích. Je nutné se taktéž spokojit pouze s důkazem ze školní kroniky, že loutkové divadlo při obecné škole v Povelu existovalo a těšilo žactvo svými představeními.

5. 2. Učitel'ský ústav v Komeniu

Loutkářská činnost na učitel'ském ústavu v Komeniu v Olomouci byla zahájena roku 1923 Edmundem Žižkou, místním profesorem, v jehož soukromém vlastnictví se loutkové divadlo nacházelo. Představení se hrála zejména pro cvičnou školu při ústavu: „Divadlo bylo tehdy v počátcích a časem usilovnou prací, které jsem věnoval veškeren svůj volný čas, jsem vybudoval z těchto počátků divadlo krásně vybavené. Mou pomocnicí byla má žena, která zhotovovala potřebné kostymy pro loutky.“³⁵⁵

Vybavení divadla bylo na malou scénu poměrně rozsáhlé. Čítalo 39 loutek, 7 rezervních hlav, 20 zvířat, ovšem loutek atypických na svoji dobu: pětihlavého draka se svítícíma očima a tlamou, jednoho jednohlavého draka, jelena, kozu, kachnu s rozpjatými křídly, hada, psa, kočku, dvě ovce, veverku, žábu, dva havrany, ptáčka, zajíce, králíka, medvěda a dva raky. Dekorace byly malované a částečně i plastické, např. jedle, bříza, dub, lípa a suchá vrba, doplňující svojí trojrozměrností plošné kulisy. Dále se zde nacházel vnitřek prosté světničky s plastickými dveřmi a oknem, na nichž stály květiny v květináčích a zdi, zdobené obrázky svatých pod trámovým stropem. Inventář rekvizit byl neméně bohatý. Obsahoval zlaté čelenky, zářící brilianty, královské koruny, meče, obrazy, lampy, starodávný krb, křesla, zlatý kolovrat, dřevěný kolovrat, ozdobné štíty a kopí, řezanou a malovanou postel s nebesy, plastickou perníkovou chaloupku, kurník, pec, zvonici na skále, románský kostel (vysoký 150 cm), ozdobnou lodici pro obra Bezdušáka, sporák s pecí pro líného Honzu.³⁵⁶ „Pro Vodníkovu říši byla vytvořena kolébka malého vodníčka ve tvaru škeble, zavěšená na malé „hejčadlo“³⁵⁷. Pro „Kašpárka na vandru“ jest zde pěkná výprava orientálského paláce s výhledem na mešitu s minaretem.“³⁵⁸

---

³⁵⁴ Fond Základní devítiletá škola Olomouc, Povel, Holečkova ul., cit. 352.

³⁵⁵ ŽIŽKA, Edmund. Z Olomouce. *Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 17, 1930-1931, č. 7, s. 172.

³⁵⁶ Tamtéž.

³⁵⁷ Hejčadlo je závěsná houpačka.

³⁵⁸ ŽIŽKA, Edmund, cit. 355, s. 173.

Právě **Kašpárek na vandru** je jediným dochovaným titulem loutkového divadla při učitelském ústavu v Komeniu. Žižka se svým souborem nastudoval hru k příležitosti studentských Olomouckých slavností 22. září 1929. Výtěžek z produkce putoval na výstavbu studentského internátu.³⁵⁹

Loutkové divadlo při učitelském ústavu v Komeniu hrálo ve středu jednou za čtrnáct dní. Každou nacvičenou hru opakovalo přibližně třikrát. V loutkovém souboru účinkovali žáci ústavu, kteří byli rozděleni na dvě skupiny, hereckou a hudební. Sami si skládali proslovy k jednotlivým loutkovým hrám a také hudbu pro živý orchestr, který účinkoval před představeními, při samotném představení a při přestávkách.³⁶⁰ Při této práci nescházel ani vyučujícímu, ani studentům smysl pro humor a nadšení. Jak sám Žižka ve své stati píše: „Byla to někdy skvostná podívaná s jakou vervou kandidáti hráli. Zvláště zajímavá podívaná byla na kandidáta, který hrál na basu a při tom statečně ukusoval z krajíce, který měl s sebou k obědu. Tak jsme se těšili všichni: já, kandidáti a děti.“³⁶¹

Roku 1926 byl Žižka přeložen na reálku a loutkové divadlo se přestěhovalo spolu s ním. Ovšem zde o loutky zájem nebyl. V září roku 1929 se loutkové divadlo na žádost učitelského ústavu znovu přesunulo do Komenia a pokusilo se navázat na svoji předchozí činnost. „Šlo to jakž takž dokud tam byli kandidáti, kteří se mnou hrávali. Ti odešli a letos nastal úplný nezájem. Pokoušel jsem se všemožně o nápravu, žádal kolegy o podporu v povzbuzování žáků, psal jsem články do výroční zprávy. Nic naplat. Nezbylo, než rozhodnouti se pro to, na co jsem dříve nikdy nepomyslel- divadlo prodati.“³⁶²

Loutkové divadlo při učitelském ústavu v Komeniu fungovalo od roku 1923 do roku 1926 pravidelně a od roku 1926 do roku 1929 pouze sporadicky. Z repertoáru se dochoval pouze jediný, výše jmenovaný titul.

---

³⁵⁹ Společenský život. *Pozor* 22. 9. 1929, s. 5.

³⁶⁰ Tamtéž.

³⁶¹ Tamtéž.

³⁶² Tamtéž.

6. Dramaturgie loutkářských ochotnických spolků

V úvodu zmiňme, že na dramaturgii loutkových divadel v období první republiky primárně určených dětem je třeba pohlížet poněkud odlišně než na tvorbu pro dospělé obecnost. Většina soudobého repertoáru pro dětského diváka má jednoduchou dějovou linii, vyhýbá se tématům politicko-sociální situaci, kritice systému a jiným. Loutkářští autoři především rozvíjejí obecný základ osobnosti dítěte, snaží se mu vštěpovat určité etické a estetické hodnoty, probouzí v něm cit pro umění a v neposlední řadě jej baví. Jak již bylo v této práci několikrát zmíněno, hlavní roli v loutkových produkcích téměř všech prvorepublikových divadel hraje Kašpárek. Proto se stalo téměř nevyhnutelným zařadit do podkapitoly oddílu stručný rozbor jeho postavy, vzhledu i osobnosti. Poté hrdinu loutkového divadla uvedeme do kontextu prací stěžejních olomouckých dramatiků Františka Čecha a Vojtěšky Baldessari-Plumlovské.

6. 1. Obecné charakteristické prvky

Druhá polovina 19. století znamenala pro loutkové divadlo další vývojovou etapu. Produkce kočovných marionetářů ustupovaly nově se formujícímu ochotnickému loutkářství, jemuž se začalo věnovat velké množství vzdělaných lidí. Poprvé v českém kontextu začalo být loutkářství chápáno nikoliv jako primitivní zábava, ale jako umělecký fenomén. Většina inteligence se v raném období své tvorby pro loutky nevyhýbá hodnocení práce lidových marionetářů, na něž pohlížejí s odstupem a lehkým opovržením. Parodují a ironizují původní loutkové hry jako cosi přežitého a patetického. Kupříkladu uveďme jednoho z nejznámějších humoristů Aloise Gallata a loutkové drama **Šnofonius a Mordulina, aneb kam vede tvrdošijnost lstivé fraucimory**, což je volně pojatá parodie na Gozziho hru Turandot,³⁶³ hojně se vyskytující na kočovných loutkových jevištích. Již v onom ironickém pohledu na staré loutkářství lze sledovat potřebu určité distance od

---

³⁶³ BEZDĚK, Zdeněk, cit. 13, s. 33.

klasického repertoáru lidových marionetářů, která později kulminovala ve tvorbu pro zcela nové obecnstvo loutkového divadla, pro děti.³⁶⁴

Od roku 1860 byla zavedena povinná školní docházka a do popředí zájmu široké veřejnosti se dostalo dítě. Pedagogové si při výchovné činnosti v ústavech vzali ku pomoci loutkové divadlo a vytvářeli nový loutkářský repertoár. Začaly vycházet loutkové edice České loutkové divadlo a Vyzkoušené hry pro Alšovy loutky. Ve dvacátých a třicátých letech 20. století Knihovna s českými loutkami, Kašpárkova knihovnička a další.³⁶⁵ Knihnice obsahovaly loutkové hry soudobých autorů s aktuálními dramaturgickými tendencemi.

V raném období ochotnického loutkářství soubory nejčastěji uváděly hry s jednoduchým dějem a zcela jasně vymezeným poselstvím – mravním poučením, které je demonstrováno na příběhu ze života omladiny, v němž se chybující dítě napraví prostřednictvím vzorných dětí či dospělých. Například ve hře Ladislava Fialy – **Věrný kamarád**.³⁶⁶ Mravoučnými tendencemi se snahou poučit děti a rodiče o tom, jak se vyhýbat nemocem, oplývaly i zdravotnické hry Karla Drimla – **Bacilínek** či **Doktor Vitamín**.³⁶⁷

Dále se objevují tituly s náboženskou tematikou. Autoři ve svých hrách užívají odkazy na boží přikázání, vzdávání díky pánubohu, objevuje se také kolektivní modlitba. Příbuznými jsou i dramata s vánoční, často se sentimentální tematikou, jejichž nejvýraznější autorkou je Ludmila Tesařová (1857–1936), ředitelka mateřské školy. Z jejích dramát uveďme **Štědrý den**, či **Sirotkův Štědrý den**,³⁶⁸ kde najdeme obsaženy všechny prvky loutkové hry sentimentální, náboženské a vánoční:

Babička: Jestlipak nezapomínáš, Emilko, modlit se za maminku a za tatínka?

Emilka: Modlím se za ně každý večer, babičko. Na Štědrý den koupím svíčky tatínkovi a mamince na hrob – budu jich mít hodně, babičko? Vidíte, na Štědrý den půjdeme spolu na hřbitov?

---

³⁶⁴ Dramaturgická linie kočovných marionetářů neměla žádnou vazbu na dětské publikum, většinou uváděli frašky, loupeživé a historické hry, určené pro dospělé obecnstvo.

³⁶⁵ BEZDĚK, cit. 13, s. 40.

³⁶⁶ Tamtéž.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 67.

³⁶⁸ Tamtéž, s. 34.

Babička: Půjdeme, miláčku. Vloni byla ještě maminka s námi u tatínkova hrobu, pamatuješ se na to? Letos o Štědrý den budeme tu samy, má drahá holčičko, budeme tu samy!³⁶⁹

Zejména v období první republiky (dříve již u lidových loutkářů) byl na tvorbu pro loutky patrný vliv velkého divadla. Někteří dramatikové se uchylovali k adaptacím činoherních titulů pro loutkové jeviště. Jednalo se především o přepracování her Josefa Kajetána Tyla, Václava Klimenta Klicpery nebo Williama Shakespeara. Nejvýznamnějšími adaptátory byli Alois Rada – **Jiříkovo vidění**, Jaroslav Bartoš – **Jan za chrta dán** a Bedřich Beneš Buchlovan – **Macbeth**.³⁷⁰ Soudobými činoherními autory se nechal ovlivnit i Václav Sojka, nalézající inspiraci v dramatu Karla Čapka **R. U. R.** Sojka pak svoji loutkovou hru pojmenoval **M. O. M.** (Moudrého oživování mrtvých).³⁷¹ Po vzoru činoherního divadla Voskovce a Wericha vznikla také avantgardní dvojice loutek Spejbla a Hurvínka, vystupující v revuálních a kabaretních číslech.

Často byly v tisku doporučovány loutkovým divadlům tituly, které měli principálové zařadit do svého repertoáru při příležitosti národních svátků. Například hry sepsané Eugenem Stoklasem k oslavám 28. října – **Král Ječmínek, Kašpárek na čarovném ostrově**, k oslavám svátku práce – **Kašpárek se učí čarovat, Malířovo štěstí** či k uctění památky zesnulých – **Smrt kmotříčka**.³⁷² Dalším výjimečným výročím byly narozeniny prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, na jehož počest sepsal František Zeman hru **Do Prahy za prezidentem**, taktéž figurující v doporučeném programu loutkových divadel.

Vedle vlasteneckých her se v loutkářské literatuře vyskytovala dramata s ideologickými cíli. Nejvíce se prosadila sokolská tematika a s ní autor Richard Russ a jeho pohádka **O smutné princezně a čarovném ptáku**. Zdeněk Bezděk o titulu poznamenal: „Hra nejpřesvědčivěji dokládá uměleckou pokleslost a myšlenkovou naivitu této v podstatě jen propagandistické literatury. Kašpárek zde pronáší obšírné ideové proslovy a smutnou princeznu vyléčí tím, že jí letadlem

---

³⁶⁹ TESAŘOVÁ, Ludmila. *Sirotkův štědrý den*. Praha: Rudolf Storch: Loutkové divadlo pro školu i dům, 1905, s. 9.

³⁷⁰ Tamtéž, s. 45.

³⁷¹ ČECH, František. Vlivy velkého divadla. *Pozor*, 18. 12. 1927, s. 5.

³⁷² Archiv Kašpárkovy říše, reklama na hry Eugena Stoklasy.

přiveze statného sokola Jíru.³⁷³ Jak vidno, sokolská loutková dramatika v sobě nenesla žádné umělecké kvality.

Ovšem nejprogresivnějším žánrem, ovlivňujícím ochotnické loutkářství napříč celým jeho vývojem, se stala pohádka. V počátcích loutkářské literatury druhé poloviny 19. století šlo o dramatizaci lidových pohádek nebo o kompilace tradičních pohádkových motivů, jako tomu je u Vladimíra Havlíka – **Červená Karkulka**, **Perníková chaloupka**, nebo u Aloise Rady v díle **Čaroděj Halibuk** či **Čertův švagříček**.³⁷⁴ Ovšem již ve druhém desetiletí 20. století se lidová pohádka transformovala v pohádku umělou. Jedná se o hru s klasickými kouzelnými postavami (čaroděj, čarodějnice, čert, vodník, král, princezna, drak a jinými), které jsou spolu s figurami z realistického venkovského prostředí (sedlák, chalupník, rychtář, krejčí, ponocný, později Škrhola a Pivoňka) nositeli veseloherního příběhu koncipovaného nezávisle na tradičních pohádkových syžetech. Ústřední postavou umělé pohádky je Kašpárek.³⁷⁵ Tvůrců tohoto žánru je zejména v období první republiky značné množství. Pro příklad uveďme několik dramát a jmen nejhranějších autorů: Bohumil Schweigstill – **Kašpárek loupežníkem**, Jaroslav Průcha – **Kašpárek vždy ví si rady**, František Čech – **Kašpárek filmaří**.

6. 2. Postava Kašpárka

Naše země čerpala, co se týče loutkového divadla, inspiraci zejména ze zahraničí. Čeští loutkáři převzali z Orientu marionety, z Německa si do svého repertoáru osvojili prvky neiluzivního divadla a v neposlední řadě zavedli typ komické postavy Kašpárkovy, která je v obměněné formě součástí divadelní kultury každého národa. Za praděda všech Kašpárků je považován indický Vidušaka, trpaslík s hrbem, jedlík a pijan. V každé zemi si jej upravili dle svého prostředí, naturelu a cítění. Například francouzský Polichinelle se vyvinul v inteligentního moralistu sršícího sarkasmem, ruský Petruška zůstal obhroublým mužíkem a analfabetem.³⁷⁶ Dle Jindřicha Veselého si o českém Kašpárkovi můžeme nejlepší představu učinit

---

³⁷³ BEZDĚK, cit. 13, s. 74.

³⁷⁴ Tamtéž, s. 61 a 35.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 49.

³⁷⁶ VESELÝ, Jindřich. Od pravlasti loutek k českému loutkářství. In SOKOL, František (ed.). *Svět loutkového divadla*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1987, s. 16.

z Komedii a her vydaných se jménem Matěje Kopeckého.³⁷⁷ Právě v tomto souboru dramát se již snad poprvé používá počestlé pojmenování postavy – Kašpárek, ovšem původně jej loutkoherci zvali Pimprle, nebo též názvem pocházejícím z německého prostředí Kasperl, Kasperle, podle komika vídeňské burlesky, hrajícího ustálený typ sluhy se jménem Kasperl.³⁷⁸

Za prvního českého Kašpárka budeme považovat toho, jenž vystupuje v Komediiích a hrách Matěje Kopeckého. K jeho podrobnější analýze využijeme studii Jana Malíka – Tradiční loutkový Kašpárek – legenda a skutečnost.

Původní postava Kašpárka je příslušníkem nižších vrstev, většinou má úlohu sluhy či lokaje a jeho charakter není nikterak sympatický. Nestřídmě jí a pije, postrádá skromnost, lenoší a nechce pracovat, ale za odměnu nebo za úplatek udělá vše, co se mu řekne, neboť má rád peníze:

Maršálek: Kašpárku, vrat' se, dostaneš tři dukáty.

Kašpárek: To k vám také nepůjdu.

Maršálek: Kašpárku, dostaneš deset dukátů.

Kašpárek (počítá): Jeden dukát a dva dukáty, tři dukáty a deset dukátů – to se přece vrátím. Tak sázet peníze na dřevo.³⁷⁹

V řadě her vystupuje Kašpárek jako postava zcela záporná se zločineckými sklony. „Je to sobecký ukrutník (raduje se z požáru města; radí vyříznout psu jazyk) bezcharakterní podlec, úplatkář, travič a okradač mrtvol (chce svou mrtvou paní v márnici okrást o prsteny).“³⁸⁰ Jako sluha myslí nejvíce na vlastní blaho a v případě nutnosti raději obětuje svého důvěřivého pána. „Musí-li z nás dvou jeden umřít, ať umře pán.“³⁸¹ Kašpárek také často slouží u šlechtice, o jehož negativních vlastnostech ví, jako v případě dramatu **Krásná Dišperanda, nádherná dcera, aneb**

---

³⁷⁷ Matěj Kopecký však nebyl autorem této sbírky, ani her v ní obsažených. Jedná se povětšinou o sebrané texty česko-německých kočovných loutkářů, které si rodina Kopeckých pouze upravila tak, aby korespondovaly s českým prostředím. Roku 1862 je pro tisk upravili Eduard Just a Heřman Přerhof spolu s nakladatelem Jos. R. Vilímkem a v roce 1929 obnovil soubor Jindřich Veselý. Tamtéž, s. 17.

³⁷⁸ MALÍK, Jan, cit. 14, s. 265.

³⁷⁹ Falešně obžalovaná hraběnka aneb Král Záhorský, jinak Falešný maršálek. In VESELÝ, Jindřich, cit. 15, s. 333.

³⁸⁰ MALÍK, Jan, cit. 14, s. 266–267.

³⁸¹ Baron podivín, vlastně Kéz bych se byl neoženil. In VESELÝ, Jindřich, cit. 15, s. 64.

potrestaná krása, kdy Kašpárek pasivní i aktivní spoluprací podporuje vraždu rodičů své paní.³⁸²

Dalo by se říci, že první český Kašpárek byl povahovými vlastnostmi jakousi koláží přízemního německého Hanswurst, krutého a bezcharakterního Punche (Anglie), nebo prohnaného a úplatného románského Pulcinelly. Stejně tak od nich přebíral vzhled – tělesnou deformaci, velký orlí nos a v některých případech i vousy. Dále z ciziny přejal i rodinu, kterou představuje jeho žena Kalupinka, v souboru her Matěje Kopeckého vystupující pouze jako Kašpárkova milenka.³⁸³

S loutkovým divadlem určeným dětem bylo nutné transformovat i Kašpárkovu postavu. Z obhroublého „trpaslíka“ se proměnil v malého venkovského kluka (stále si však udržujícího kostým středověkého šaška) vzhledově připomínajícího dítě, čímž se měl co nejvíce přiblížit publiku. V počátcích 20. století však v některých hrách nekorespondovala jeho fyzická stránka s duševním obsahem, neboť někdy Kašpárek, ač považován za dětskou postavu, zcela nedětsky filozofoval a pronášel věty jako zkušený pedagog.³⁸⁴ Postavu moderního Kašpárka výstižně charakterizují slova Jana Malíka: „Dnes je to opravdu dobrý skřítek scény: srdečný švihlík, který neví nic o nordické lsti a bezcharakterním kolaborantství, človíček se zdravým poměrem k životu, samorostle optimistický filozof, hrdina malé postavy ale velké víry a silné vůle.“³⁸⁵ Kašpárek tak svým vývojem dozrál v jednu z nejoblíbenějších loutkových postav, kterou děti obdivují a dospělí se s ní baví.

6. 2. 1. Vojtěška Baldessari-Plumlovská

Vlastním jménem Vojtěška Baldessariová, se narodila 17. dubna 1854 v česko-německé úřednické rodině. Vystudovala učitelský ústav s aprobační pro německé školy. Několik let učila v Rýmařově a Šternberku, od roku 1881 v Kroměříži.³⁸⁶ V témže roce se při sčítání lidu přihlásila k české národnosti. Poté složila zkoušku z českého jazyka a začala vyučovat na kroměřížské české dívčí obecné škole. A právě zde započala její dlouholetá literární a dramatická činnost. Coby pedagožka spatřovala v činoherním a loutkovém divadle výchovný význam.

---

³⁸² MALÍK, Jan, cit. 14, s. 267.

³⁸³ Tamtéž.

³⁸⁴ BEZDĚK, Zdeněk, cit. 13, str. 52.

³⁸⁵ MALÍK, Jan, cit. 14, s. 268.

³⁸⁶ FORST, Vladimír, MERHAUT, cit. Luboš, OPELÍK, Jiří, cit. 19, s. 128.

Dětský repertoár té doby postrádal kvalitu, a proto se Baldessari rozhodla sama nedostatek napravit.³⁸⁷ V roce 1889 vytvořila prvotinu Svatoň a Milena, pod níž se podepsala přízviskem svého rodného města – Plumlovská. Titul byl určen pro dětské herce ochotnického jeviště. I další hry napsala Baldessari přímo pro kroměřížskou ochotnickou činohru: **Honza v zakletém zámku**, **Sůl nad zlato** a další.³⁸⁸

V roce 1905 se Plumlovská začala věnovat dramatičce pro loutkové divadlo. V témže roce zvítězila se svojí alegorickou pohádkou **Ječmínek** v soutěži o nejlepší původní loutkovou hru, kterou vypsali Klub přátel loutkového divadla na Kladně.³⁸⁹ Od penzionování v roce 1906 až do své smrti žila a působila v Olomouci, kde se již cele věnovala činnosti pro loutkové divadlo. V Úřední čtvrti založila roku 1924 loutkový soubor. Deset let byla jeho režisérkou a dramaturgyní.

Pro dětské i loutkové hry Plumlovské je charakteristické prolínání pohádkových a realistických prvků v nestejnorodém poměru. Náměty k nim čerpala autorka z lidových pohádek či pověstí a reálných obrazů z venkovského života. Jelikož Baldessari započala svoji dramatickou tvorbu pro marionety dlouho před modernistickými tendencemi loutkové hry, řadí se k umělcům starší generace, v jejichž díle je patrná sentimentalita a časté moralizování. (Což do jisté míry souvisí s jejím posláním pedagoga coby vychovatele mládeže.) Na počátku tvorby užívá pro dětského diváka snad až příliš vyumělkovaný sloh. „Jazyk je knižní, stylově závislý na literárních konvencích z přelomu 19. a 20. století.“³⁹⁰ Ovšem již ve dvacátých letech dvacátého století je v autorčiných textech patrný posun a snaha se přizpůsobit soudobému stylu.

Po vzniku samostatné Československé republiky Baldessari oslovil žánr alegorické a vlastenecké hry. Její titul **Probuzení** byl jakousi jinotajnou glorifikací československého prezidenta, v dramatu zosobněného dobrým duchem národa Kyrasamem (pozpátku Masarykem). Autorka se zároveň malému divákovi snažila vštípit hodnoty, které si československý stát a československý občan (v tomto případě český Honza) vybojoval rokem 1918:

---

³⁸⁷ Tamtéž.

³⁸⁸ Tamtéž.

³⁸⁹ Databáze českého amatérského divadla. 2005. *Osobnosti: Baldessari-Plumlovská, Vojtěška, LD, Olomouc* [online]. [cit. 25. 3. 2012]. Dostupné z WWW:

<<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=1552>>.

³⁹⁰ BEZDĚK, Zdeněk, cit. 13, s. 33.

Kyrasam: A ty, Honzo, který ses nebál obtížné cesty a vrátil se se svatým vojskem, jež ti jávalo vstříc, ty buď i s jeho pluky strážcem moci, svornosti a síly národa!...Tak jako nyní stojíte s Jiříkem bratrsky pevně k paži, stůjte vždy! Nezapomeňte však nikdy lidu vštěpovati v srdce: Svornost!... Svornost!...Svornost!³⁹¹

Do stejné kategorie spadá i autorčina hra **Štědrý večer**, v níž se vyskytuje množství sentimentálních vánočních a vlasteneckých motivů. Celkově jsou hry Baldessari nedramatické, neboť obsahují statické scény, v nichž postavy vedou dlouhé naučné dialogy. Téměř každý titul je bohatě prostoupen tanci a zpěvy, většinou s nápěvy podle známých lidových melodií, jako ve hře **Obešlík**, kde je nápěv dle písně Na horách sejou hrách.³⁹²

V autorčině pojetí je Kašpárek „kluk a ovšem bezvousý. Mluví vyšším hlasem.“³⁹³ Většinou bývá věrným a přátelským druhem Honzy, jeho rádcem a povzbuzovatelem. Zároveň se v Kašpárkovi mísí prvky humorné figury, často se přefekne, koktá, nebo zakopne. V některých autorčiných pohádkách (například **Honza s Kašpárkem na cestách**) vystupuje jako ustrašený lenoch, který však v závěru dramatu dojde svého napravení. Kašpárek stojí vždy na straně dobra. Záporným postavám se buď vysmívá, prchá před nimi, nebo se je snaží spolu s Honzou zneškodnit. Sám se však do boje nepouští. Na povrch působí jako malý naivní venkovský klouček, z něhož se postupem času vyklube chytrý mravokárce. Právě z Kašpárkových úst nejčastěji zaznívají rady, které by si děti měly z divadla odnést:

Kašpárek: Inu, že prý je křesťanská povinnost kajícího se ujmout, a že prý sám Kristus Pán na kříži i lotrovi odpustil, když litoval hříchu.³⁹⁴

Kašpárek: I to ne, holenu, člověk si musí důvěru a lásku lidí časem zasloužit a ne hned do Macochy skákat!³⁹⁵

---

³⁹¹ BALDESSARI-PLUMLOVSKÁ, Vojtěška. *Probuzení*. Praha: B. Kočí, Loutkové hry uměleckých snah, 1924, s. 27.

³⁹² BALDESSARI-PLUMLOVSKÁ, Vojtěška. *Obešlík*. Brno: Antonín Odehnal, Alešova loutková scéna – loutkářský spolek v Brně, 1920, s. 5.

³⁹³ BALDESSARI-PLUMLOVSKÁ, Vojtěška, cit. 391, s. 3.

³⁹⁴ BALDESSARI-PLUMLOVSKÁ, Vojtěška, cit. 392, s. 25.

³⁹⁵ Tamtéž, s. 27.

Loutkové hry Vojtěšky Baldessari-Plumlovské se snažily vštípit dětem lásku a úctu k rodičům, práci, smysl pro povinnost a poctivost či vlastenectví. Její tituly přesáhly hranice Olomouce a uváděly se na loutkových jevištích po celých Čechách i dlouhou dobu po jejím skonu. Autorka zemřela 31. března 1934.³⁹⁶

6. 2. 2. František Čech – dramatik.

František Čech publikoval od roku 1922 a jeho dramatická tvorba vyvrcholila ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století. Většina her byla primárně určena Loutkovému divadlu Kašpárkova říše v Olomouci-Hejčíně, ovšem jeho tituly uváděly také ostatní (zejména olomoucké) loutkové soubory. Tiskem Čech vydal na osmdesát her a kratších hříček³⁹⁷ a zhruba sedmdesát jich zůstalo pouze v rukopise.³⁹⁸ Autor tvořil především umělé pohádky, kde vystupovala ustálená trojice hrdinů – Kašpárek, Škrhola a Pivoňka. Vztah mezi hrdiny by se dal charakterizovat jako ryze kamarádský. Škrhola v Čechově interpretaci ztrácí charakter dobromyslného upovídaného pantáty a stává se méně bystrým druhem Kašpárka. Ve hře **Kašpárek sluhou u čaroděje** je dokonce Kašpárkovým otcem. Pivoňka pak představuje lehce „natvrdlého“ strážce pořádku v pohádce **Kašpárek filmaří**, nebo také pouze venkovského mládence, vytvářejícího komické situace, jako v titulu **Pivoňka králem**.³⁹⁹

Autor nebere v potaz znaky loutkového dramatu jako uměleckého útvaru, často zařazuje do hry nedramatickou statickou scénu narušující děj, jako v případě kdy si Škrhola s Pivoňkou dávají hádanky, nebo když probíhají dlouhé monology Kostlivce a Čarodějky v pohádce **Kašpárek vždy vítězí**. V Čechových textech se nachází i odbočky od hlavního děje, retrospektivní zdilohavá vyprávění událostí minulých a opakování komických situací. Na druhou stranu je dramatikovou předností dlouholetá loutkářská praxe, neboť ve svých hrách umně uplatňuje loutkový gag – například ve hře **Fištron** Kašpárek oddělí venkovskému mládenci Matějovi hlavu od těla a omylem mu pak nasadí hlavu ženskou.⁴⁰⁰ Dále bere autor v potaz dětského diváka. Když Kašpárek ztratí kamarády, zeptá se dětí, kam zmizeli.

³⁹⁶ FORST, Vladimír, MERHAUT, Luboš, OPELÍK, Jiří, cit. 19, s. 128.

³⁹⁷ Jednoaktovky Františka Čecha vycházely zejména v deníku Pozor.

³⁹⁸ BEZDĚK, Zdeněk, cit. 13, s. 94.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 95.

⁴⁰⁰ Tamtéž.

Někdy zapojuje publikum přímo do jevištní akce, například když Kašpárek prosí publikum, aby jej odvážalo od stromu v pohádce **Kašpárkův boj s čerty**.⁴⁰¹

Kašpárek: On mě chce sebrat a odnést do pekla. Děti, pravda, že to nedovolíte. Přece máte Kašpárka rády a nedáte mu ublížit.(...)Nebojte se jít za mnou.(...)Kdo mě odváže, ten dostane ode mne na památku obrázek a krabičku bonbonů.⁴⁰²

Pojetí Kašpárkovy postavy koresponduje u Čecha s dalšími soudobými autory, jakými byli například Bohumil Schweigstill – nebo Jaroslav Průcha. Komický hrdina vystupuje jako malý venkovský mladík, „šelma – kluk – mluví vyšším mužským hlasem“⁴⁰³, je enormně statečný, bystrý a vychytralý, ovšem často se pouští do moralizování, aby si obecnost odnesla z představení určité poučení. V některých situacích však Čechův Kašpárek ztrácí charakter mravokárce a jedná zcela nepedagogicky, například když v jednoaktovce **Kašpárek krotitelem zlé ženy** napravuje Škrholovu manželku přivázáním ke stromu na fiktivním území lidojedů. Ženu tak vystraší a sám v nejhodnější chvíli spolu se Škrholou zasáhne jako zachránce.⁴⁰⁴

Čechovo dílo obsahuje různorodé prvky jak v pojetí postav, tak z hlediska žánru. Dominantní postavení zaujímala umělá pohádka s žertovnými prvky, ovšem vytvářel také mikulášské a vánoční tituly – **Svatý Mikuláš**, **Vánoční sen**,⁴⁰⁵ zpracoval regionální pověst v dramatu **Buchlovský kámen** a napsal i symbolickou hru **Dětské srdce**.⁴⁰⁶ Jeho dílo vynikalo myšlenkovou nenáročností, nekomplikovanými dějovými liniemi a zajímavými úkoly pro technické provedení.

---

⁴⁰¹ Tato pohádka, stejně tak jako titul *Drak*, byla psána pro divadlo s živými loutkami, ale sám Čech v úvodním listu hry píše, že při psaní bylo přihlíženo k tomu, aby mohla být bez obtíží hraná i na loutkovém jevišti. ČECH, František. *Kašpárkův boj s čerty*. Praha: Josef Vilímek, Knihovna českých loutkářů, 1931. 60 s.

⁴⁰² Tamtéž, s. 9.

⁴⁰³ ČECH, František. *Kašpárek sluhou u čaroděje*. Praha: B. Kočí, Loutkové hry uměleckých snah, 1922, s. 7.

⁴⁰⁴ BEZDĚK, Zdeněk, cit. 13, s. 95

⁴⁰⁵ Dubská, A. cit. 116 [online], [cit. 2. 4. 2012].

⁴⁰⁶ Tamtéž.

7. Scénografie loutkářských ochotnických spolků

V úvodu kapitoly je třeba zmínit, že z inventářů divadel se ponejvíce zachovaly marionety, které byly často s úctou uchovávány, když ne v celých kolekcích, tak alespoň některé figury. Dekorace loutkových divadel se v průběhu let zničily podobně jako proscénia, opony a technické vybavení. Nelze tedy vytvořit zcela komplexní obraz scénografie spolkových loutkových divadel, ale z dochovaných zlomků kulis a fotografií lze jejich výtvarné řešení alespoň nastínit. V podkapitole Alšovo rodinné divadlo nahlédneme do raného období ochotnického loutkářství (ještě před první světovou válkou), kdy vznikala první sériově vyráběná loutková divadla, která využívaly soubory za první republiky. V poslední části přiblížíme osobnost Edmunda Žižky, principála a scénografa olomouckého loutkového divadla při učitelském ústavu v Komeniu.

7. 1. Obecné charakteristické prvky

Ve 20. letech 20. století docházelo k masovému zakládání ochotnických loutkových scén, marionety se rozšířily do spolkových organizací a školních budov, na což reagoval i umělecký průmysl. Rozrostla se sériová výroba loutek. Loutkářské firmy produkovaly menší marionety odlévané nebo mačkané do forem (hlavy, ruce, nohy) většinou ze sádry nebo ze speciální hmoty (na niž existovaly utajované firemní recepty) s ručně vytvářenou polychromií (viz kapitola 7. 1. 1. Alšovo rodinné divadlo). Firmy nabízely kompletní kostymované loutky nejčastější velikosti 18, 25 a 35 cm, nebo levnější polotovary, které si případný majitel dotvořil.⁴⁰⁷

Jelikož zájem publika o ochotnická loutková divadla ve 20. letech 20. století rostl, bylo třeba loutkové scény zvětšit. Malé, sériově vyráběné loutky, nahradily řezbované dřevěné marionety vysoké 35 až 70 cm, které umělci vytvářeli po vzoru loutek kočovných marionetářů a figur ze sériové výroby počátku století. Řezbáři kopírovali stylizaci a typologii postav od známých pražských řezbářských firem. I když neměl soubor kolekci loutek od firmy Antonína Münzberga či od Modrého a Žandy a nechal si ji řezbovat u neznámého místního umělce, byly marionety téměř totožné s těmi profesionálně vytvářenými. Co se týče typů postav, převažovaly

---

⁴⁰⁷ JIRÁSKOVÁ, Marie, JIRÁSEK, Pavel, cit. 16, s. 178.

loutky Kašpárka, Dlouhého, Širokého, Bystrozrakého, vodníka, víly atd.⁴⁰⁸ Nejpodstatnější částí celé figury se stala hlava, neboť tělo s drátovým vedením mohl zhotovit téměř kdokoliv a o kostýmy se povětšinou staraly ženy loutkového souboru. Některé hlavy byly oproštěny od emocí a vytvořeny se zcela neutrálním výrazem, aby si každý loutkoherec mohl k figuře přiřadit libovolný charakter. Jiné hlavy umělci koncipovali tak, aby svou výtvarnou podobou již předem charakter postavy prozrazovaly.

Spolu se sériově vyráběnými loutkami začaly loutkářské firmy produkovat také tištěná divadla s dekoracemi, na nichž spolupracovali přední čeští umělci, Vít Skála, Karel Štapfer a jiní (viz kapitola 7. 1. 1. Alšovo rodinné divadlo). S příchodem ručně řezbovaných větších marionet bylo zapotřebí vytvořit i nové kulisy. Loutkářský průmysl přinesl na trh velké Skálovy dekorace, na jejichž vydání se podílela Tělovýchovná jednota Sokol. Jednalo se o 40 archů o velikosti 100 x 70 centimetrů, z nichž bylo možné sestavit 84 scén, například světlici, komnatu, peklo, les a jiné.⁴⁰⁹

Loutkářské soubory však využívaly i práce místních výtvarníků, u nichž si sufity objednávaly dle vlastních návrhů často malovaných na plátno. Další variantou vytvoření dekorací byla aktivita principála, který byl zručným umělcem a celé vybavení divadla si dokázal zhotovit sám, jako je tomu v případě Edmunda Žižky (viz kapitola 7. 2.) Téměř všechny kulisy spolkových divadel byly řešeny realisticky, až na několik výjimek, například loutkové scény v Plzni, kde Ladislav Sutnar⁴¹⁰ přešel ve výtvarném jevištním řešení od tradicionalistického realismu k minimalismu a pouhé náznakovosti. Ovšem ostatní loutkové soubory zachovávaly až do konce 20. let podobu klasického loutkového jeviště jako jakési napodobeniny barokního kukátkového divadla s iluzivním popisným stylem.

Na přelomu 20. a 30. let se do popředí zájmu loutkářů dostalo Loutkové divadlo Sokola v Praze-Libni, které na moderním scénickém prostoru s otáčivým jevištěm, kruhovým horizontem a světelnou rampou, inscenovalo satirické revue v náznakových dekoracích modelovaných zejména světlem.⁴¹¹ Tato pražská scéna se

---

⁴⁰⁸ Tamtéž, s. 216.

⁴⁰⁹ ČECH, František. Skálový velké dekorace. *Věstník sokolské župy olomoucké* 8, 1927, č. 4, s. 6.

⁴¹⁰ Ladislav Sutnar (1897-1976), průkopník moderní loutkové scénografie, působil v Divadle Feriálních osad v Plzni a v Loutkovém divadle Dělnické akademie. JIRÁSKOVÁ, Marie., JIRÁSEK, Pavel, cit. 16, s. 240-241.

⁴¹¹ Tamtéž, s. 224.

stala vzorem pro principály menších spolkových divadel, například Kašpárkovy říše v Olomouci či Loutkového divadla v Černovíře v Olomouci.

V polovině 30. let se začínají v loutkovém divadle s velkou intenzitou prosazovat modernistické tendence. Loutkáři staví náznakové a stylizované marionetové scény, zcela odvrhují realistické dekorace, ke stavbě interiérů využívají látek a závěsů. Jak vidno, nejenom dramaturgie, ale i scénografie loutkových divadel hledá neustálé vzory v činoherním divadle. Což ovšem není případ loutkových scén olomouckých, které se až na modernizaci prostoru drží ustálených loutkářských praktik z předchozích období.

7. 1. 1. Alšovo rodinné divadlo

Počátkem 20. století se v českých zemích vyskytoval fenomén tzv. rodinného loutkového divadla, jenž se vyvíjel souběžně s divadlem ochotnickým. V krátkém čase dosáhl masového rozšíření a obliby. Jednalo se o profesionálně i amatérsky vyráběná stolní loutková divadla a loutky, hojně užívané ve většině domácností, jejichž sériovou výrobu podnítil roku 1912 Český svaz přátel loutkového divadla.⁴¹²

Na výrobě rodinných divadel se podílela řada významných výtvarných umělců, např. Ota Bubeníček (1871–1962), Vít Skála (1883–1967), Karel Štapfer (1863–1930), ale především Mikoláš Aleš (1852–1913). Jako člen Českého svazu přátel loutkového divadla tvořil předlohy k prvním sériově vyráběným loutkovým divadlům. Aleš roku 1877 namaloval plošné loutky velikosti 18 cm pro děti své bytné a roku 1891 vytvořil 26 cm vysoké, uhlem kreslené a poté kolorované loutky pro své vlastní děti. Prvním tvůrcem plastických, 25 cm vysokých loutek dle Alšových návrhů, byl Karel Koblíček. Výroby se ujal Loutkářský závod Antonína Münzberga a již v prosinci se dostala první série „alšovek“ do prodeje. Spolu s marionetami patřily do kolekce i kulisy vytvářené podle návrhů profesionálních výtvarníků, vydávaných pod názvem první série Dekorace českých umělců.⁴¹³

---

⁴¹²Svaz byl založen roku 1911. Hlavním iniciátorem se stal Jindřich Veselý. Sdružení si kladlo za cíl všestranný rozvoj loutkového divadelnictví, např. podporou sériové výroby Alšových loutek, výstavbou samostatné budovy pro loutkové divadlo v Praze, či vydáváním modernizovaných loutkových her. (DUBSKÁ, Alice, cit. 1, s. 159.)

⁴¹³Tamtéž, s. 201

Postupem času se však Alšovo rodinné divadlo začalo rozrůstat, na jeho tvorbě spolupracovalo větší množství výrazných uměleckých osobností. Po první světové válce již loutkářské firmy prezentovaly nová tištěná divadla se třetí sérií Dekorací českých umělců pro marionety o velikosti 18, 25, 35, 45–50 cm. Roku 1921 vzniklo moderní rodinné či spolkové Alšovo divadlo, nabízené spolkovým loutkovým souborům.⁴¹⁴

Alšovy marionety se vyznačují neproporčním poměrem hlavy a těla, téměř až jednoduchou modelací a naproti tomu detailním kostýmováním. V celku působí lehce humorně až karikaturně (zejména díky tělesným disproporcím). Připevněny jsou na drátku s jednoduchým vahadlem (taktéž „pákou“), ruce a nohy mají v pohybu díky nitím. Celé tělo mají vyrobeno ze dřeva, pouze hlava je vytvořena ze speciální pevné hmoty. Hlavy „alšovek“ jsou specifické ve své možnosti výměny.⁴¹⁵

Marionety dle Alšovy předlohy se staly nejrozšířenějším poválečným fenoménem. Koncem roku existovalo již přes osmdesát typů těchto loutek. Dalo by se říci, že Alšovo divadlo bylo po první světové válce průkopníkem nového modernistického pojetí loutkového divadla, značně se lišícího od tradičního marionetářského proudu. Poskytlo ochotnickým souborům loutkohercký „ansámbel“, rozšířený o nové pohádkové postavy dosud se v loutkových hrách nevyskytující.⁴¹⁶ Pozměnilo loutkovou fyziognomii, čímž odstartovalo pozdější oblibu marionetových karikatur. Profesionální umělci, vytvářející kulisy k Alšovu rodinnému divadlu, přicházeli s novým výtvarným řešením scén. Položili základní kámen ke vzrůstajícímu zájmu o doposud upozadřovanou výtvarnou stránku loutkového divadla.

7. 2. Edmund Žižka

Olomoucký akademický malíř Edmund Žižka se narodil 16. listopadu roku 1880 v Novém světě u Olomouce. Studoval na grafickém ústavu a výtvarné akademii ve Vídni. Poté působil v Olomouci jako středoškolský profesor v učitelském ústavu

---

⁴¹⁴ Tamtéž s. 201

⁴¹⁵ BLECHA, Jaroslav, JIRÁSEK, Pavel, cit. 7, s. 142.

⁴¹⁶ Např. cele vyřezávaný drak, Herkules, zvířátka, lupič, Škrhola, hostinský. BLECHA, Jaroslav, JIRÁSEK, Pavel, cit. 7, s. 143.

v Komeniu.⁴¹⁷ Při svém působení založil ve škole v roce 1923 loutkové divadlo, které sloužilo jako vyučovací pomůcka pro studenty, později pořádal se svými studenty loutkové produkce pro žáky obecných škol (viz kapitola 6. 2.).

Edmund Žižka zhotovil školní loutkové divadlo pouze za pomoci své manželky, která šila kostýmy. Loutky, dekorace a konstrukce divadla byly vytvořeny Žižkou samotným. Z dochovaných fotografií je patrné, že loutkové divadlo v Učitelském ústavu v Komeniu patřilo mezi iluzivní realistické loutkové scény, ovšem nabývalo na hodnotě svojí originalitou, pokud vezmeme v potaz, že veškerý inventář divadla byl zhmotněním Žižkovy fantazie, patrně ovlivněné soudobými scénografickými prvky v Československu. Umělcova práce nebyla kopírováním již vytvořeného, naopak Žižkova činnost znamenala tvorbu jedinečného. O jakousi sumarizaci autorova díla se pokouší věta Milana Knížíka: „Byl pokládán za originálního, vynikajícího loutkářského výtvarníka, který dával přednost tiché výchovné práci před reklamou.“⁴¹⁸ Edmund Žižka se jako jediný olomoucký loutkářský výtvarník zapsal do dějin československé loutkářské scénografie.

---

⁴¹⁷ Databáze českého amatérského divadla. 2005. *Osobnosti: Žižka, Edmund, malíř, Olomouc, LD*. [online]. [cit. 5. 4. 2012]. Dostupné z WWW:

<<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnostiid=7473>>.

⁴¹⁸ KNÍŽÁK, Milan, cit. 17, s. 1174.

8. Shrnutí

Léta 1918–1939 znamenala pro české loutkářství novou vývojovou etapu. Již dříve hojně rozšířené marionetové umění, jehož rozvoj pozastavila první světová válka, zaznamenalo po vzniku samostatného Československa prudký rozmach. Jednalo se o ochotnické loutkářské soubory, které vznikaly po celém našem území. Během krátké doby snad neexistovalo město, kde by ve 20. letech alespoň krátkou dobu nepůsobilo loutkové divadlo, přičemž na mnoha místech pracovalo i několik souborů současně. Největšího vrcholu pak doznalo ochotnické loutkářství ve 30. letech 20. století. Následovala druhá světová válka a s ní i zánik většiny menších loutkových scén.

Ze statistik Loutkářského soustředění je průkazné, že v Čechách a na Moravě působilo v roce 1927 na 2677 víceméně pravidelně hrajících loutkářských spolků, které uspořádaly 24 tisíc představení pro více než dva miliony diváků. Například v Plzni působilo souběžně jedenáct loutkových souborů, v Břeclavi šest až devět loutkových divadel, v Českých Budějovicích hrála divadélka Sokola, YMCY, Národní jednoty pošumavské a v Praze bylo ve 20. letech 20. století evidováno kolem 20-35 loutkových scén.⁴¹⁹

Podle našeho výzkumu se mohla hlavnímu městu počtem loutkových divadel v období první republiky směle rovnat i Olomouc. Zde, stejně jako na většině českého území, byly loutkové scény zakládány tělovýchovnými a národními jednotami Sokolem, Spolkem pro prázdninovou péči o děti a mládež, českými spolky a křesťanskými organizacemi, například YMCOU či Tělovýchovnou jednotou Orel. Nejstarší spolková loutková divadla zaznamenaná na českém území pocházejí z obecných škol a učitelských ústavů. Pedagogové pořizovali Alšovo rodinné divadlo primárně jako vyučovací pomůcku pro nejmenší, později začalo sloužit k volnočasové aktivitě starších žáků, kteří sami pořádali marionetová vystoupení pro mladší spolužáky či rodiče.

Pro loutkové scény první republiky je typická orientace na dětského diváka. Ač některá divadla směřovala své inscenace i dospělému publiku, dítě zůstává v popředí zájmu. Marionety slouží nejen coby zábavný prostředek, ale mají i funkci vzdělávací a morálně naučnou. V případě orelského loutkového divadla v Olomouci se dokonce jedná o pomůcku ke katolické výchově mládeže, neboť soubor téměř

---

⁴¹⁹ DUBSKÁ, Alice, cit. 9, str. 138.

každé marionetové představení doplňoval biblickými výjevy a vyprávěním. V takové míře jako v tělocvičné jednotě Orel se věrouka do loutkových produkcí nemísila ani v organizacích ryze náboženských, např. v Husově sboru v Olomouci.

V dramaturgické složce loutkových divadel převažovaly uměle vytvořené pohádky českých autorů, zpracovávajících národní látku s hlavními hrdiny Kašpárkem, Honzou, Škrholou a Pivoňkou. Ve své době byli nejpoblárnějšími Bohumil Schweigstill, Eugen Stoklas, Jaroslav Průcha a František Čech. Zejména pro dospělé publikum pak tvůrci psali adaptace činoherních dramát jak domácích, tak zahraničních, zasazených do českého kontextu.

O tom, jakým fenoménem v prvorepublikové Olomouci a po celém českém území loutkové divadlo bylo, svědčí i jeho cesta na činoherní jeviště. Zde se loutkové texty a marionety proměňují v činoherní představení v podání herců, živých loutek. Jejich trend do Olomouce doputoval zřejmě z Prahy, kde vystupoval Kašpárek – Merten. V Olomouci se tohoto úkolu zhostilo České divadlo a získalo si svými vystoupeními značnou pozornost dětského publika, neboť jej malí diváci vítali jako změnu. Pohádky nastudované olomouckým operetním souborem byly hrány především v týdně, nebo v sobotu, aby nezasahovaly do nedělních produkcí klasických loutkových divadel. Živé loutky posloužily jako inspirace dětem. Orelská mládež zatoužila zhmotnit své představy o loutkových postavách a v roce 1931 nastudovala loutkovou hru Princezna Čarokráska, kterou v městském divadle odehrála.

Scénografie loutkářských spolků se vyznačovala iluzívností a popisností dekorací i rekvizit. Soubory své produkce odehrávaly s dřevěnými marionetami, což lze považovat za odkaz dědictví lidových loutkářů, a výjimečně s maňásky, jako v případě Loutkového divadla Vzdělávacího spolku Havlíček. Olomoucké scény byly do jisté míry tradičními konzervativními loutkovými divadly, které se vyvíjely nezávisle na okolí, beze snahy po propagaci či vytváření nových moderních směrů. Výjimku tvořila černovířská sokolská jednota, jež se nechala inspirovat modernistickými tendencemi Loutkového divadla Sokola v Praze-Libni a pořídila po jeho vzoru jeviště s kruhovým horizontem. Stejně tak začaly pronikat progresivní projevy i do Kašpárkovy říše, kde režisér František Štěrba podnikal experimenty se scénografií. Inspiroval se Janem Malíkem a inscenoval loutková představení s dekoracemi, snažícími se o co nejmenší popisnost a iluzívnost. Scéna většiny Štěrbových inscenací (alespoň co lze posoudit z dochovaných fotografií), byla pojata

minimalisticky. Malý počet dekorací, které většinou nahrazovaly praktikáblly a schodiště, prostředí vytvořeno realisticky, nebo pouze v lehkých náznacích. Ovšem jaké úspěchy u publika měly pokusy o moderní pojetí výtvarné složky divadla, není známo.

Olomouc v žádném případě nestagnovala, naopak, stala se centrem moravského ochotnického loutkářství a svoji pozici si udržela prakticky až do současnosti. Ochotníci spravovali divadélka se snahou potěšit a vzdělat malé diváky a alespoň nepatrně realizovat své umělecké touhy. Ač se olomoucké loutkové scény (kromě Kašpárkovy říše) nikterak výrazně nezapsaly do vývoje prvorepublikového ochotnického loutkářství, zůstávají nedílnou součástí jeho historie a tvoří tak dějiny olomoucké ochotnické činnosti až do současnosti, neboť dvě loutkové scény tohoto období zůstávají stále aktivní. Loutkáři v letech 1918-1939 položili pevný základ, z něhož lze čerpat až do dnešních dní, což v ostatních českých městech nebývalo zvykem. S příchodem druhé světové války většina menších loutkových divadel zanikla.

9. Závěr

Magisterská diplomová práce si vytkla za cíl popsat vznik a působení olomouckých loutkových divadel v období první republiky a předložit jejich ucelený přehled, který doposud nebyl vytvořen. Ve zkoumaném období jsme v Olomouci evidovali 31 loutkových divadel, z čehož se podařilo dohledat prameny o 15 z nich. Největší zastoupení mají loutkové scény školní, dále tělovýchovné jednoty Sokola a Orla a loutkové scény soukromých vlastníků. Právě o privátních dětských divadlech nebylo možné získat podrobnější informace. Ovšem s největší pravděpodobností disponovali majitelé rodinným loutkovým divadlem Alšovým a produkce pořádali pouze pro nejužší okruh známých. Loutková jeviště vlastnily i náboženské organizace a spolky pro volnočasové aktivity mládeže.

Jak jsme uvedli výše, nejrozšířenější se stala loutková divadla v olomouckých školách, jichž bylo zaznamenáno devět. Jednalo se o pět loutkových scén v obecných školách, dvě v mateřských školkách a dvě v učitelských ústavech. Již od 80. let 19. století se loutkové divadlo využívalo v téměř každé z těchto institucí jako prostředek k výuce žactva. Je tedy vysoce pravděpodobné, že výčet školních loutkových divadel v Olomouci není konečný a při hlubším bádání, specializovaném na školní loutkové scény v Olomouci, by bylo možné nalézt další informace.

Nejvýznamnějším ochotnickým olomouckým loutkovým divadlem však stále zůstává již od svých počátků Kašpárkova říše, která bezpochyby patří k nejstarším ochotnickým souborům na českém území vůbec, o což se zásadním způsobem přičinili loutkáři František Čech a František Štěrba. Díky oběma principálům se podařilo vytvořit z prvorepublikové Olomouce centrum moravského ochotnického loutkářství, které svoji tradici udržuje do současnosti. Členové Kašpárkovy říše každoročně pořádají přehlídku ochotnických loutkových souborů, ovšem již nikoliv pouze z Moravy, ale z celé České republiky. Jelikož se jedná o nejvýraznější olomoucké loutkové divadlo s bohatou historií, zůstává s podivem, že o něm ještě nebyla vytvořena hodnotná publikace, mapující celou jeho působnost napříč dvěma staletími.

Nedílnou součástí magisterské diplomové práce je soupis repertoáru jednotlivých loutkářských souborů, z něhož je patrná určitá závislost loutkových divadel na soudobých tendenčních hrách. Loutkářská dramaturgická linie první republiky byla obecně bohatá na kvantitativní produkci loutkových dramát, díky

které ustupovala do pozadí kvalita jednotlivých titulů. Většinou se jednalo o uměle vytvořené pohádky s jednoduchým dějem, mravním poučením a hlavním komickým hrdinou, Kašpárkem. Dle soupisu repertoáru je patrné, že všechny olomoucké loutkářské spolky uváděly stejné tituly s obdobnými postavami a tématy. Nevybočuje ani částečně autorské divadlo Kašpárkova říše, kde o dramatickou tvorbu pečoval František Čech. I jeho dílo podléhá dobovým konvencím psaní a vytváří hříčky s nekomplikovanými postavami a prostou dějovou zápletkou. Dále je zřejmé, že druhý inscenační proud tvořily adaptace činoherních dramát, kterými se některá loutková divadla, např. Orel, Husův sbor a Kašpárkova říše, snažila oslovit i dospělé obecnost. Přes všechny snahy se pravděpodobně nepodařilo dohledat úplný repertoár jednotlivých olomouckých loutkových scén, což by se mohlo stát dalším podnětem k případnému výzkumu.

Důležitou částí přílohy se staly fotografie dobových marionet chválkovického loutkového divadla, Husova sboru a loutek Kašpárkovy říše, které dopomohly k nastínění scénografické složky ochotnických loutkových spolků. Loutky ručně řezbovali soudobí umělci, a proto jsou dnes unikátem a jedinečnou připomínkou ochotnického prvorepublikového loutkářství.

Magisterská diplomová práce poskytuje vhled do problematiky ochotnických loutkových scén mezi dvěma světovými válkami a nazírá do zákulisí jejich činnosti.

10. Resumé

Anotace magisterské diplomové práce

Jméno a příjmení autora: Radka Chalupníková

Název katedry a fakulty: Katedra divadelních, filmových a mediálních studií,
Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci

Název diplomové práce: Loutkové divadlo v Olomouci v letech 1918–1939

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Jiří Štefanides

Počet znaků: 191 490

Počet příloh: 21

Počet titulů použité literatury: 16

Klíčová slova: loutkové divadlo, loutkářský soubor, Olomouc, František Čech,
Vojtěška Baldessari-Plumlovská, české loutkářství, loutkové divadelní představení

Charakteristika diplomové práce:

Diplomová práce mapuje loutková divadla v Olomouci v letech 1918-1939. Podle dostupných pramenů zachycuje vznik, působení a vývoj spolkových, školních a nábožensky zaměřených loutkářských souborů. Zároveň se zabývá stěžejními osobnostmi soudobého olomouckého loutkářství – Vojtěškou Baldessari-Plumlovskou a Františkem Čechem. Důležitou součástí práce je ucelený soupis repertoáru a fotografie marionet či představení, což umožnilo analyzovat dramaturgickou a scénografickou složku loutkových divadel v období první republiky.

Annotation of the Thesis

Name and Surname of author: Radka Chalupníková

Department and College: Katedra divadelních, filmových a mediálních studií,
Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Title of the Thesis: The puppet theatre in Olomouc in the years 1918–1939

Superintendent: doc. PhDr. Jiří Štefanides

Number of Strokes: 191 490

Number of Attachments: 21

Number of Cite Publications : 16

Keywords: puppet theatre, puppet complex, Olomouc, František čech, Vojtěška Baldessari-Plumlovská, czech puppetry, puppet theatre performance,

Summary of the Thesis:

Thesis maps the puppet theatre in Olomouc in the years 1918–1939. According to the available sources captures the creation operation and development of the federal, school and religiously aimed puppe files. At the same time address the core personalities of contemporary puppetry Olomouc – Vojtěška Baldessari-Plumlovskou and Františkem Čechem. An important part of the work is a comprehensive inventory of the repertoáre and photographs of the marrionettes and puppet performance which made it possible to analyse the dramatic and scenography foyer for the puppet theatres in the period of the first Republic.

11. Přílohy

11. 1. Seznam loutkových divadel Olomouc-město

MÍSTO	ZŘIZOVATEL	ROK ZALOŽENÍ
Bělidla	Sokol	1926
Břuchotín	obecná škola	1920
Bystrovany	obecná škola	1924
Černoch	soukromé – ředitel městské školy	1910
Černovír	Sokol	1923
České divadlo	Spolek pro prázdninovou péči	1928
Hejčín	národní jednota	1920
Hodolany	Sokol	neznámý
Horní Nová Ulice	soukromé – Libšiková, F.	neznámý
Husův sbor církve československé		1926
Chválkovice	Sokol	1923
Hejčín	Kašpárkova říše	1922
Komenium	Edmund Žižka	1923
Neředín	soukromé – Jakubcová A.	neznámý
Neředín	obecná škola	1920
Nová Ulice	obecná škola	1920
Nová Ulice	národní jednota	1921
Nové sady	národní jednota	1921
Nový svět	soukromé – Kopecký, V.	1927
Pavlovice	mateřská škola	1917
Pavlovice	Sokol	1925
Povel	obecná škola	1927
Řepčín	Soukromý učitelský ústav Řepčín	1926
Řepčín	soukromé – Machková, F.	1920
Sokolská 15	mateřská škola	1925
Smrčkova	Sokol	1927
Úřední čtvrť	Vesmír	1923
Úřední čtvrť	Vzdělávací Spolek Havlíček	1922
Wilsonovo nám.	Orel	1922
Y M C A	YMCA	1923

Zdražil Vavřín   soukromé – učitel   1924

11. 2. Seznam loutkových divadel Olomouc-venkov

Bukovany	Sokol	neznámý
Bystřice Velká	mateřská škola	neznámý
Bystřice Velká	Sokol	1919
Drahoňovice	Sokol	1925
Hněvotín	Rudy Pištělka, kaplan	1923
Holice u Olomouce	obecná škola	1925
Holice u Olomouce	obecná škola	1926
Horka na Moravě	Sokol	1925
Chomoutov	Fr. Skopeček, řídící učitel	1912
Kopeček Svatý	národní jednota	1918
Kopeček Svatý	Orel	1925
Náměšť na Hané	obecná škola	1923
Náměšť na Hané	Ondřej Klement	1923
Prygov	Sokol	1921
Samotišky	Sokol	1923
Těšetice	obecná škola	1915
Ústín- Skalov	škola	1921
Týnec Velký	městská škola	1925
Týnec Velký	Lad. Polášek, zedn. mistr	1921

11. 3. Soupis repertoáru olomouckých loutkových divadel

Repertoár Loutkového divadla Husova sboru církve československé husitské

1923

9. 9.	Bohumil Schweigstill	Kuba všecko sněd
19. 9.	Bohumil Schweigstill	Kmotry klepny
30. 9.	Bohumil Bouška	Květ kapradí
7. 10.	Václav Budínský	Dobrý skutek
14. 10.	Kristýna Habesbergerová	Dračí nevěsta
21. 10.	Eugen Stoklas	Smrt kmotřička
28. 10.	Bohumil Schweigstill	Panoš Jiří
4. 11.	Jaroslav Gallat	Macecha
11. 11.	Jaroslav Gallat	Strašidlo ve mlýně
18. 11.	Jaroslav Bouček	Janošík
25. 11.	Vladislav Podivín	Smlouva s ďáblem
2. 12.	Bohumil Schweigstill	Krejčík, švec a Kašpárek
8. 12.	Bedřich Beneš Buchlovan	Perníková chaloupka
9. 12.	František Hurt	Jan za chrta dán
16. 12.	Bohumil Schweigstill	Potopený zvon
23. 12.	Bohumil Schweigstill	Ošizená smrt
26. 12.	Bohumil Schweigstill	Koření z černého vrchu

1924

12. 1.	František Hurt	Pan Franc ze zámku
27. 1.	Bohumil Schweigstill	Proti draku
3. 2.	Bohumil Schweigstill	Na dušičky v lese
17. 2.	Bohumil Schweigstill	Honza u krále
24. 2. a 2. 3.	Kašpárek a hastrman	Kouzelné zrcadlo
23. 3. a 26. 10.	Bohumil Bouška	Květ kapradí
13. 4.	František Čech	Zlaté srdce
20. 4.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
27. 4.	Vladimír Havlík	Čert a Káča
2. 11.	František Homolka	Život za republiku

9. 11.	Frank Wenig	Honzova maminka
30. 11.	Josef Žemla	Jak švec ošidil čerta
7. 12.	Bohumil Schweigstill	Posvícení v Hudlicích
14. 12.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek a hastrman
21. 12.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Honza pán
25. 12.	Julie Vlasáková	Žádost kmotra Jahelky

1926

26. 12.	Jan Petřík	O Žižkův dvorec
---------	------------	------------------------

1927

16. 1.	Josef Žemla	Jak švec ošidil čerta
30. 1.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek hledá princeznu
26. 2.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Probuzení
13. 3.	Josef Káš	Oldřich a Božena
3. 4.	Bohumil Schweigstill	Na stříbrné pavučině
10. 4.	Bohumil Schweigstill	Naše pohádka
8. 5.	Václav Sojka	Tvrdohlavá žena
2. 10.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Honza pán
9. 10.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Obešlík
28. 10.	Kristýna Habesbergerová	Proti draku
6. 11.	Bohumil Schweigstill	Šípková Růženka
12. 11.	Bohumil Schweigstill	Krejčík, švec Kašpárek
20. 11.	Ferdinand Tomek	Princezna Včelka
27. 11.	Bohumil Bouška	Květ kapradí
4. 12.	Bohumil Schweigstill	Panoš Jiří
18. 12.	Kristián Vojíš	Marbuel, černý sluha pekel

Zdroj: Soupis repertoáru z let 1923, 1924, 1927 (archiv Husova sboru), dále deník Pozor z roku 1926

Repertoár Loutkového divadla jednoty Orla

1922

15. 1.	František Hrnčíř	Miluška
	Bohumil Schweigstill	Panoš Jiří

22. 1.	Hugo Říha	Pohádka o Honzovi
29. 1.	František Hurt	Perníková chaloupka
12. 2.	Alois Rada	Jenovéfa
19. 2.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
12. 3.	František Vavruška	Kašpárek a drak
19. 3.	Eugen Stoklas	Smrt kmotřička
26. 3.	Franz Pocci	Kašpárek princem
9. 4.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
13. 4.	Jindra Krejčík	Švec a čert
16. 4.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek na vepřových hodech
23. 4.	Julie Vlasáková	Žádost kmotra Jáhelky
30. 4.	Eugen Stoklas	Král Ječmínek
1. 5.	Alois Rada	Čertův švagříček
24. 9.	Josef Žemla	Kašpárek na posvícení
31. 9.	Josef Žemla	Kašpárek a zloději
8. 10.	Bohumil Schweigstill	Pohádka o rusalce
15. 10.	Alois Rada	Čarovné zvonky na zlatém vrchu
22. 10.	Alois Rada	Kašpárkova smrt
5. 11.	Jaroslav Průcha	Kašpárek za aprovizací
12. 11.	Alois Rada	Král Brkoslav
26. 11.	Jaroslav Průcha	Kašpárek dvorním lékařem
3. 12.	František Čech	Na svatého Mikuláše
10. 12.	Otakar Svoboda	Tři zlaté vlasy děda Vševěda
24. 12.	Bohumil Schweigstill	Na stříbrné pavučině
31. 12.	Bohumil Schweigstill	Kuba Všeckosněd

1923

1. 1.	Bohumil Bouška	Květ kapradí
7. 1.	Jaroslav Gallat	V redakci
	Josef Žemla	Ponocný a strašidlo
20. 1.	František Čech	Kašpárek sluhou u čaroděje
10. 2.	Bohumil Schweigstill	Jak čerti vyplatili čerta
25. 2.	Alois Rada	Spytihněv, kníže české
24. 3.	Jindřich Hradecký	Kašpárek námluvčím

6. 4.	Josef Žemla	Ponocný a strašidlo
20. 4.	Miloslav Fürst	Konec světa
21. 4.	Jiří Riegl	Jak Kašpárek ošidil čerta
7. 10.	Josef Drozd	Honza pánem
14. 10.	Bohumil Schweigstill	Krejčík, švec a Kašpárek
21. 10.	Julie Vlasáková	Žádost kmotra Jáhelky
28. 10.	František Zeman	Do Prahy za prezidentem
4. 11.	Alois Rada	Kašpárek ve službě

1924

20. 1.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek hledá princeznu
27. 1.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
24. 2.	Bohumil Schweigstill	Jak čerti vyplatili čerta
8. 3.	Alois Rada	Kašpárek na vandru
13. 4.	Bohumil Schweigstill	Panoš Jiří
1. 5.	Bohumil Schweigstill	Krejčík, švec a Kašpárek
16. 11.	Bohumil Schweigstill	Zlaté srdce
30. 11.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovo pometlo zametlo
7. 12.	František Čech	Kašpárek vždy vítězí
13. 12.	Alois Rada	Strašidlo ve sklepe

1925

9. 1.	František Čech	Kašpárek sluhou u čarodějnice
1. 2.	Alois Rada	Strašidlo ve sklepe
15. 2.	Bohumil Schweigstill	Kmotry klepny
22. 2.	Josef Žemla	Ivanovo štěstí
15. 3.	Alois Rada	Kníže a uhlíř
29. 3.	Miloslav Fürst	Konec světa
1. 5.	František Hurt	Pan Franc ze zámku
8. 11.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
22. 11.	Karel Driml	Bacilínek
17. 12.	Pavla Wenigová	Čert a Káča
	František Hurt	Kašpárek policajtem

1926

28. 3.	Bohumil Schweigstill	Šípková Růženka
11. 4.	Jindřich Hradecký	Kašpárek krajánkem
1. 5.	Jiří Klas	Poklad z Kašpárkova hradu
24. 10.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek a hastrman
5. 12.	Bohumil Schweigstill	Jak Honza čerta chytil
26. 12.	Alois Rada	Kašpárek ve službě

1927

4. 1.	Jaroslav Hlouše	Zlaté kapradí
23. 1.	František Čech	Zlaté srdce
6. 3.	Bohumil Schweigstill	Honza hledá Kašpárka
6. 2.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
16. 10.	Josef Žemla	Čeští muzikanti
11. 12.	Josef Žemla	Princezna Terinka

1928

22. 1.	Josef Žemla	Ctný rytíř Jehlička z Jehlovic
5. 2.	Josef Žemla	Dalibor z Kozojed
19. 2.	Josef Žemla	Kašpárek a zloději
26. 2.	Bohumil Schweigstill	Zlaté srdce
11. 3.	Alois Rada	Ukradený Kašpárek
8. 4.	Eugen Stoklas	Kašpárek se učí čarovat
2. 12.	Alois Rada	Kašpárek ve službě
16. 2.	František Čech	Kašpárek vždy vítězí

1929

27. 1.	František Čech	Čertův hrad
12. 2.	Alois Rada	Kašpárek na vandru
23. 2.	Josef Žemla	Ivanovo štěstí
10. 3.	Bohumil Schweigstill	Šípková Růženka
6. 4.	František Čech	Kašpárek hrdina
17. 11.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovy čertoviny

1930

12. 1.	Jaroslav Průcha	Kašpárek dvorním lékařem
19. 1.	Bohumil Schweigstill	Zlaté srdce
18. 2.	Bohumil Schweigstill	Krejčík, švec a Kašpárek
2. 3.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek a hastrman
30. 3.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovo pometlo – zametlo
19. 10.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovy čertoviny
26. 10.	Jaroslav Průcha	Kašpárek dvorním lékařem
16. 11.	Josef Žemla	Kašpárek a ctný rytíř Jehlička z Jehlovic

1931

22. 11.	Josef Žemla	Ivanovo štěstí
29. 11.	Alois Rada	Kašpárek mlynářem

1932

23. 10.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovy čertoviny
8. 11.	Alois Rada	Čarovné zvonky
4. 12.	Bohumil Schweigstill	Kuba všeckosněd

1933

15. 1.	Josef Žemla	Kašpárek a zloději
5. 2.	Jiří Klas	Poklad z Kašpárkova hradu
26. 2.	Bohumil Schweigstill	Šípková Růženka
5. 3.	Jiří Riegl	Jak Kašpárek ošidil čerta
12. 3.	Bohumil Schweigstill	Pohádka o rusalce
2. 10.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek doktorem
8. 10.	Eugen Stoklas	Kašpárek se učí čarovat
15. 10.	Kristián Vojíš	Marbuel, černý sluha pekel
22. 10.	Alois Rada	Čarovné zvonky na zlatém vrchu
31. 10.	Bohumil Schweigstill	Na dušičky v lese
12. 11.	Bohumil Schweigstill	Potopený zvon
21. 11.	Josef Žemla	Ivanovo štěstí

1934

21. 1.	Josef Žemla	Jak švec čerta ošidil
18. 2.	František Hurt	Perníková chaloupka
28. 10.	František Čech	Zlaté srdce

1935

11. 3.	Bohumil Schweigstill	Princ Honzou
--------	----------------------	---------------------

1937

27. 2.	Bohumil Schweigstill	Komedie v Kocourkově
10. 10.	Vilém Multrus	Čarovná podkova

Zdroj: deník Našinec z let 1922–1937

Repertoár Loutkového divadla YMCA

1922

19. 3.	Alois Rada	Kašpárek v podsvětí
9. 4.	František Hurt	Čert na zemi
	Alois Rada	Kašpárek na vandru
	Alois Rada	Kašpárkova smrt

1925

17. 1.	Jan Josef Nežárecký	Dračí nevěsta
23. 1.	Václav Sedláček	Honza a jeho Andula
30. 1.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek hledá princeznu

1926

31. 1.	Václav Kliment Klicpera	Jan za chrta dán
7. 3.	Bohumil Schweigstill	Proti draku
14. 3.	Alois Rada	Ukradený Kašpárek
21. 3.	Alois Rada	Loupežníci na Čechohradě aneb Kašpárekv pytli
5. 4.	Bohumil Schweigstill	Na stříbrné pavučině

11. 4.	Alois Rada	Kašpárek světloňošem
24. 10.	Alois Rada	Ukradený Kašpárek
31. 10	K. B. Hájek	Kašpárek, čert a smrt
14. 11.	P. Tichý	Kašpárek učí Matěje
21. 11.	Bohumil Schweigstill	Kmotry klepny
28. 11.	František Čech	Kašpárek sluhou u čaroděje
4. 12.	V. Mansfeld	Vášovo dobrodružství

1927

9. 1.	Frank Wenig	Honzova maminka
23. 1.	Jiří Klas	Oklamaný hastrman
3. 7.	František Čech	Kašpárek sluhou u čaroděje

Zdroj: deník Pozor z let 1922–1927

Repertoár Loutkového divadla Národní jednoty

1920

4. 1.	Jindřich Veselý	Doktor Faust
11. 1.	Ludmila Tesařová	Princezna z Ledové hory
(repríza obou inscenací proběhla 18. 1.)		
1. 2.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
8. 2.	Jindřich Hradecký	Král Dobroslav
14. 2.	Jindřich Veselovský	Kašpárek z Cikánova
	Ludvík Ratolístka	Kašpárek lékařem
21. 2.	František Čech	Zlaté srdce
13. 6.	Josef Káš	Oldřich a Božena
27. 6.	Alois Rada	Čertův švagříček
5. 7.	František Hurt	Preciosa
	František Zátka	Vodník
8. 8.	Josef Kopenec	Dlouhý, Široký a Bystrozraký
8. 9.	František Čech	Potrestaná pýcha
12. 9.	Eugen Stoklas	Kašpárek se učí čarovat
19. 9.	Josef Káš	Loupežníci na Chlumu
26. 9.	František Hurt	Jan za chrta dán

	Franz Pocci	Kašpárek profesorem
3. 10.	Jindřich Hradecký	Čaroděj Černobýl
17. 10.	J. Fořt	Perníková babička
14. 11.	František Zátka	Tajemný kovář
	Emanuel Vladimír Danihelovský	Černou roklí pro milou
(repríza obou inscenací proběhla 21. 11.)		
8. 12.	V. Mansfeld	Kmotr Škrhola a Kašpárek
	Marie Vomáčková	Očarovaný zámek
12. 12.	František Vavruška	Hloupý Honza a drak

1921

2. 1.	František Čech	Ježíšek v lese
	Jaroslav Rudloff	Krakonošova nadílka
20. 2.	Bohumil Schweigstill	Kuba Všeckosněd
27. 2.	Jaroslav Gallat	Princ a uhlíř
4. 9.	Eugen Stoklas	Kašpárek se učí čarovat
16. 10.	Kristian Vojíš	Marbuel, černý sluha pekel
27. 11.	Frank Wenig	Honzova maminka

Zdroj: Soupis repertoáru z let 1920–1921 (archiv Kašpárkovy říše)

Repertoár Loutkového divadla Kašpárkova říše

1922

10. 9.	František Čech	Zlaté srdce
24. 9.	Bohumil Bouška	Květ Kapradí
8. 10.	Josef Káš	Oldřich a Božena
15. 10.	Alois Rada	Černý Ivan – zrádný Vršovec
22. 10.	František Čech	Kašpárek vždy vítězí
5. 11.	Ludmila Tesařová	Princezna z Ledové hory
	V. Mansfeld	Kmotr Škrhola a Kašpárek
12. 11.	Eugen Stoklas	Kašpárek se učí čarovat
17. 12.	Bohumil Schweigstill	Potopený zvon
31. 12.	Ludmila Tesařová	Sirotkův Štědrý den

1923

6. 1.	Jindřich Hradecký	Král Dobroslav
14. 1.	Bohumil Schweigstill	Na stříbrné pavučině
21. 1.	Emanuel Vladimír Danihelovský	Černou roklí pro milou
28. 1.	Zdeněk Schmoranz	Začarovaný les
4. 2.	Josef Žemla	Jak švec čerta ošidil
18. 2.	Marie Vomáčková	Očarovaný zámek
25. 2.	Leontýna Mašinová	Mlynářova Zuzka
11. 3.	Alois Rada	Šotek na královském hradě
18. 3.	Bohumil Schweigstill	Ošizená smrt
25. 3.	Jaroslav Průcha	Kašpárek dvorním lékařem
8. 4.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
29. 4.	Bohumil Schweigstill	Honza u krále
9. a 30. 9.	Vít Skála	Strakonický dudák
7. 10.	Kristýna Habesbergerová	Dračí nevěsta
14. 10.	Kristián Vojíř	Marbuel, černý sluha pekel
21. 10.	Ludmila Tesařová	Princezna z Ledové hory
	František Čech	Kašpárek dostal výpověď
28. 10.	František Homolka	Život za republiku
1. 11.	Ernst Raupach	Mlynář a jeho dítě
11. 1.	František Čech	Kašpárek a vyzvědač
2. a 8. 12.	František Čech	Svatý Mikuláš
16. 12.	Ludmila Tesařová	Černobýl
	František Čech	Kašpárek krotitelem zlé ženy
30. 12.	František Čech	Kašpárkovo silvestrovské dobrodružství

1924

6. 1.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Honza pán
3. 2.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Probuzení
2. 3.	František Čech	Čarovná hudba
23. a 30. 3.	František Čech	Zlaté srdce
6. 4.	František Zátka	Tajemný kovář
	Josef Šváb Malostranský	Kašpárek lidumilem

27. 4.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Divotvorný meč
18. 5.	Jaroslav Průcha	Kašpárek hledá byt
25. 5.	František Čech	Jubileum
12. 10.	František Čech	Kašpárek sluhou u čaroděje
26. 10.	Pavla Wenigová	Čert a Káča
2. 11.	František Čech	Napálený policajt
	Bohumil Schweigstill	Na dušičky v lese
9. 11.	Bohumil Schweigstill	Panoš Jiří
16. 11.	Jaroslav Průcha	Kašpárek ministrem
23. 11.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek a hastrman
8. 12.	František Čech	Svatý Mikuláš
 <u>1925</u>		
11. 1.	Jindřich Hradecký	Čaroděj Černobýl
	František Čech	Čert na cestách
15. 3.	Anna Suchardová – Brichtová	Maharádža a princezna
	František Čech	Pabhávati
		Tak prosím, začínejte!
22. 3.	František Čech	Kašpárek vždy vítězí
	František Čech	Svatý Petr, ředitel povětrnosti
	(+ kabaret)	
17. 10.	Bohumil Schweigstill	Honza hledá Kašpárka
 <u>1926</u>		
17. 1.	Jiří Klas	Poklad z Kašpárkova hradu
24. 1.	František Čech	Kašpárek a hvězdář
7. 2.	Bohumil Schweigstill	Honza doktorem
14. 2.	František Čech	Polednice
	František Čech	Chycený čert
21. 2.	František Čech	Kašpárek loupežníkem
28. 2.	Bohumil Schweigstill	Krejčí, švec a Kašpárek
28. 3.	Marie Vomáčková	Očarovaný zámek
	František Čech	Napálený policajt

25. 4. Josef Kajetán Tyl – Vít Skála **Bruncvík – kníže české**

1927

6. 6. Bohumil Bouška **Květ kapradí**
16. 6. Bedřich Beneš Buchlovan **O caru Saltanu**
23. 10. František Čech **Fištron**
30. 10. František Čech **Čertův hrad**
6. 11. Eugen Stoklas **Kašpárek se učí čarovat**
13. 11. František Čech **Kašpárek vždy vítězí**
4. 12. Eugen Stoklas **Malířovo štěstí**
František Čech **Svatý Mikuláš jde k nám**
8. 12. Bohumil Schweigstill **Panoš Jiří**
11. 12. Ludmila Tesařová **Princezna z Ledové hory**

1928

25. 3. Eugen Stoklas **Kašpárek a loupežník**
27. 3. V. Barth **Kašpárek rekrutem**
Eugen Stoklas **Kašpárek a loupežník**
1. 4. František Čech **Drak**

1931

8. 3. František Čech **Kašpárek vždy vítězí**
12. a 20. 3. František Čech **Hastrman a Kalupinka**
13. a 19. 3. František Čech **Kašpárek čarodějem**
15. 3. Vojtěška Baldessari-Plumlovská **Svatoň a Milena**
22. 3. Bohumil Bouška **Květ kapradí**
26. 3. Ludmila Tesařová **Kašpárek není rek**
27. 3. František Čech **Kašpárek krotitelem zlé ženy**
29. 3. František Čech **Drak**
5. 4. Julie Vlasáková **Kašpárek a loupežník**
19. 4. Vojtěška Baldessari-Plumlovská **Pasákova košile**
26. 4. Bohumil Schweigstill **Na stříbrné pavučině**
4. 10. František Čech **Čertův hrad**

11. 10.	Kajetán Batulka	Mámin mazánek
8. 12.	František Čech	Svatý Mikuláš jde k nám
20. 12.	Bohumil Schweigstill	Vánoční pohádka
27. 12.	František Čech	Pivoňka králem

1932

3. 1.	František Čech	Kašpárek a hvězdář
7. 2.	Gustav von Moser	Kašpárek na měsíci
13. 3.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek a hastrman

1933

Nedatováno:	František Čech	Kašpárek se ani čerta nebojí
	Jindřich Hradecký	Kašpárek v nebíčku
	Josef Loutocký	Kašpárek ve službě u svatého Mikuláše
	Ludmila Tesařová	Sírotkův Štědrý den
25. 12.	Eugen Stoklas	Víla Dobrunka

1934

18. 3.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
25. 3.	František Zeman	Kašpárek vůdcem loupežníků
28. 10.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Probuzení
9. 12.	Bohumil Schweigstill	Pohádka o rusalce
16. 12.	František Eliáš	Hloupý Honza

1935

3. 3.	Josef Žemla	Jak švec čerta ošidil
24. 3.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovo pometlo – zametlo
31. 3.	Bohumil Schweigstill	Šípková Růženka
7. 4.	Bohumil Schweigstill	Princezna Světluška
14. 4.	Josef Kopenec	Dlouhý, Široký a Bystrozraký
1. 12.	František Čech	Drak
15. 12.	Bohumil Schweigstill	Honza doktorem
22. 12.	Jiří Klas	Oklamaný hastrman

1936

5. 1.	Bedřich Beneš Buchlovan	Zbojníci v lese durynském
12. 1.	Bohumil Schweigstill	Kmotry klepny
	Prokop Tichý	Kašpárek učí Matěje
19. 1.	Karel Vlas	Ďáblovy pilulky
3. 2.	Alois Rada	Sůl nad zlato
1. 3.	Ludmila Mašínová	Mlynářova Zuzka
22. 3.	Bohumil Schweigstill	Honza princem a princ Honzou
5. 4.	Alois Rada	Loupežníci na Čechohradě
22. a 25. 11.	František Čech	Kašpárkův první krok do života
8. a 13. 12.	František Čech	Svatý Mikuláš
25. a 27. 12.	Emílie Skálová	Jiříkův Štědrý den

1937

7. 1.	Leontýna Mašínová	Stříbrné kuličky
10. 1.	František Čech	Kašpárek se ani čerta nebojí
17. 1.	Alois Rada	Kouzelný strom
21. 2.	Josef Tkalců , Miloš Fikr	Ivan Pecivál
28. 2.	Alois Mach	Kašpárek písničkář
	František Čech	Kašpárek straší
(reprízy obou inscenací proběhly 14. 3.)		
7. 3.	František Zeman	Za tatíčkem Masarykem
21. a 28. 3.	Zdeněk Schmoranz	Začarovaný les
4. 4.	František Čech	Kašpárek sluhou u čaroděje
11. 4.	Jaroslav Průcha	Čertův švagr
31. 10.	Jan Malík	Pohádka se vrací
14. 11.	František Čech	Kašpárek vždy vítězí
25., 26., 27. a 28. 11.	Karel Driml	Bacilínek
5. 12.	Karel Driml	Kašpárkův svatý Mikuláš
12. 12.	František Čech	Pivoňka králem

19. 12.	Karel Driml Jan Malík	Budulínka bolí zoubek Sletu zdar!
26. 12.	Karel Driml	Vánoční pohádka

1938

9. 1.	Jan Josef Nežárecký Jan Josef Nežárecký	Tonda na vandru Kouzelná stolička
16. 1.	Božena Studničková	Malíček, malý syneček
23. 1.	František Čech	Kašpárek se ani čerta nebojí
30. 1.	Josef Žemla	Ivanovo štěstí
6. 2.	Bohumil Schweigstill	Kuba Všeckosněd
13. a 26. 2.	Václav Sojka	Ztracená Kačenka
27. 2.	Jan Malík	Sletu zdar!
13. 3.	Anna Suchardová-Brichtová	Dlouhý, Široký a Bystrozraký
20. 3.	Bohumil Schweigstill	Jak čerti vyplatili čerta
27. 3.	Bohumil Schweigstill	Princezna Světluška
9. 4.	František Čech	Česká chaloupka – české srdce
18. 4.	František Čech	Kašpárek loupežníkem
24. 4.	Bohumil Schweigstill	Princezna Dobrovíla
8. 4.	Emílie Skálová	Zlatá skříňka
4., 11., a 18. 12.	Čeněk Sovák	Stříbrný pavouk
25. 12.	František Čech František Čech	Vánoční sen Vánoce 1938

Vánoční sen a Vánoce 1938 měly reprízu ještě 1. 1. 1939

1939

14. 1.	Karla Jedličková	Jak se učil Honza báti
22. 1.	František Čech	Pohádka pozpátku
5. 2.	Josef Kopenec	Kašpárkovo dobrodružství na měsíci
12. 2.	Svatopluk Nejedlý	Princezna a loupežník
26. 2.	Otakar Šeller	Kašpárek jenerálem
12. 3.	František Čech	Drak
2. 4.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Nejkrásnější řeč na světě

	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Rozum vítězí
10. 4.	Josef Drozd	Kovář a smrt
	Jan Vopršál	Dobrý nápad lepší nežli hrubá pěst
Nedatováno:	František Čech	Kašpárek straší

Zdroj: Soupis repertoáru z let 1922–1939 (archiv Kašpárkovy říše)

Repertoár Loutkového divadla jednoty Sokol-Bělidla

1934

18. 4.	Bohumil Schweigstill	Na stříbrné pavučině
16. 12.	Bohumil Schweigstill	Pohádka o rusalce

1935

26. 10.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Probuzení
---------	--------------------------------	------------------

1936

14. 3.	Bohumil Schweigstill	Královna Zlobaba
Nedatováno	Jan Malík	Sletu zdar!

Zdroj: Kronika Sokol-Bělidla (archiv Sokol-Bělidla)

Repertoár Loutkového divadla Sokol-Černovír

1923

18. 8.	Anna Suchardová-Brichtová	Dlouhý, Široký a Bystrozraký
1. 9.	Zdeněk Schmoranz	Začarovaný les
15. 9.	Jaroslav Průcha	Kašpárek v pekle
23. 9.	Jaroslav Průcha	Kašpárek dvorním lékařem

1924

28. 9.	Alois Rada	Kašpárek v chrámu Apollona
--------	------------	-----------------------------------

1925

22. 2.	Jiří Riegl	Jak Kašpárek ošidil čerta
1. 3.	Jindřich Hradecký	Čaroděj Černobýl
18. 10.	Bohumil Schweigstill	Jak se Kašpárek učil čarovat
8. 11.	Bohumil Schweigstill	Potopený zvon
26. 12.	Jaroslav Průcha	Honza dvorním lékařem
<u>1926</u>		
26. 1.	Václav Sojka	V moci zlých duchů
21. 2.	Jaroslav Průcha	Kašpárek hledá byt
23. 11.	Bohumil Schweigstill	Ivanovo štěstí
<u>1927</u>		
13. 11.	Alois Rada	Kašpárek loupežníkem
27. 11.	Alois Rada	Kašpárek světloňosem
<u>1928</u>		
1. 1.	Bohumil Schweigstill	Vánoční pohádka
19. 9.	Bohumil Schweigstill	Krejčík švec a Kašpárek
<u>1929</u>		
20. 1.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek a hastrman
15. 9.	Richard Russ	O smutné princezně a čarovném ptáku
29. 9.	Kristián Vojíš	Kašpárek hledá Honzu
18. 9.	Eugen Stoklas	Kašpárek a loupežník
<u>1930</u>		
9. 2.	Jindřich Veselý	Kašpárek a princezna
27. 10.	Karel Driml	Doktor Vitamín
<u>1934</u>		
7. 11.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek na měsíci
<u>1938</u>		
11. 1.	Emílie Skálová	Jiříkův Štědrý den

Zdroj: Kronika Sokol-Černovír (SOkA v Olomouci), dále deník Pozor z let 1925–1927

Repertoár Loutkového divadla Sokol-Chválkovice

1926

3. 1.	Jaroslav Průcha	Kašpárek ministrem
	Vojtěch Cinybulk	Kašpárek na cestách

Zdroj: deník Pozor z roku 1926

Repertoár Loutkového divadla Sokol-Olomouc

1930

28. 9.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Divotvorný meč
--------	--------------------------------	-----------------------

1931

11. 10.	Kristýna Habesbergerová	Na nebi, v pekle na zemi
8. 11.	Vladimír Havlík	Kalif čápem
22. 11.	Josef Žemla	Strýček Lakota

1932

7. 2.	Zdeněk Schmoranz	Začarovaný les
Nedatováno	Ludmila Tesařová	Vodníková Hanička
		Honza na hradě
		Kalif čápem
6. 11.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovo pometlo zametlo

1933

3. 3.	Jan Malík	Kašpárkovo srdíčko
Nedatováno	Josef žemla	Ivanovo štěstí
	Jiří Klas	Oklamaný hastrman
	Jindřich Hradecký	Čaroděj Černobýl
	Bohumil Schweigstill	Potopený zvon
18. 11.	Jaroslav Průcha	Bramborový král

1934

7. 1.	Emil Havlík	Aladinova kouzelná lampa
14. 1.	Vladimír Havlík	Alibaba a 40 loupežníků
4. 2.	Vladimír Havlík	Švanda dudák
4. 3.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek doktorem

1935

6. 1.	Bohumil Schweigstill	Krejčík, švec a Kašpárek
20. 1.		Švec a čert
10. 3.	Bohumil Schweigstill	Honza doktorem
31. 3.		Strýček Lakota
23. 11.	Josef Drozd	Maruška u ježibaby

1936

Nedatováno   Adaptační Aloise Jiráskova   **Lucerna**

Zdroj: Výroční zprávy, zápisy ze schůzí (SOKA v Olomouci), dále deník Pozor z let 1931–1936

Repertoár Spolku pro prázdninovou péči

1928

18. 3.	František Čech	Drak
11. 4.	František Čech	Kašpárek se učí čarovat

1929

9. 1.	František Čech	Kašpárka nikdo nepřemůže
6. 2.	Eugen Stoklas	Víla Dobrunka
27. 2. a 13. 3.	Alois Rada	Kašpárek loupežníkem
10. 4.	František Čech	Kašpárek hrdina
16. 11.	Autor neznámý	Obr a Kašpárek

1930

11. 1.	Vilém Pražský	Kocour Felix, Škrhola a Pivoňka
5. 2.	František Čech	Kašpárkův boj s čerty

1932

14. 10. František Čech **Kašpárek čarodějem**

Zdroj: deník Našinec a Pozor z let 1928–1932

Repertoár Loutkového divadla Vzdělávacího spolku Havlíček

1923

Nedatováno Přepis Vojtěška Baldessari Plumlovská **Zlaté srdce**

1924

13. 4. Vojtěška Baldessari-Plumlovská **Divotvorný meč**

28. 10. Adolf Brabec **Domovina**

10. 11. Josef Kajetán Tyl **Paličova dcera**

1931

6. 1. Josef Žemla **Ponocný a strašidlo**

19. 4. Vojtěška Baldessari-Plumlovská **Obešlík**

1932

1. 1. Alois Rada **Král z ledové hory**

21. 1. Josef Kajetán Tyl **Strakonický dudák**

18. 9. Vojtěška Baldessari – Plumlovská **Honza s Kašpárkem na cestách**

2. 10. Alois Rada **Hastrman a rusalka**

6. 11. František Čech **Kašpárek sluhou u čaroděje**

27. 11. Vojtěška Baldessari – Plumlovská **Obešlík**

17. 12. Bohumil Schweigstill **Kašpárkovy čertoviny**

18. 12. Jaroslav Rudloff **Kašpárek a hastrman**

1933

6. 1. Bohumil Schweigstill **Zlaté srdce**

15. 1. Bohumil Schweigstill **Pohádka o rusalce**

22. 1. Jindřich Hradecký **Čaroděj Černobýl**

19. 2. Julie Vlasáková **Z chaloupky na trůn**

2. 4.	Bohumil Schweigstill	Honza doktorem
9. 4.	Jindřich Hradecký	Kašpárek krajánkem
16. 4.	Bohumil Schweigstill	Na stříbrné pavučině
24. 9.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Honza pán
8. 10.	Alois Rada	Kouzelné zrcadlo
15. 10.	Karla Habesbergerová	Dračí nevěsta
22. 10.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek a zlatokřídlý kůň
29. 10.	Jaroslav Bouček	Juraj Langsffeld
11. 11.	Bohumil Schweigstill	Kmotry klepny
10. 12.	Otakar Šeller	Mikuláš a loupežníci
31. 12.	Bohumil Schweigstill	Královna Zlobaba

1934

6. 1.	Josef Žemla	Ponocný a strašidlo
14. 1.	Bohumil Schweigstill	Honza hledá Kašpárka
21. 1.	Jaroslav Gallat	Princ a uhlíř
11. 3.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovy čertoviny
18. 3.	Bohumil Schweigstill	Kuba Všecko sněd
25. 3.	Jindřich Hradecký	Čaroděj Černobýl
15. 4.	Bohumil Schweigstill	Zlaté srdce
22. 4.	Josef Žemla	Princezna Terinka
29. 4.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Pasákova košile
23. 9.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Honza pán
7. 10.	Alois Rada	Král z ledové hory
28. 10.	Miloš Veselý	Za vlast
4. 11.	Bohumil Schweigstill	Honza doktorem
18. 11.	František Čech	Kašpárek vždy vítězí
23. 11.	Alois Rada	Neohrožený Mikeš
2. 12.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek a zlatokřídlý kůň
16. 12.	J. Demut	Kašpárek a princ Bajaja
23. 12.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Štědrý večer
30. 12.	Bohumil Schweigstill	Královna zimy

1935

6. 1.	Jiří Klas	Poklad z Kašpárkova hradu
13. 1.	Na motivy Matěje Kopeckého	Faust
20. 1.	Bohumil Schweigstill	Pohádka o rusalce
27. 1.	Bohumil Schweigstill	Koření z černého vrchu
3. 2.	Bohumil Schweigstill	Sněhulák
17. 2.	Jaroslav Rudloff	Pohádka o našem Honzovi
24. 2.	Josef Stejskal	Kašpárek, čert a spol.
2. 3.	Bohumil Schweigstill	Němá princezna
17. 3.	Bohumil Schweigstill	Honza hledá Kašpárka
23. 3.	Bohumil Schweigstill	Potopený zvon
30. 3.	Bohumil Schweigstill	Kašpárek s Honzou v zakletém zámku
27. 4.	V. Multrus	Koblížek na cestách
3. 5.	Bohumil Schweigstill	Oklamaný hastrman
21. 9.	Bohumil Schweigstill	Tři kluci a ježibaba
28. 9.	Josef Žemla	Jak švec čerta ošidil
12. 10.	Bohumil Schweigstill	Němá princezna
26. 10.	Bohumil Schweigstill	Posvícení v Hudlicích
1. 11.	Alois Rada	Poustevníkův zvoneček
24. 11.	Josef Drozd	Maruška u ježibaby
1. 12.	Jindřich Hradecký	Kašpárek krajánkem
14. 12.	Bohumil Schweigstil	Honza, kovář a čert
21. 12.	Josef Zimmerman	Láska

1936

3. 1.	Alois Rada	Světluška a čarodějnice
		Mrákava
12. 1.	Alois Rada	O mluvícím ptáku, živé vodě a třech zlatých jablkách
18. 1.	Bohumil Schweigstil	Kuba všeckosněd
26. 1.	Václav Kliment Klicpera	Jan za chrta dán
2. 2.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Obešlík
9. 2.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Horymír

23. 2.	J. Schmitt	Jak se stal Kašpárek pánem Skalního hradu
7. 3.	Jaroslav Bouček	Juraj Langsfeld
28. 3.	Bohumil Schweigstil	Kašpárek s Honzou v zakletém zámku
4. 4.	Jaroslav Rudloff	Kašpárek a hastrman
18. 10.	A. Husová	Labutí jezero
31. 10.	Josef Knotek	Jak Kašpárek s Matějem trampovali světem
15. 11.	Richard Russ	Začarovaný mlýn
13. 12.	Julie Vlasáková	Žádost kmotra Jahelky
20. 12.	Ludmila Tesařová	Štědrý den

1937

3. 1.	Emil František Míšek	Baron Prášil - Turkobijec
5. 1.	Ludmila Tesařová	Honza u Krakonoše
17. 1.	Jindřich Hradecký	Král Dobroslav
24. 1.	Bohumil Schweigstill	O zakletém zámku
31. 1.	Bohumil Schweigstill	Panoš Jiří
7. 2.	Na motivy R. L. Stevensona	Ostrov pokladů
21. 2.	Vladimír Havlík	Čert a Káča
28. 2.	Jan Bartoš	Karel Škréta, malíř
7. 3.	Quido Maria Vyskočil	Kovář
14. 3.	Josef Drozd	Vzduchoplavci
21. 3.	Kristián Vojíř	Kašpárek a Ferdáček
27. 3.	František Hurt	Pan Franc ze zámku
7. 11.	Bohumil Schweigstill	Ošizená smrt
20. 11.	Kristián Vojíř	V říši permonů
8. 12.	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Honza pán
12. 12.	Alois Rada	Král z ledové hory
19. 12.	Met. Novotný	Královna zimy

Zdroj: deník Pozor z let 1923–1937

Repertoár školních loutkových divadel

Neředín

1919

13. 4.	Anna Suchardová-Brichtová	Dlouhý, Široký a Bystrozraký
3. 6.	Ludmila Tesařová	Sněhurka
	Vojtěška Baldessari-Plumlovská	Honza pán
28. 10.	Alois Rada	Královka
	Autorská hra pedagog. sboru	28. 10. 1918

1920

2. 2.	Alois Rada	Nácek na vandru
20. 11.	Alois Rada	Král Brkoslav

1921

20. 3.	František Hurt	Pan Franc ze zámku
--------	----------------	---------------------------

1925

22. 11.	Bohumil Schweigstill	Kašpárkovy čertoviny
---------	----------------------	-----------------------------

1926

19. 4.	Jindřich Hradecký	Kašpárek krajánkem
26. 4.	Alois Rada	Loupežníci na Čechohradě
4. 6.	Bohumil Schweigstill	Na stříbrné pavučině
27. 10.	Kristýna Habesbergerová	Proti draku

1935

Josef Káš	Oldřich a Božena
-----------	-------------------------

1936

8. 2.	Karel Driml	Budulínka bolí zoubek
12. 12.	Oldřich Zoltán	Čarodějka Špindimůra
	Autor neznámý	Kašpárek na tureckém pomezí

Zdroj: Kronika Obecné školy v Neředíně z let 1918–1955 (SOkA v Olomouci)

Nová Ulice

6. 3. 1934   Anna Suchardová-Brichtová   **Dlouhý, Široký a Bystrozraký**
Zdroj: Kronika Obecné školy v Nové Ulici z let 1903–1940 (SOkA v Olomouci)

Učitelství v Komeniu

22. 9. 1929   Alois Rada   **Kašpárek na vandru**
Zdroj: deník Pozor z roku 1929

11. 4. Obrazová příloha, Husův sbor církve československé husitské

Vahadlo alšovek s Münzbergovou firemní nálepkou (archiv Husova sboru, fotografie autorky)

Alšovka, postava šlechtice (archiv Husova sboru, fotografie autorky)

Alšovka, postava dítěte (archiv Husova sboru, fotografie autorky)

Alšovka, postava venkovanky (archiv Husova sboru, fotografie autorky)

Národní jednota v Olomouci-Hejčíně

Faustova studovna, scéna ze zahajovacího představení Doktor Faust, premiéra 4. 1. 1920 (fotografie převzatá z kroniky Kašpárkovy říše, uložena v archivu)

Peklo, scéna ze zahajovacího představení Doktor Faust souboru Národní jednoty v Hejčíně, Alšovy loutky (tamtéž)

Kašpárkova říše-Hejčín

Pozvání.

Loutkářský kroužek Odboru Národní Jednoty v Olomouci-Hejčíně vytknul si před dvěma a půl lety za cíl vybudovati velké loutkové divadlo pro mládež z Hejčina a Řepčína, které zařízeno by bylo co možná nejbohatěji, nejvkusněji a nejkrásněji. Půl třetího roku pilně pracoval s četnými svými příznivci — kteří plně pochopili kulturně výchovnou cenu loutkového divadla — a dospěl se svojí prací tak daleko, že může zahájit na svém novém divadle pravidelnou divadelní sezonu.

V sobotu dne 2. září a v neděli dne 3. září 1922 pořádá se v sále hostince pí. Dostálové v Hejčíně

loutkářská výstava

Vystavují se všechny loutky 75 cm vysoké, veškeré loutkové zařízení, nábytek, dekorace se všemi kostýmy, jichž je na 100 kusů a jež zhotoveny jsou většinou přesně dle pražských vzorů.

Vystavuje se též úplné Alešovo divadlo se všemi dekoracemi, rekvizitami a asi 80 loutkami 25 cm vysokými.

Výstava otevřena:
v sobotu od 2 hodin odpo. do 8 hod. večer.
v neděli od 8 hodin ráno do 8 hodin večer.

Vstupné: Děti 1 Kč, dospělí 2 Kč.

V neděli dne 10. září 1922 v sále pí. Dostálové v Hejčíně pořádá se první slavnostní představení:

Hráti se bude:

Zlaté srdce.

Pohádka pro loutky o čtyřech jednáních a dohře od Frant. Čecha.

Odpolední představení pro děti.
Začátek ve 3 hodiny. — Vstupné 50 haléřů.

Večer představení pro dospělé.
Vstupné: I. místo 3 Kč, II. 2 Kč, k stání 1.50 Kč.
Začátek o půl 8. hodině.

Před představením promluví pan uč. Rýpar o významu loutkového divadla.

Předprodej vstupenek na večerní představení u pana J. Spáčila v Hejčíně.

Dobročinnosti meze se nekladou.
Čistý výnos určen na zdokonalení loutkového divadla.
Na hojnou návštěvu se těší

Loutkářský kroužek Odboru Národní Jednoty.

B. Knechtl a spol., Olomouc.

Pozvánka k loutkářské výstavě a slavnostnímu zahajovacímu představení
Kašpárkovy říše (archiv Kašpárkovy říše, fotografie autorky)

Kostýmy loutek, hejčínská výstava (fotografie převzatá z kroniky Kašpárkovy říše, uložena v Kašpárkově říši)

Členové hejčínského loutkářského souboru hlídají výstavu (tamtéž)

Scéna z představení Bruncvík, kníže české, premiéra 25. 4. 1926 (tamtéž)

Scéna se živou loutkou z představení Stříbrný pavouk, premiéra
4. 12. 1938 (tamtéž)

Scéna z představení Sletu zdar!, premiéra 26. 2. 1938, režie František Štěrba (tamtéž)

Scéna z představení Vánoční sen, premiéra 26. 12. 1938, režie František Štěrba (tamtéž)

Výměnné hlavy k loutkám, pocházející z 20. let 20. století
(archiv Kašpárkovy říše, fotografie autorky)

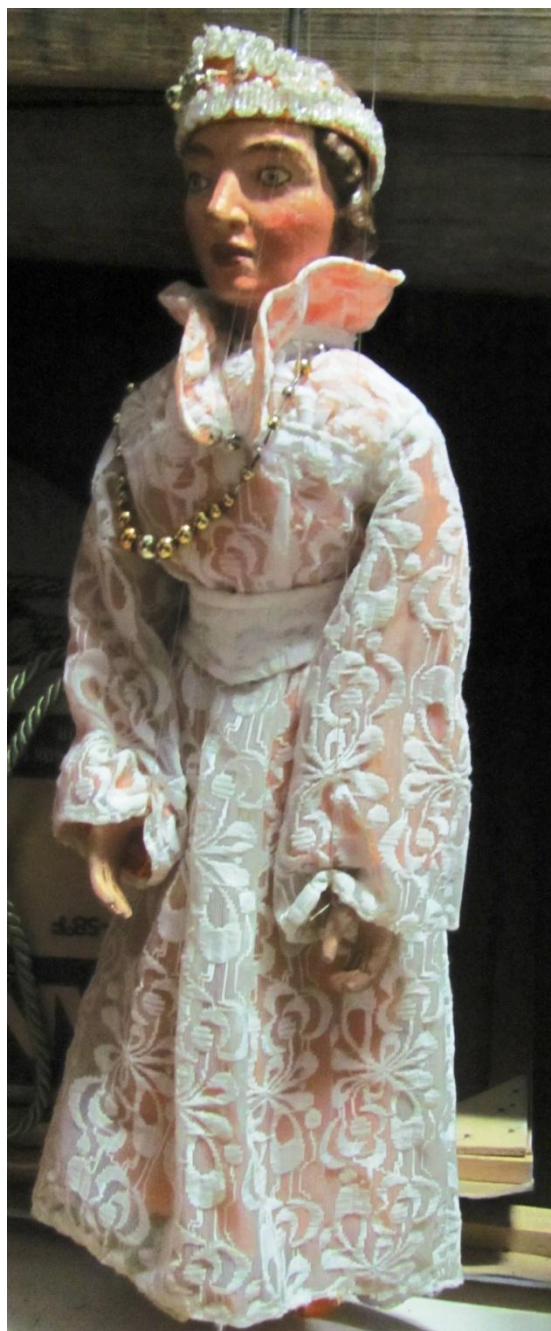
Loutka původního Kašpárka z 20. let 20. století, řezbovaná lidovým marionetářem Václavem Finkem (archiv Kašpárkovy říše, fotografie autorky)

Chválkovice

Postava krále a myslivce, původní marionety z 20. let 20. století (Loutkové divadlo Chválkovice-Olomouc, fotografie autorky)

Postava královny, původní marioneta z 20. let 20. století (tamtéž)

Postava vodníka, původní marioneta z 20. let 20. století (tamtéž)

Postava selky, krále a čerta, původní marionety z 20. let 20. století (tamtéž)

Postava Kašpárka, původní marioneta z 20. let 20. století (tamtéž)

Jednota Sokol Olomouc

Plakáty k představením sokolského loutkového divadla jednoty Olomouc z listopadu 1931 (Fond Tělocvičná jednota Sokol Olomouc, SOkA Olomouc, zn. M6-50, kart. 15, fotografie pořízená autorkou)

12. Prameny

Archivní fondy

Archiv Husova sboru církve československé husitské v Olomouci

Soupis repertoáru z let 1923, 1924 a 1927

Archiv Kašpárkovy říše

Soupis repertoáru z let 1920–1939

Pokladní kniha Kašpárkovy říše

Fotografie z představení Kašpárkovy říše z let 1920–1939

Archiv Sokola Olomouc-Bělidla

Kronika z let 1931–1940

Archiv Sokola Olomouc-Chválkovice

Fotografie původních loutek z 20. let 20. století

Soukromý archiv Aleny Štěřbové

Pozůstalost po Františku Štěřbovi, rukopisy, básně, kresby

Státní okresní archiv Olomouc

Fond Tělocvičná jednota Sokol Olomouc, značka M6–50, karton 14

Fond Obchodní a živnostenská komora v Olomouci. Ročenka YMCA 1923, s. 6.

Státní okresní archiv Opava, karton 1411, inv. č. 11622.

Fond Národní škola Olomouc-Neředín, Kronika 1. 1918–1955, č. M5–159

Fond Národní škola Olomouc-Nová Ulice, Kronika 1. 1903–1940, č. 5–75

Fond Základní devítiletá škola Olomouc, Povel, Holečkova ul., Kronika 1., č. M5-76

Fond Sokol – tělocvičná jednota Olomouc, Černovír, Zápisy ze schůzí v letech 1920–1939, č. M6–103

Audio nahrávky

Rozhovor s Lubomírem Touškem, bytem Olomouc; bývalým starostou jednoty Olomouc-Bělidla, toho času v penzi, zvukový záznam učiněn na diktafon 25. 2. 2012. (Archiv autorky).

Loutkové texty

BALDESSARI-PLUMLOVSKÁ, Vojtěška. *Obešlík*. Brno: Antonín Odehnal, Alešova loutková scéna – loutkářský spolek v Brně, 1920. 45 s.

BALDESSARI-PLUMLOVSKÁ, Vojtěška. *Probuzení*. Praha: B. Kočí, Loutkové hry uměleckých snah, 1924. 38 s.

ČECH, František. *Kašpárkův boj s čerty*. Praha: Josef Vilímek, Knihovna českých loutkářů, 1931. 60 s.

ČECH, František. *Kašpárek sluhou u čaroděje*. Praha: B. Kočí, Loutkové hry uměleckých snah, 1922. 25 s.

TESAŘOVÁ, Ludmila. *Sirotkův štedrý den*. Praha: Rudolf Storch: Loutkové divadlo pro školu i dům, 1905. 15 s.

VESELÝ, Jindřich (ed.). *Komedie a hry podle loutkářských tradic, starých rukopisů a Matěje Kopeckého 3. Díl*. Praha: A. Storch syn, 1929. 510 s.

Noviny a časopisy

Československý deník

1931

Československý loutkář

MALÍK, Jan. Tradiční loutkový Kašpárek – legenda a skutečnost. *Československý loutkář* 4, 1954, č. 12, s. 265.

SÝKORA, Otto. Z historie olomouckého loutkářství. *Československý loutkář* 4, 1954 č. 2, s. 65.

Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení loutkářství

ČECH, František. Naše začátky. *Loutkář měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 19, 1932-1933, č. 12, s. 152.

KRAJÍČEK, Josef. Z Olomouce. *Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 15, 1929-1930, č. 3, s. 86.

VESELÝ, Jindřich. Loutkářství na Olomoucku. *Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 14, 1927–1928, č. 14, s. 146.

ŽIŽKA, Edmund. Z Olomouce. *Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení loutkářství* 17, 1930-1931, č. 7, s. 172

Našinec

1918–1939

Pozor

1918–1938

Stráž Moravy

ČECH, František. Loutkářský kurs v Olomouci. *Stráž Moravy: Hlídky národní výchovy a osvěty* 22, 1930, č. 2, s. 28.

ČECH, František. Sjezd loutkářů. *Stráž Moravy: Hlídky národní výchovy a osvěty* 16,

1924-1925, č. 7, s. 55.

Loutková divadla v Olomouci. *Stráž Moravy: Hlídky národní výchovy a osvěty* 16, 1924–1925, č. 4, s. 36.

Věstník sokolské župy olomoucké

ČECH, František. Sokolské loutkové divadlo na Bělidlech. *Věstník sokolské župy olomoucké* 8, 1927, č. 6, s. 5.

ČECH, František. Černovírský Kašpárek. *Věstník sokolské župy olomoucké* 9, 1928, č. 8, s. 6.

ČECH, František. Skálovy velké dekorace. *Věstník sokolské župy olomoucké* 8, 1927, č. 4, s. 6.

Věstník národní jednoty pro východní Moravu

ČECH, František. Schůze loutkářů v Olomouci. *Věstník národní jednoty pro východní Moravu* 21, 1927–1928, č. 4, s. 4.

13. Literatura

Monografie

BEZDĚK, Zdeněk: *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 1983. 174 s.

BLECHA, Jaroslav, JIRÁSEK, Pavel. *Česká loutka*. 1. vyd. Praha: KANT, 2008. 355 s. ISBN 978-80-86970-23-3.

CHOD-ČAPEK, Karel, Matěj. Němák. In HRUBÝ, Antonín (ed.). *Povídky 1884–1890*. 3. vyd. Praha: František Borový, 1922. 298 s.

DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. Století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: AMU, 2004. 302 s. ISBN 80-7331-008-2.

KNÍŽÁK, Milan. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích: od vystopovatelné minulosti do roku 1950*. 2. sv. 1. vyd. Hradec Králové: Nucleus, 2005. 1174 s. ISBN 80-86225-88-7.

JIRÁSKOVÁ, Marie, JIRÁSEK, Pavel. *Loutka a moderna: vizualita českého loutkového rodinného divadla, spolkového divadla a uměleckých scén v první polovině 20. století jako osobitý odraz avantgardních a modernistických snah českých výtvarných umělců*. 1. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2011. 451 s. ISBN 978-80-87164-85-3.

MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví. Část I*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968.

Sborníky

DUBSKÁ, Alice. České ochotnické loutkářství v letech 1918–1945. In CÍSAŘ, Jan (ed.). *Cesty českého amatérského divadla*. 1. vyd. Praha: Ipos, 1998. 444 s. ISBN 80-7068-129-2.

FORST, Vladimír, MERHAUT, Luboš, OPELÍK, Jiří. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, 1. svazek*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. ISBN 80-200-0797-0.

KAŇÁK, Bohdan. Historie Husova sboru v Olomouci. In POJSL, Miloslav (ed.). *Olomouc, Husův sbor*. Velehrad: Historická společnost starý Velehrad, 2007. 45 s. ISBN 978-80-86157-22-1.

TRAPL, Miloš. V republice. In Schulz, Jindřich (ed.). *Dějiny Olomouce 2. sv.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. 533 s. ISBN 978-80-244-2369-2.

ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla*. 2. sv. 1. vyd. Praha: IPOS, 2002. 780 s. ISBN 80-7068-155-1.

ŠTEFANIDES, Jiří a kol. *Kalendárium dějin divadla v Olomouci*. 1. vyd. Praha: Pražská scéna, 2008. 271 s. ISBN 978-80-86102-40-5.

ŠTĚRBOVÁ, Alena, SPÁČILOVÁ, Jana. Tradice olomouckého loutkářství. In *Historická Olomouc a její současné problémy: Sborník referátů z celostát. symposia*. Olomouc 1989, s. 351- 363.

VÁCLAVKOVÁ, Zdenka (ed.). *100 let T. J. Sokol Olomouc – Chválkovice*. Olomouc: Magistrát města Olomouce, 2007, 49 s. Nemá ISBN.

VESELÝ, Jindřich. Od pravlasti loutek k českému loutkářství. In SOKOL, František (ed.). *Svět loutkového divadla*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1987, [150 s.]

14. Elektronické zdroje

Prameny

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied 2012. *Slovník sk: hakenkrajcler* [online]. [cit. 2. 4. 2012]. Dostupné z WWW:

<<http://slovník.azet.sk/pravopis/slovník-sj/?q=hakenkrajcler>> .

Orel – Křesťanská sportovní organizace. 2011. *Historie Orla* [online]. [cit. 12. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.orel.cz/profil/historie_15.html>.

T. J. Sokol Olomouc. 2009. *Historie Sokola*. [online]. [cit. 2. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.sokololomouc.cz/o-nas/>> .

YMCA v České republice. 2008. *Historie* [online]. [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.ymca.cz/info-o-ymca/historie/>>.

Literatura

DUBSKÁ, A. 2004. *Osobnosti: Čech, František, Ing., LD, Olomouc*. [online]. Databáze českého amatérského divadla. [cit. 8. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnostiid=1864>> .

Databáze českého amatérského divadla. 2005. *Osobnosti: Baldessari-Plumlovská, Vojtěška, LD, Olomouc* [online]. [cit. 25. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=1552>>.

Databáze českého amatérského divadla. 2011. *Soubory: Kašpárkova říše, LD/Sokol/ZK Moravských železáren*. [online]. [cit. 8. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=15196>>.

Databáze českého amatérského divadla 2005. *Osobnosti: Štěrba, František. LD, Olomouc* [online]. [cit. 9. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=1441>> .

Databáze českého amatérského divadla. 2005. *Osobnosti: Žižka, Edmund, malíř, Olomouc, LD*. [online]. [cit. 5. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnostiid=7473>>.